

Riaona

**Ioane: Abotoro, Tia
Kaotioti, Tia Kakoaua,
iteraniba. 18**

Rongorongoron Maria n riki bwa
Ana Reirei te Uea, iteraniba 12

Te Onimaki ni Kakatai ni kaaitara
te Onimaki ni Karaoia, iteraniba. 24

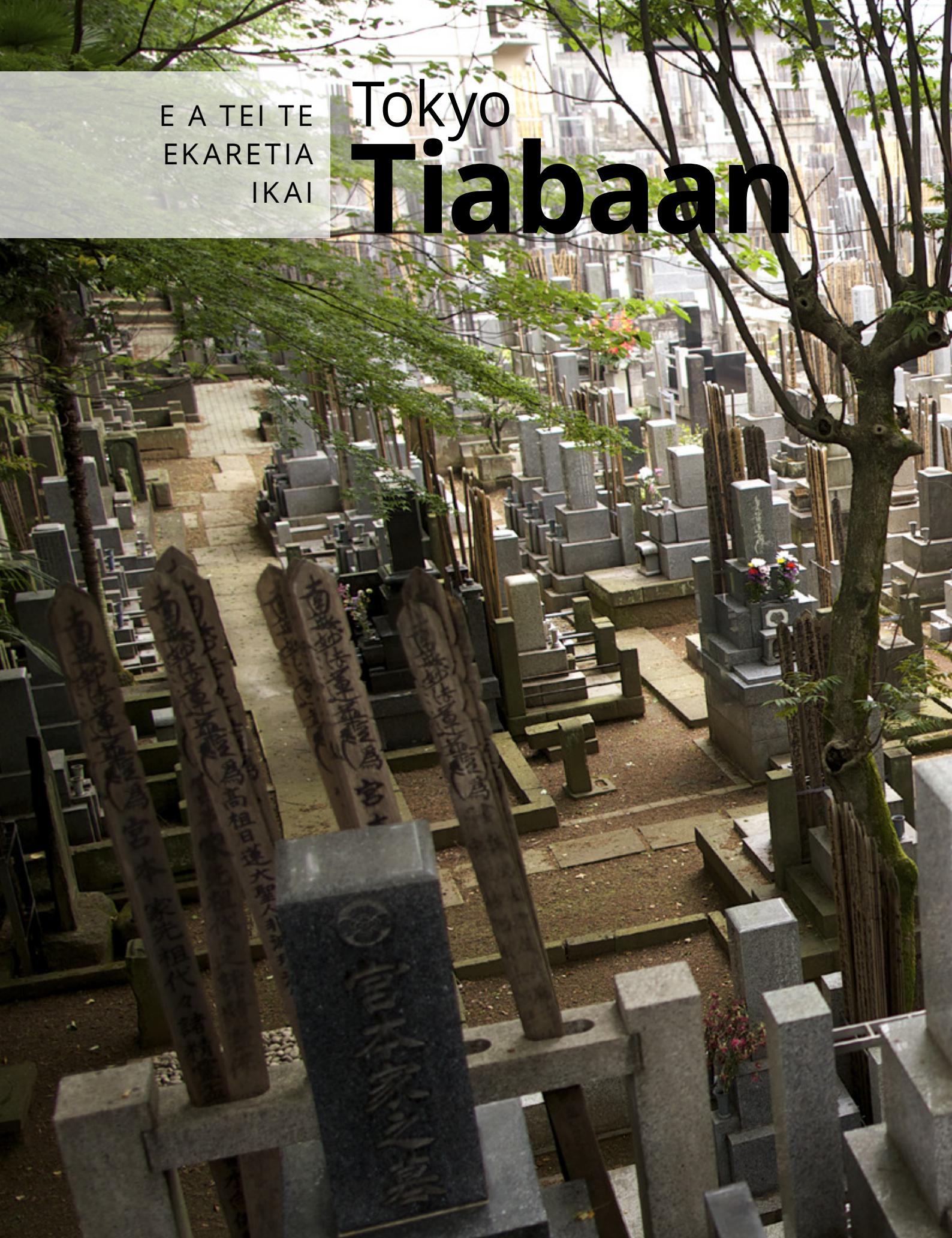
Iotebwa Timiti: Ataein te Reirei n Ana
Tua te Atua ao Aomata, iteraniba. 28

E BOOU N TE
NAMWAKAINA AIO TIBWA

TE RAO
AE BOOU
AIA TIEKITION ATAEI
MA TE ATAEI.

E A TEI TE
EKARETIA
IKAI

Tokyo Tiabaan

N aia Tabo Maate i Yanaka Tokyo, Tiabaan, te utu mairouia Aika Itiaki ni Boong aika Kaitira, ae te Saitōs, a kawara te kanuring ibukin aia utu. Irouia aio te tabo n ururing, ao n riki bwa te tabo ae moan te tabu irouia bon man aia atatai man te euangkerio ae te utu e kona n ikotaki n akea tokina.

Karinean te utu ao te bakatibu e bon nene ni katein Tiabaan, ao Aika Itiaki ni Boong aika Kaitira i Tiabaan a kakanonga bwa abaia e kakabwaiai ngkai ma teniuia tembora: Tokyo (te moan i Atia, are e katabuaki n 1980 ao ngkai ae ea manga kabouaki), Fukuoka (e katabuaki n 2000), ao Sapporo (e katabuaki n 2016). Tiabaan iai iaona 64 taian LDS tienta ibukin rongorongan te utu.

A moan roko mitinare i Tiabaan n 1901, a kairaki ioun Unimwaane Heber J. Grant (1856-1945), ngke e kaina ngkoia te Kooram n Abotoro ae te Tengaun ma Uoman ao imwina bwa te kaitiman ni Beretitenti n te Ekaretia. Ngkai e a kaniia 130,000 membwa i Tiabaan inanon 261 taabo n taromauri.

- Te moan rairairi n Ana Boki Moomon nakon te taetae n Tiabaan e a anaa nimaua te ririki ao e bobonga n 1909. Te rairairi are e a manga rinanoaki e boretiaki n 1957.
- Te moan auti ni bootaki n te LDS i Atia e katabuaki i Tiabaan n 1964.
- Mataniwi ni Kabuta ake kain Tiabaan n aron Adney Y. Komatsu (1923-2011), e bungiaki i Hawaii; Sam K. Shimabukuro (1925-2015), e bungiaki i Hawaii; Yoshihiko Kikuchi, are e a tia n ritaea ma e bon tiku naba n te nakoa; Koichi Aoyagi, e ritaea ma e bon tiku naba n te nakoa; Takashi Wada; ao Kazuhiko Yamashita.

N riki bwa ana reirei

Te aonaaba ae ti maeka iai taraan ae e baireaki bwa e na katai ara anganano n riki bwa ana reirei. Ngkai ti kamatebwia te Nu Tetemanti n te ririki aei, a kona n anaaki nanora man ana reirei ao ana katooto lesu Kristo ao Ana abotoro, are a kataia n reireiaki mairouia ao n riki n ai aron aia Mwaatita.

Ngkai taan reirei n te Nu Tetemanti i Brigham Young University, Ngai ma raou ni mwakuri ae Gaye Strathearn ti tibwauai tabeua iango inanon te rongorongo aei n taekan bannaia ana reirei are ti kona n reiakinna mairoun Maria, tinan te Uea (iteraniba 12), ao loane te Tatangiraki (iteraniba 18). Aomata aikai a mena ibuakoia taan kakoaua aika a korakora ibukin lesu Kristo. Irarikin te Atua te Tama ni bon Ti Ngaia, akea ae e atatai riki nakon tinan lesu are ni koauana bon Ngaia Natin te Atua, ao loane bon temanna mai buakoia moan ana Reirei ao n taraa n ae ngaia temanna ae e a kaman riki bwa raoraon te Uea ni kaan.

Anganano ibukin aikai ao reirei ake tabeman a reireiniira bwa ti na kanga n riki bwa ana reirei lesu aika e tatangiriia ao ni kateimatoai arora n riki bwa ana reirei n aki tabe ma kaangaanga n te aonaaba.

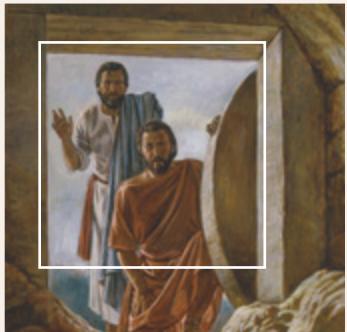
Ngkai ti tataro mwaaka ni kamatebwia te Nu Tetemanti, ti moanna n aki tii ataa riki *rongorongan* lesu ma ni koauana ti na kona ni kinaa riki Ngaia (*taraa loane 17:3*).

Raomi ni Koaua,
Eric D. Huntsman

Ana Mition ae
Kamiimi te Burabeti
ae lotebwa Timiti
Beretitenti Dallin H. Oaks

28

Ioane: Te Reirei are e Tatangiria lesu

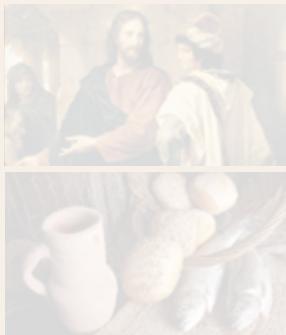
Eric D. Huntsman

18

Maria,
Tinan lesu
Gaye Strathearn

12

8

5 Kanikina n te Nu Tetemantī ☸

Ti kona ni kunea bonganana inanon bwaai, te katei, rongorongo, ao taabo n te Nu Tetemantī.

6 Bannan te Onimaki: ☸

Phan Phon—Phnom Penh, Cambodia

Te bong are imwin te urarake, ti katorobubua n tataro ao ni butia te Uea bwa e na kaota nakoira te kawai ao ni kakabwaiaira bwa ti na kona ni kunea mweengara ae boou.

8 Reirein te Mwakuri n Ibuobuoki:

Oin Bukin te Bitaki n Ara Mwakuri n Ibuobuoki

A mwaiti bwaai aika ti kona ni karaoi ni kairia aomata nakon Kristo ngkai ti ibuobuoki.

12 Maria, Tinan Iesu

Iroun Gaye Strathearn

E mwaiti bwaai aika ti kona n reiakinna man ana katooto Maria n ana onimaki ao ana kakaonimaki.

18 Ioane: Te Reirei Are e Tatangiria Iesu

Iroun Eric D. Huntsman

N aron te Abotoro are ioane, ti kona n riki bwa ana reirei lesu aika e tatangiriia.

24 Uoua Rinanin te Onimaki

Iroun Unimwaane Wilford W. Andersen

Te onimaki e raka riki nakon ae tii te mwakuri; bon kaboraoan ara babaire ma ana kantaninga te Atua.

28 Ana Mition ae Kamiimi te Burabeti ae Iotebwa Timiti

Iroun Beretitenti Dallin H. Oaks

Taan moan kakoaua ao beebwa ma taeka ni kariaia a buokiira n oota n anuan katein lotebwa bwa tera ae e kona ni kakoroa nanona ni maiuna ae bwanin.

38 Bwanaia Aika Itiaki ni Boong aika Kaitira ☸

Taan kakaei ibukn te aro a bwaka man taian aroka, te waekoa ni kamwarakeaki n ana taeka te Atua; kunean te mwane; te mwaakaro ae mwakuri iaon te onimaki.

WAREWARE NI KAWAEKOA

Iaon Tinanikuna
Te Kabanea ni Katairiki,
iroun Carl Heinrich Bloch.

Mwakoro**Kairake n Ikawai**

42

Tararuan marurungin ara iango ao ara namakin ae kakawaki ibukin **kateimotoaan te maiu ae baeranti ma ni kakukurei**. Kakaea taekan te rongorongo n te namwakaina aei iaon te maiu n toronibwai n te namakin.

Kairake

50

Reiakinna bwa ko na kanga n ataa rokoraoim ao **n rikirake n aron te Tia Kamaiu inanon aua bwaai aika kakawaki n tabo nako**. Kakaea taekana bwa ko na kanga ni kaota am tangira ibukin te Tama are i Karawa e na kakukureiko ngkai ko **nenera taekan te Botoniango ibukin te Iwawaki 2019**.

Ataei

Aia mwakoro ataei e a riki bwa ai bon oin aia maekatiin, ae te Rao! Ara kantaninga bwa man aei a na kona ataei ni karekei rongorongo are a na karikirakeaki mai iai aia onimaki. Ngkana akea am ataei inanon mweengam, taiaoka anga te Rao aei ae boou nakon ataein am uoote, mwaanga, ke kain rarikim.

KAKAEA RIKI

N te Gospel Library app ao n te liahona.lds.org, ko kona ni:

- Kakaea te rongorongo ae ai tibwa ngkai.
- Kunei rongorongo aika a tii kona n nooraki ni bwaai aika a maiu man te iti.
- Ukeri maekatiin ake ngkaoa.
- Kanakoi am karaki ao am kukune.
- Kabooa karokoan te maekatiin nakoi n taainako ke anga bwa te bwai n tangira.
- Kanakoraoa am kamatebwai ma bwaai ni mwakuri aika a maiu man te iti.
- Tibwauai rongorongo ao tamnei aika mamaten nanom.
- Anaia man te intanete, ongora iai, ke karaoi kaobin rongorongo aika mamaten nanom.

REITAKI MA NGAIRA

Imeeri am titiraki ao am kukune nakon
liahona@ldschurch.org.

Kanakoi am karaki aika a karikirakea te onimaki n te liahona.lds.org ke meerि nakon:

Liahona, floor 23
50 E. North Temple Street
Salt Lake City, UT 84150-0023, USA

**RONGORONGO
AIKA A TII KONA
N NOORAKI NI
BWAAI AIKA A
MAIU MAN TE ITI**

**14 Kawai ni Kaokan Marurungin Am Iango
nakon Arona**

Iroun Heather J. Johnson

Iango aikai a kona ni buokiko ni manga okira aron marurungim.

**Kakaean te Burobetia ibukin Kamarurungan
te Iango Ae Tau Ibukim**

Iroun Kevin Theriot

Ngkana ko iangoia bwa ko na kawara te burobetia ibukin kamarurungan te iango, aei e kona ni buokiko bwa ko na waaki mai ia!

**TIANUAKE 2019 UAORIUM 22 NAMBWA 1
RIAONA 18601 859**

Ana Maekatiin ibukin te Aonaaba Ana Ekareta Jesu Kristo ibukia Aika Itaki ni Boong Aika Kaitira ae koreani n te taetae ni Kiribati

Te Moan Beretitenti: Russell M. Nelson, Dallin H. Oaks, Henry B. Eyring

**Te Kooram n Abotoro n te Tengaun
ma Uoman:** M. Russell Ballard, Jeffrey R. Holland, Dieter F. Uchtdorf, David A. Bednar, Quentin L. Cook, D. Todd Christofferson, Neil L. Andersen, Ronald A. Rasband, Gary E. Stevenson, Dale G. Renlund, Gerrit W. Gong, Ulisses Soares

Eteta: Randy D. Funk

Taan Ibuobuoki: Brian K. Ashton, Randall K. Bennett, Becky Craven, Sharon Eubank, Cristina B. Franco, Donald L. Hallstrom, Larry S. Kacher, Erich W. Kopischke, Lynn G. Robbins

Manatia n Tarekita ni Korobanna: Richard I. Heaton

Tarekita n Ware: Allan R. Loyborg

Manatia ni Bitiniti: Garff Cannon

Manatia n Eteta: Adam C. Olson

Kauoman ni Manatia n Eteta: Ryan Carr

Kauoman n Tia Ibuobuoki ni Boreeti:
Francisca Olson

Koroboki ao te Tiim n Tiribure:

Maryssa Dennis, David Dickson, David A. Edwards, Matthew D. Flitton, Lori Fuller, Garrett H. Garff, LaRene Porter Gaunt, Jon Ryan Jensen, Charlotte Larcabal, Michael R. Morris, Eric B. Murdock, Sally Johnson Odekirk, Joshua J. Perkey, Jan Pinborough, Richard M. Romney, Mindy Selu, Chakell Wardleigh, Marissa Widdison

Manatia n Tarekita ni Korobanna: Scott Knudsen

Tarekita ni Korobanna: Tadd R. Peterson

Tiim ni Korobanna: Jeanette Andrews, Fay P. Andrus, Mandie Bentley, C. Kimball Bott, Thomas Child, Joshua Dennis, David Green, Colleen Hinckley, Eric P. Johnsen, Susan Lofgren, Scott M. Mooy, Emily Chieko Remington, Mark W. Robison, Brad Teare, K. Nicole Walkenhorst

Intellectual Property Coordinator: Collette Nebeker Aune

Manatia ni Karaobwai: Jane Ann Peters

Tiim ni Karaobwai: Ira Glen Adair, Julie Burdett, Thomas G. Cronin, Bryan W.

Gigli, Ginny J. Nilson, Derek Richardson, Marissa M. Smith

Imwaain te Marooro: Joshua Dennis, Ammon Harris

Tarekita ni Boreeti: Steven T. Lewis

Tarekita n Tibwatiwa: Troy R. Barker Ibukin kabwakanwane ao boon taian Maekatiin i tinanikun Amerika ao Kanata, taraa te kabanea ni iteraniba n ana tabo te rongorongo ke kawara ana tabo n tibwatiwa am Ekareta i on abam. Ma tiaki ti ngala ma ibukin titiraki ni kaeti ma Boon te Maekatiin i aon Kiribati, kawara, tareboon ke koroboki nakon Biromina Toromon Tareboon (Tarawa) (686) 21-602 Baekiti (Fax: (686) 22-462, Atureeti: P.O. Box 278 Bikenibeu, Tarawa, Kiribati. Te mwane ae e na kakabwakaaki ibukin boon te maekatiin bon 50 te tianti n (teuana te kaobi).

Kanakoi bwaai aika a na boretiaki ao titiraki nakon aonrhan n te liahona.lds.org; ni meerinna nakon te *Liahona*, Rm. 2420,

50 E. North Temple St., Salt Lake City, UT 84150-0024, USA; ke i-meeri nakon: liahona@ldschurch.org;

Te *Riaona* (nanon te taeka aei n aina Boki

Moomon te "kambwati" ke te "ti taota te kawai" e boretiaki te Maekeitiin n te

**For Readers in the United States
and Canada:** January 2019 Vol. 22 No. 1

(USPS 311-480) LIAHONA Kiribati, (ISSN 1096-5130), is published six times a year (January, April, May, July, October and November) by The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, 50 East North Temple, Salt Lake City, UT 84150. USA subscription price is \$4.00 per year; Canada, \$4.80 plus applicable taxes. Periodicals Postage Paid at Salt Lake City, Utah. Sixty days' notice required for change of address. Include address label from a recent issue; old and new address must be included. Send USA and Canadian subscriptions to Salt Lake Distribution Center at address below.

Subscription help line: 1-800-537-5971.

Credit card orders (Visa, MasterCard,

American Express) may be taken by

phone. (Canada Poste Information:

Publication Agreement #40017431)

POSTMASTER: Send all UAA to CFS

(see DMM 507.1.5.2). NONPOSTAL AND

MILITARY FACILITIES: Send address changes to Distribution Services, Church Magazines, P.O. Box 26368, Salt Lake City, UT 84126-0368, USA.

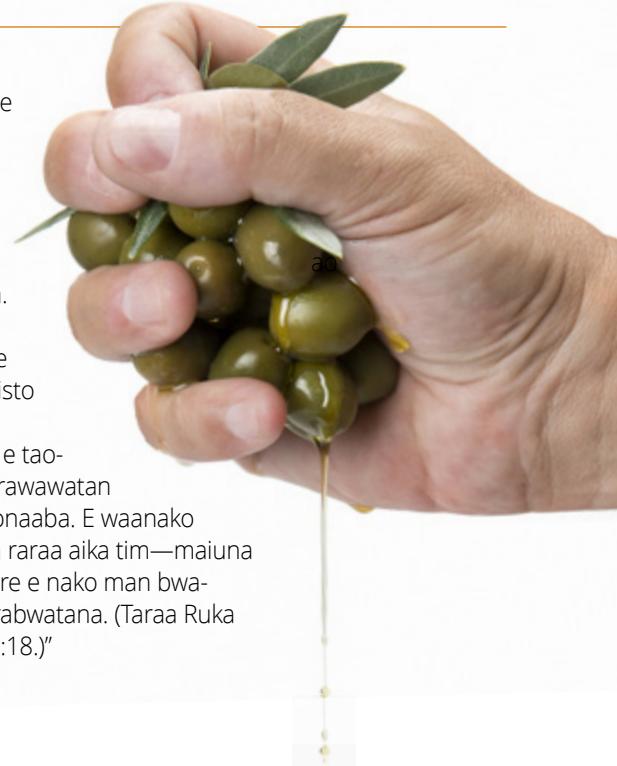
KANIKINA N TE NU TETEMANTI

I RARIKIN TAIAN REIREI,
TI KONA NI KUNEI NANON
TAIAN BWAI, KATEI, RONGO-
RONGO NI KAWAI, AO TABO
N TE NU TETEMANTI.

Taiān Maunga: "E aki bebete tamwarakean taiān maunga. Ngkai, ao ngkai, e weteia Ana abotoro te Uea bwa a na tamwarakea te maunga ni katereterea bwa te korakora e na reke man te kekeiaki ao te ongontae-ka. E na bon tangira naba ae ai aron aei mai iroum, n ae kanga te katautau ao tao n ae e bon rinanoaki raoi, naba."

Oriweta: "E roko lesu n rabeen te Maunga are Oriweta ni karaoa te moan itera n te Mwakuri ni Kamaiu. E katia te moan itera n te Mwakuri ni Kamaiu n te Onaroka i Ketetemwane. Te taeka Ketetemwane e reke man uoua boton te taetae n Ebera; *gath*, nanona 'taona,' *shemen*, nanona 'oera,' ni kaineti riki ma te oriwa.

"Ikanne are taiān oriwa a taonaki iaan rawawatan te wiira ae te atibu ni katinakoa te oera ae e kakawaki mai iai. N te aro naba anne are te Kristo n te Onaroka i Ketetemwane e tao-naki raoi iaan rawawatan ana bure te aonaaba. E waanako maonona bwa raraa aika tim—maiuna ae te 'oera'—are e nako man bwanagabwangan rabwatana. (Taraa Ruka 22:44; R&B 19:18.)"

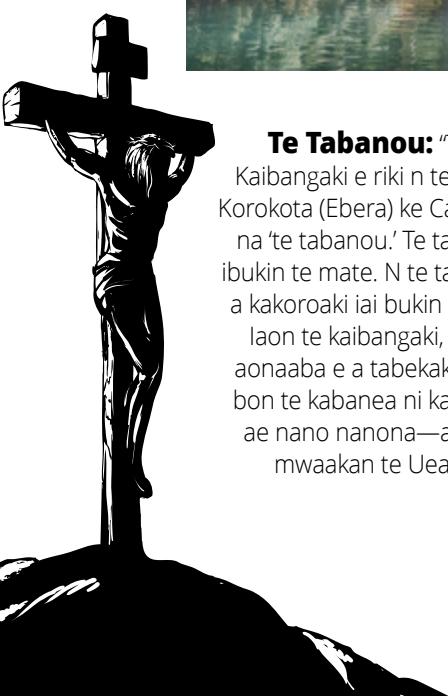

Te Ran: "Te Karanga are loretan bon te tabo are e rineia lesu ibukin Ana bwa-betito iroun loane ni 'karaoa te raoiroi ni kabanea' [Mataio 3:15]. E kakawaki karaoan te otenanti ae e tabu aio ngkai e karaoaki n te tabo ae e kuri ni karoko iai te ran ae boou iaon te buraneti? Tao E na kona n rinea te tabo ae tamaroa riki are e kanikinaea aron karina-noana are e a tia n inako iai ao n otirake mai iai?"

Te Tabanou: "Te Mate iaon te Kaibangaki e riki n te maunga ae arana Korokota (Ebera) ke Calvary (Ratine) nano-na 'te tabanou.' Te tabanou te kanikina ibukin te mate. N te tabo ae ai aron aio, e a kakoroaki iai bukin te karea ni kamaiu.

Iaon te kaibangaki, te tia Kamaiua te aonaaba e a tabekakirake iaon te mate bon te kabanea ni kakawaki ni mwakuri ae nano nanona—atakin ao koauan mwaakan te Uea iaon te mate."

E anaaki man ana rongorongo Russell M. Nelson, "N te Aba ae Tabu Aio," Tambuli, Beberuare 1991, 13, 17, 18.

Phan Phon

Phnom Penh, Cambodia

Ngke e urarake ana auti Phan, e bon ti kona ni kamaiuia tibuna aika teniman. Nikiran ana bwai ni kabane a bane n urarake. E un Phan ioun kain rarikina are e karika te urarake. Ngke e a reitinako unna nakoia ana utu ao kain rarikina, e a ataia Phan bwa e a riai ni kabwarai buure.

LESLIE NILSSON, TE TIA KOROTAMNEI

I ataia bwa kain rarikiu aio e bon kainnano naba n ai aekakiu. Bon tiaki nanona ni kan karika te urarake. Ngkana I tangiria bwa e na kabomwi, e na bon rinanon te kaanganga, ao N na bon namakina naba te kairiribai. I uringa ana taeka te Uea ae ti na riai n tangiriia kain rarikira. I namakinna bwa I riai ni kabwarai buure.

Ngke I karaua ni iangoia bwa N na kabwarai buure, I namakina te rau.

E rangi ni kukurei kain rarikiu ngke I kabwara ana bure. E bon raka riki kukureia au utu. Ngke I noora aio, I bon rang kukurei naba.

Membwa ao kain rarikiu a bane n anganano ni bwaai ake a kona ni buokia iai au utu. I karekei taian raiti aika mwaiti ao I a manga tibwatibwai nakoia tabeman. A titirakinai bwa e aera ngkai I a manga anganako ngke I bon rang kainnanoia. I tuangiia bwa ngkana I buokia tabeman, I buoka naba te Uea. I tangiria ni kan Anganna ibukina bwa E karaoj taian kakabwaia bwa a na riki inanon maiu. Iai ara auti ae e tamaroa, ae e raoiroi riki nakon are e a tia n urarake.

KAKAEA RIKI

Unimaane Larry J. Echo Hawk e reirei bwa e kanga te ikabwarabure ni buokiko ni waaki rake ao n uota te rau nakon maium. Wareka ana rongorongo n lds.org/go/1196. Kakaei riki Bannan te Onimaki n lds.org/go/18.

Reirein te Mwakuri n Ibuobuoki

OIN BUKIN TE BITAKI N ARA MWAKURI N IBUOBUOKI

Ngkai e mwaiti bukin te mwakuri n ibuobuoki, e riai ni kairaki ara konabwai mai inanora bwa ti na buokii tabeman ni kamatoai rairakiia ao n riki n ai aron te Tia Kamaiu.

Ngkana ti tangiria tabeman n aron ae e karaoia te Tia Kamaiu, ti tangiria ni kan buokii n aron ae E a tia naba ni karaoia. Ngkai te Tia Kawakin Tibu ae Raapiro, bon Ngaia te banna ni katooto n te mwakuri n ibuobuoki ae rangin uaana.

Karaoan ara ibuboeki ni katotongan ana mwakuri, e kakawaki bwa ti na uringnga bwa Ana konabwai n tangira, n tabekirarake, ao ni kakabwaia iai te kouru ae korakora ae e reke nakon ae tii buokakin te kainnano. Ni koauana E atai kainnanoia n te bong teuana ma teuana ao iai ana nanoanga iaon karawatakiia ae ngkai. Ngaia are E kamaruru-ngiia, e kamwarakeia, e kabwarai aia bure, ao n reireiniia. Ma E tangiria ni kan karaoa riki ae mwaiti nakon ae tii tararuian kainnan te aomata ae ngkainaba (taraa Ioane 4:13–14). E tangiriia ake a mena irarikina bwa a na Iriiria (taraa Ruka 18:22; Ioane 21:22), ni Kinaa (taraa Ioane 10:14; Reirei ao Berita aika Tabu 132:22–24), ao ni karokoia n aia konabwai (taraa Mataio 5:48). Titebo koauana n te bong aei (taraa Reirei ao Berita aika Tabu 67:13).

A mwaiti kawai aika aki kona ni warekaki ake ti kona n ibuobuoki iai ni kakabwaiaia tabeman, ma ngkana tokin ara kouru n ara mwakuri n ibuobuoki bwa ti na buokii aomata ni kinaa te Tia Kamaiu ao n riki n ai Arona, ti na mwakuri nako te bong ngke ti nang aki reireiniia kaain rarikira ni kinaa te Tia Kamaiu ibukina ae ti boni bane ni Kinaa (taraa Ieremia 31:34).

Ana Taratara te Tia Kamaiu e Riaon Riki Kainnano aika Ngkai naba

-
- Tabeman aomata e korakora kamiimin aia mwakuri bwa a kairia raoraoia nakon Iesu bwa a na kamaiuaki. N tokin te tai te Tia Kamaiu e kamarurunga te mwaane, ma E korakora riki nanona ni kabwarai ana bure (taraa Ruka 5:18–26).
 - Ngke aomata a kaira te aine ae wenenibure nakon te Tia Kamaiu, ngkai E aki motika bukina ni kabuakaka e kamaiua neienne n te maiu n rabwata. Ma E tangiria naba ni kamaiua tamneina, e tuangnga ko na “nako, ao tai manga bure” (taraa Ioane 8:2–11).
 - A kanako taeka Maria ao Marea nakon Iesu ni butiia bwa e na roko ni kamaiua raoraona, ae Rataro. Iesu, are e kamaiuiia tabeman n taai aika aki kona ni warekaki, e taona rokona ni karokoa mwin maten Rataro. Iesu e ataa nanoia te utu bwa tera ae a tangiria, ma ni kautan Rataro man te mate, E kakorakorai aia koaua n Rikina mai ieta (taraa Ioane 11:21–27).

Tera tabeua katooto ae ko kona ni karin n te rinan aei?

Rongorongo ibukin Reirein te Mwakuri n Ibuobuoki e baireaki bwa e na buokiira n tabeakiniira i bon iimarenara—e na aki tibwauaki kanga te rongorongo n tain te kakawari. Ngkai ti kinaia naake ti beku ibukiia, e na kairiira te Tamnei ae Raoiroi n ataia bwa tera te rongorongo are a kainnanoia irarikin ara tararua ao ara nanoanga.

Tera Ae Ti kona ni Karoia?

Ngkana oin ara kantaninga bwa ti na buokia tabeman n riki n ai aron te Tia Kamaiu, e na bita aron ara ibuobuoki. Aikai tabeua kawai ae te atatai aei e kona ni kaira ara konabwai n ibuobuoki.

Iango 1: Reita te mwakuri n ibuobuok ma te Tia Kamaiu

Ara konabwai ni kabane ni karao ae raoiroi a bongana, ma ti kona n tarai taai ni katamaroai ara mwakuri n ibuobuoki n reitia ma te Tia Kamaiu. N aron te katooto, ngkana te utu are ko buokia bwa e aoraki, e na manena ngkana e nikiraki te amwarake, ma kaotakin am tangira ae bebete e kona ni kamwaitaki riki man ana tangira te Tia Kamaiu ibukiia. Am ibuobuoki ni mwakuri itinanikun te auti e butimwaeaki, ma tao e kona ni uaana riki ngkana a anganaki te kakabwaia man te nakoanibonga.

Unimwaane Neil L. Andersen man te Kooram n Abotoro n te Tengaun ma Uoman e taku: “Te aomata ae tamaroa nanona e kona ni buoka temanna ni karaoa rabwan ana kaa, n nikira kaain ana ruu nakon te taokita, ni katawanou ma temanna are e nanokawaki, ao ni moangare ao ni kangai mauri ni kanakoraoa ana bong te aomata.

“Ma te tia kawakina te moan tua e na karin baikai nakon mwakuri aika a kakawaki aikai n te ibuobuoki.”¹

Iango 2: Kabanea nanom iaon Kawain te Berita

N taetaena nakoia membwa n te moan tai ngkai te Beretitenti n te Ekaretia, e taku Beretitenti Russell M. Nelson, “Kateimatoako iaon kawain te berita.” Karaoan ao kawakinan berita aika a tabu “e na kauki mataroan nako kakabwaia ma angaraoin te tibwanga.”²

Ngkai ngaira Aomata Aika Itiaki, ti bwabetitoaki, kamato-aaki, ao ni karekea ana bwaintiuuaraoi te Tamnei ae Raoiroi. Membwa mwaane aika a tau a karekea te nakoanibonga. Ti nako n te tembora ibukin ara entaumente ao ni kabaeaki ni kabane bwa utu ae ake a tokina. Aikai otenanti ni kamaiau ao berita aika a tabu aika a irekereke ao ni kakawaki ibukira bwa ti na riki n ai Arona bwa ti aonga ni maeka ma Ngaia.

Iai tabera ae ti na karioia ni buokiia aomata inanon kawaia ngkai ti buokiia bwa a na kawakin aia berita ao ni katauraoi ni karaoi berita n taai aika a na roko.³ Ko na kanga ni buokiia aomata ke utu ake ko beku ibukiia bwa a na karekei otenanti ake imwina ake a kainnanoi? Nanon aei bon buokan te karo ni katauraoia ni bwabetitoa natina te aine, ni kamataatai kakabwaia ibukin berita ake a na karaoi imwina, ke n tibwauai kawai ni karekei riki taneiai aika a uaana ni kabouuan ara berita inanon kanakin te toa.

Iango 3: Kaoa ao Kaungaa

Ngkana e riai, marooro ma naake ko tabeakina aron rairakiia ao aia konabwai n riki n ai aron Kristo. Kariaia bwa a na atai korakoraa ake ko noori ao kaota ae iai nanom irouia. Kakaea bwa itera raa ae a na katamaroaia iai ao marooroakinna bwa ko na kanga n ibuobuoki. (Ibukin rongorongo riki te kaai ni marooro ma naake ko buokiia, taraa “Marooro ibukin Kainnanoia,” *Riaona*, Tebetembwa. 2018, 6–9.)

Tai maaku ni kaoiia bwa a na iriira te Tia Kamaiu ao ni kariaia bwa e na buokiia ni karokoia n aia konabwai mai ieta. Te kakao aei e kona n riki bwa te maiu ae reitinako, ngkana e irianaki ma kaotan ae iai onimakinaia irouum ao am onimaki Irouna.

Onoua Kawai ae Ti Kona ni Buokiia Tabeman n Rikirake nakon Kristo

Iai iango akana imwina ibukin boutokakiia tabeman ibukin kanakoraoan maiuia ao n rikirake ni kawain aia berita. (Tara Tataekina Au Euangkerio Mwakoro 11, ibukin iango riki tabeua.)

Te Kakao ni Mwakuri

Iangoa waakin am konabwai n ibuobuoki—n ae bubura ao n ae uarereke—e kona ni buokiia tabeman ni kakorakora rairakiia ao n riki n ai aron te Tia Kamaiu.

1. Tibwauaia. Bwaina te kokoaua ao n ninikoria ngkana ko tibwauaia bwa e na kanga ni buokiko te Tia Kamaiu ngkai ko kataia ni kaaniko ma Ngaia man maiuakinan reirein te euangkerio n aki tabe ma baika a tuuka te rikirake.

2. Kakabwaia aika a beritanaki. Aomata a kainnanoa ae e na iai bukin te bitaki are e a kairoro riki nakon ae a na akea bukin te bitaki. Ni kamataatai kakabwaia ake iai rekerekeia ma te mwakuri e kona ni katauraoa te unganano ae korakora (taraa Reirei ao Berita aika Tabu 130:20–21).

3. Kaoa. Maiuakinan reirein te euangkerio e uota te kakoaua ae e koaua (taraa Ioane 7:17) ao ni kaira te rairaki ae korakora.⁴ E kuri n ae mwakuri nako e kona ni kairaki inanona te kakao ae bebete bwa iai te bwai ae a na karaopia ni buoka aron rikirakeia.

4. Uaia ni babaire. Tera te bwai ae e na riki nakoia aika a tokanikai n teimatoa ni kawakina aia motinanno ni bitaki? Ko na kanga n ibuobuoki? Iai te tai ae baireaki ae iai rekerekena?

5. Boutoka. Ngkana e ibuobuoki, karikirakea te boutoka n toma ma aomata ake a kona ni buoka te aomata n teimatoa ni kaungaaki ao n nako raoi. Ti bane ni kainnanoa kaungakira.

6. Manga ririmwin. Tibwaua te rikirake ni katoa tai. Kateimatoa am taratara iaon te babaire ma kanakoraoia ngkana e riai. Bwaina te taotaonaki n nano, teimatoa, ao te kaunganano. Te bitaki e kona n anaa te tai ae maan.

Tibwaua Am Taneiai

Kanakoa nakoira am taneiai ngkai ko buokiia tabeman ke ngkai ko a tia n ibuobuoki nakoia. Nako nakon liahona.lds.org ao kotea “Kanakoa te Rongorongo ke te Kukune.” ■

BWAAI AIKA A NA TARAAKI

1. Neil L. Andersen, “A Holier Approach to Ministering” (Brigham Young University devotional, Eberi. 10, 2018), 3, speeches.byu.edu.
2. Russell M. Nelson, “Ngkai Ti Waakinako ni Kabane,” *Riaona*, Eberi. 2018, 7.
3. Taraa Henry B. Eyring, “Naati aine inanon te Berita,” *Riaona*, Meei 2014, 125–28.
4. Taraa David A. Bednar, “Rairaki nakon te Uea,” *Riaona*, Nobembwa 2012, 106–109.

Maria

Tinan lesu

Karakin Maria bon te kauring ae aki babane taina ni boon
ao ana kakabwaia te riki bwa ana reirei Iesu.

Iroun Gaye Strathearn

Te Atiotiete Burobeetia ibukin Koroboki Aika Tabu ake Rimoa,
Brigham Young Iuniwetiri

Maria, tinan Iesu, bon temanna mai ibuakoia aine ake a maneweaki ni koroboki aika tabu ao bon tii maiuna mao ana mwakuri ae taetae ni burabetiaki taekana tie-nature imwain bungiakina (taraa 1 Nibwaai 11:15, 18; Motiaeae 3:8; Aramwa 7:10).¹ Taan Korokaraki n Te Nu Tetemanti n ana boki Mataio, Mareko, Ruka, ao Ioane a katauraoa te kabwarabwara ae kimototo ni maiuin ao ana mwakuri ibukina bwa aia katuruturu e oinaki iaon te Tia Kamaiu. Ma Kiritian ake ngkao a angan Maria arana ae *theotokos*, “ae karika ke tinan te Atua”² bwa te kauring n te mwakoro ae kakawaki bwa tabena nakon ana kainibaire te Tama.

Unimwaane Bruce R. McConkie (1915–85) man te Kooram n Abotoro n te Tengaun ma Uoman e a tia ni korea ae kangai: “Ti kona n taetae n rangi ni kamoamoa neiere e a tia ni kakabwaiaaki iroun te Uea i aoi aine nako? Bon tii temanna te Kristo, ao bon tii temanna Maria. Aomata n tatabemaniai bon tooka ao a kakannato n [te maiu imwain te maiu aei], ao a bon kaman rineaiki nakon te mwakuri are e na karaoia teuanne ke neienne. Ti kona ni kakoaua bwa te Tama e a bon rinea te kabanea ni korakora n aine ae te tamnei n riki bwa tinan Natina, n ai aron ae e rinea te mwaane ae te tamnei ae ai arona n riki bwa te Tia Kamaiu. . . . Ti riai . . . n tabekaarake Maria ma te karinerine ae riai ni karineaki iai.”³

Ana koroboki Ruka ni karakinan te Katanoata nakon Maria bwa e na riki bwa tinan te Tia Kamaiu (taraa Ruka 1:26–56) e angamira te winto are mai iai ti na kakatonga riki ibukin te ataeinaine ae onoti aei. Rinanon ana reitaki ma Kabiriera ao Eritabeta, ti noora te ataeinaine ae kataia n oota ao ni mataata ni weteana ae onoti mai iroun te Atua. Kakawakin te wewete anne e kona n rawawata iaon temanna ae nang ataei, ma n akea te baenikai e kaboraoa nanona ma nanon te Tama. Karakinana e kauringiira bwa te Atua e ataia ni kabane natina ao E weteia mwaane ao aine aika aki korakora bwa a na mwakuri ni kawai aika korakora ni buoka katean Abanueana. E riki bwa ana moan reirei Iesu, ao ngaia are e riki bwa te banna ibukia ni kabane ake a rinea bwa a na Iriria.

Natareta: Mweengan Maria

Te kananokawaki bwa, akea rongorongan ana karo Maria ae taekinna te Nu Tetemanti, bungiana, ke tao rongorongan maiuina i Natareta. Ruka e kabotaua Natareta bwa te *polis*, are e kona n rairaki bwa te kaawa ae bubura ke te taaun, ma tiaki te tabo ae taraaki bwa iai kakawakina. I tinanikun te Nu Tetemanti, e aki mwaneweaki Natareta n taian koroboki ni karokoa rabanen te kauoua n tienture IK.

Ti ataia bwa Natareta e mena n te tabuki i Kariraia ae i nano are e nooraki mai iai te tabo ae manguroro ni mena i nano ae arana te Manono ae Jezreel, 65 te maaire (105 te kiro-miita) i meangin Ierutarem. Te kamatebwai ni kateia ao aroia

aomata ngkoa e taekinna bwa Natareta n te Moan Tienture kanga bon te kaembwa nakon ae te kaawa ae bubura ke te taaun, ae karako ma katautauan mwaitia aomatana ae nakon 400–500.⁴ Ma irarikin akana tabeua akanne, angiin te aomata ni kabuta Kariraia a kataia ni maiu bwa taan mwakuri, taan tararuua maan, taan akawa, ao n ribana te aba bwa aonga ni karekea te amwarake ibukia aia utu ao ni kabwaka roon rabwataia. Akea oon te kaawa; akea ae kakoaua bwa iai kawaina aika raraoi ke kateitei aika bubura, ke tao e kabonganai baika a bobuaka n aron te mabora, tamnei ae karoaki man te kiraati, korobanna ae te frescos n taian kateitei, ke tao iai inanon auti baika a kaoaki mai tinanikun te aba aika bwai n amwarake aika karoaki man bwai aika kakawaki.⁵ Auti aika uoua aika auti man te kauoua n tienture aika a tia n anaaki mai aan tano a nooaki bwa te maeka ae teuana te auti ae iai uoua ruuna, te rau taubukina , ao te tabo ae onoti ae uarereke.⁶ Aron te taunimate ao tabeua mwakoron nnen te aroka ae karoaki man te atibu a kaotia bwa taan maeka bon tenaan Iutaia ao tiaki Tientaire.

E ngae ngke akea mai ibuakon kukune aikai aika a kona n kainetaki nakon Maria ma ana utu, ma a anganira teutana bwa tera aron maiuna i Natareta: te ataeinaine ae mangori ae maeka n te kaawa i buki, ae raroanako ma ana tienta te aro i Ierutarem ma ana tembora, ibonga aika rietaata, ao te kaubwai. E ngae ngke bon te teinaine ae uarereke, E bon mwammwakuri irarikin tinana ao tabeman ainen te kaawa, ni karoai kunnikai, ni kuuka, n riko aia, ao n itiran man te tabo n ran ke mwaniban te kaawa, ao n mwakuri n taabo n aroka—ni kabane ni buoka kamaiuan ana utu n te bong teuana ma teuana.

Wetean Maria

Karakinan Maria n ana boki Ruka e waaki mani kaotin te anera ae Kabiriera, te anera naba are e a tia ni kaoti nakon Takaria n te tembora (taraa Ruka 1:11, 19, 26). Ngke e kaoti Kabiriera, Maria bon te ataeinaine ae uarereke are e kainrouaki bwa e na marea Iotebwa (taraa Ruka 1:27). E ngae ngke tiaki ataia bwa te rorora Maria n te tai anne, taai ake ngkoa ao e bon kona ni baireaki te mare imwain ae a ikawai. Kaotin Kabiriera ao ana katanoata bwa Maria e bon “moa n akoaki,” bwa “E mena te Atua iroum,” ao E “kakabwaiaki ibuakoia aine,” ao ni kaineti ma ana rairairi Iotebwa Timiti n Ruka 1:28, E bon “rineaki” (taraa naba Aramwa 7:10) tao e karekea te aki koaua ao te namakin ae renganaki n te mangaongao ao te maaku iroun Maria. Ti bon kona n katamneia bwa tera iango ake a biri n ana iango n te tai anne, ma a kona n

raonaki ma titiraki n aron, “Bukin tera te Atua e taraii bwa N na ‘kakabwaiaki ibuakoia aine?’” “Bukin tera I ‘moa n akoaki iroun te Atua’ ao tera ae nanonaki n anne?” “Bukin tera te Atua e kanakoa Kabiriera nakoui ao tiaki ataeinaine ake tabeman ake i Natareta, ke i Ierutarem?” Eang, e roko man ana auti Tawita (taraa Ruka 1:32: I-ROM 1:3), ma anne e uarereke nanona i aauana tararua Rome. E ngae n anne, bon te teinaine ae uarereke man te utu ae mangori, ae maeka n te kaawa ae aki kakawaki. N aron are e na titiraki Natanaera rimwi, “E kona n riki te bwai ae raoiroi mai Natareta?” (Ioane 1:47).

E aki kaekai titiraki aikai Kabiriera ake a roko n ana iango ao i nanon Maria. Ma e reitinako ma ana rongorongo: e na bungia te nati te mwane, ma tiaki tii te nati. Natina e na aranaki bwa “Natin Teuare Moan te Rietaata” ao e na karekea “ana kaintokanuea tamana are Tawita” (taraa Ruka 1:32–33). N taekana teuana, Kabiriera e tuanga Maria bwa natina e na riki bwa Natin te Atua ao te Mesia ae beritanaki. Ngkana e mengo ao e maaku Maria i mwain te katanoata aei, ti bon kona ni katamneia arona ae mengo riki imwin anne.

Ti na iangoa teuana te reirei ae mwakoron karakinan Maria aei e reireiniira ibukin te riki bwa ana reirei Iesu. Ana babaire te Atua ibukin Maria bon tiaki te bwai ae e a tia ni bubuti ibukina mai imwaina! Kabiriera e a tia ni kaoti nakon Takaria ibukina bwa ngaia ma Eritabeta a tia n tataro ibukin te ataei ae kakai, ma e roko nakon Maria n aaro aika a rang kakaokoro: tiaki bwa e na kakoroa nanon te bubuti, ma e na katanoata nanon te Atua ibukina. Ma ana mare ae e a kan roko, tao e iangoa Maria karekean natina n taai aika a na roko. Ma e ngae ngke iai naon baika a kantaningaki ibukin te Tia Kamaiu irovia Iutaia n te moan tienture, tao e na tia ni iango Maria ngkai ngaia, te ataeinaine ae mangori mai Natareta, e na riki bwa tinan te Mesia? Tao e aki. Te bwai ae kakawaki bwa taian wewete nakon te riki bwa ana reirei Iesu e kainnanoa te bitaki nakon oin bairean maiura.

Ruka e katurua ana rekooti iaon ana katanoata Kabiriera ao i mwina Eritabeta. Ma iai teniua te tai ngke e kaoti ana iango ao ana namakin Maria.

Te Titiraki mai Karawa

Te Moan bon ana titiraki nakon Kabiriera, “E na iranaki te baenne, ngkai akea buu?” (Ruka 1:34). N te bwai ae e riki, a na titiraki bon te titiraki ae nakoraoi. E kauringiia taan wareka ana titiraki Takaria, “N na ata anne n tera? [i.e., bwa Eritabeta e na

Tē anera ae Kabiriera e kaoti nakon Maria ma te rongorongo ae kamimi bwa e “kakabwaia ibuakoia aine” ao bwa e na bungia Natin te Atua.

bungia natina te mwane]” (te kibu 18). Ma ngkana ana titiraki e kaota te nanokokoraki n ana kaeka Kabiriera nakon te tataro are e anga Takaria nakon te Atua, Ana titiraki Maria e ukora te kamataata n taekan Nanon te Atua ibukina. Ana bon rio taian titiraki ngkana ana kakao te Atua e kakaewenakoia ana reirei bwa a na karaoa te rikirake ao ni mwaing man mweengaraoia, ao titiraki mai i karawa e karekea te kaotioti.

Ana kaeka Kabiriera nakon ana titiraki Maria a roko n teniuia mwakoro:

1. Te Moan, e tuanga Maria, “Ane E na roko i aom te Tamnei” (te kibu 35). Te Tamnei ae Raoiroi bon te mwaaka are e kakorakorai aana reirei Iesu ni weteaia n roro nako. “Uringnga bwa te mwakuri aei bon tiaki am mwakuri ke au mwakuri n ti ngaira,” e reirei Beretitenti Thomas S. Monson (1927–2018). “Bon ana mwakuri te Uea, ao ngkana ti mwakuri n ana mwakuri te Uea, Ti kabaeki nakon ana ibuobuoki te Uea. Uringnga bwa ane e weteia te Uea, e konabwai imatan te Uea.”⁷ Imwina Kabiriera e angan Maria rongorongo aika a kaineti nakoina: “Ao ane e na

rabuniko mwakan Teuare Moan te Rietata:⁸ ma ngaia ae, are E na bungiaki E na atongaki bwa Raoiroi, ae Natin te Atua” (te kibu 35).

2. Te Kauoua, Kabiriera e tuanga Maria taekan Eritabeta, temanna ae e rinanon baika a kuri titebo, e ngae ngke aki titebo raoi, te bikoukou ae kakai (taraa te kibu 36). Bikoukoun Eritabeta bon te kanikina nakon Maria bwa tiaki tii ngaia, bwa iai riki temanna te aomata ae e ataa te bwai are e rinanona.
3. Te Kateniua, Kabiriera e taekinna ma te aki nanokokoraki, “Bwa akea te taeka teuana mairoun te Atua ae na aki mwaaka” (te kibu 37). Te Atua e karaoa ae aki kona ni karaoaki ngke e kariki Eritabeta.⁹ Ana katanoata Kabiriera bon te kauring nakoia ana reirei Iesu bwa n roro nako n te tai are ti kaeka ana kakao te Atua, a kona n riki taian kakai.

Tatauraoin Nanon ana Reirei lesu

Ana kauoua ni kaeka Maria n te karaki e kaota te katooto ae itiaki, n au iango, te motinnano ao aron tein ana reirei

Ana karaki Maria ao Eritabeta a irekereke rinanon aia tangira ao aia boutoka imarenaia n aia tai ni kainnano.

Iesu: "Nora ana toro te Atua; e na karaoaki nako iu n ai aron am taeka" (Ruka 1:38). "Te Toro" e kaotia bwa e rineia Maria bwa e na kariaia te wewete are e anganna te Atua. Te taeka aio bon ana taeka Maria are e na manga taekinna Natina i Kctetemwane, "Akea au taeka, ma e na, tauaki am

taeka" (Ruka 22:42). E ngae ngke e taraa ni mataata bwa ni mwakoron mwanangana aei, e tuai kona n oota ni bwaai ake a kainnanoaki mai irouna—E taetae ni burabeti Timeon i mwina nakoina bwa "e na ewara tamneim te kabaang" (Ruka 2:35)—e ngae n anne, E rineia Maria bwa e na waaki nako ma te onimaki.

"Ao e nako te anera mai rouna" (Ruka 1:38). Ngke e maa-wa Kabiriera, E tiku n tii ngaia Maria. E ngae ngke teuana te bwai karaoakin katanoata irouia taan irira Iesu n ai arona ni menan te tia uarongorongo mai ieta, tera ae e na karaoia ngkai ai akea te anera? E na kanga arona ni kabwarabwaraa are e rinanona nakoia ana karo? nakon Iotebwa? Tera ae e na riki nakoina ngkana e aki kakoauaki irouia n raonaki ma kain Natareta? Nikiran maiuna i Natareta e na kona ni kaanganga ibukina.

Ngai are e uringa te kauoua ni mwakoro n ana kaeka Kabiriera nakon ana titiraki ao mwanangana nakoni mwengen Eritabeta. Ni kaokia riki, Ana karaki ni kaukuki Ruka a irekereke. N te tai are Maria e kamaura Eritabeta, "e ewe te merimeri i nanon birotona; ao e kaonaki Eritabeta n te Tamnei ae Raoiroi: Ao e taetae n te bwana ae korakora, ao e kangai, Moan te kabwaia ngkoe i buakoia aine, ao e a kabwaia uaan birotom" (Ruka 1:41–42). Ana taeka ni kamauri ae roko man te tamnei e kamatoa are e a tia n taekinna Kabiriera ibukin kakabwaian Maria i buakoia aine. E reke iroun Maria ana kauoua ni kakoaua ibukin weteana, ma e ti roko i mwin are e kariaia te wewete ma nanona.

Rongorongan Maria ao Eritabeta bon te kauring n uoua mwakoro aika korakora ni maiuia taan irira Iesu n tai aikai. Bon te kauring ni kakawakin te uaia n ibuobuoki n te Botaki n Aine ni katobibia te aonaaba: aine n roroia nako ao ni mwakoron maiuia aika kaokoro n uaia n kateimatoia ao ni boutokaia imarenai n tain te kainnano. Bon te kauring naba bwa te Atua e aki mwantuokinia naake E a tia n weteia n aia tai ni kainnano ma n angin te tai ao E kaeka ni buokia rinanoia naake e a tia naba ni Weteia.

Tangini Maria

Ana kabanea n taeka Maria e ataaki bwa Tangina ao bon kaotan kimwareireina ngke e ongo ana katanoata Eritabeta. E kaota ana namakin ni baika a tia n riki ni maiuna ao n kaota ootana ae boou n nnena n ana babaire te Atua. Ae Moanibwai ao ae moan te kakawaki bwa e na kakaonimaki, e neboa, ao

e kimwareirei iroun te Atua, are ana tia Kamaiu (taraa Ruka 1:46–47). E nooria n are e rinanona ana nanoanga te Atua ae reitinako, ibukina bwa E rinea temanna ae “mangori” n ai arona (taraa kiibu 48–50) ao ibukina naba bwa E rinea bwa e na riki bwa mwakoron kakoroan nanon te berita nakon Aberaam (taraa kiibu 54–55).

“Ao e maeka Maria iroun [Eritabeta] tao teniua namwakaina, ao e a manga okira ana auti” (kiibu 56). Maria e a tauraoi riki ngkai ni kakoroa nanon weteana mai i eta.

Ana Katooto Maria Ibukira

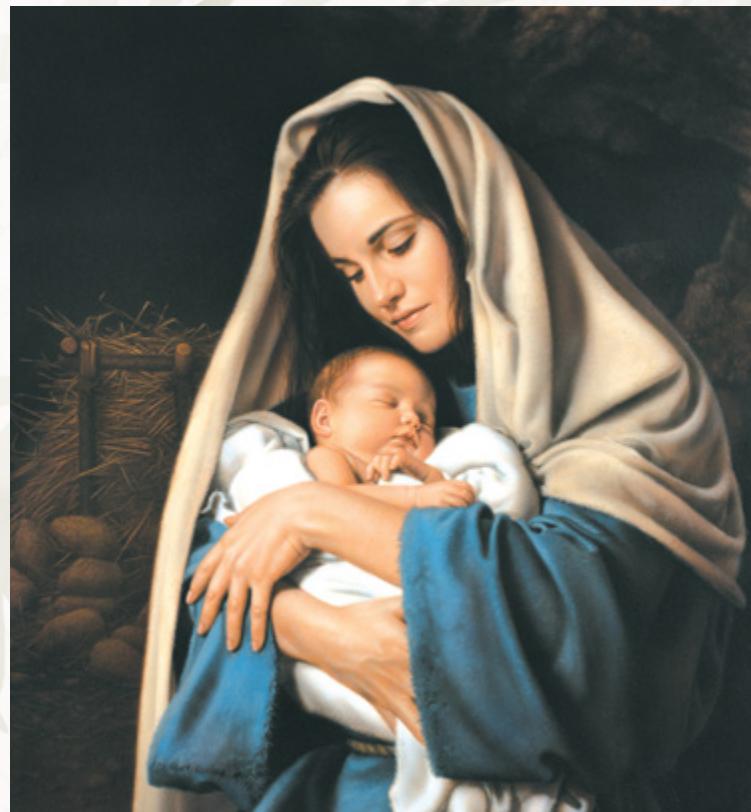
Ana reirei Iesu Ngkai a raroa mani karakinan Maria n te Katei ao n 2000 te ririki. E ngae n anne, ana karaki bon te kau-ring ae akea tokina ni baika a kainnanoaki n te riki bwa ana reirei Iesu. E kataningaia te Atua bwa taan Iririia a na waaki rake nakon kakao are E angania. Beretitenti Russell M. Nelson e kauringiira bwa “E a tia n taainako te Atua n tuangii natina aika a beritanaki ni karaoi bwaai aika a kaangaanga.”¹⁰ E aki kaokoro Maria, ao ai arona naba ma ngaira. Kakaewenakoara bon karekean te onimaki bwa ti na anga nanora nakon Nanona, ni kariaia Ana wewete ma te onimaki bwa Tamneina e na buokira n Ara mwakuri. Bonnie H. Cordon, te Beretitenti n te Botaki n Ataeinaine, e kauringira naba bwa “ti kona n karaoi baika a matoa,” ao imwina e reitia n taku, “ma ti kona naba ni karaoi ma te kimwareirei.”¹¹

Ngkai taan iriira Iesu n taai aikai, e na tera ngaira Tangira? Ti na kanga ni kaota ara kimwareirei iroun te Atua? Ti na kanga ni kaota korakoran Ana nanoanga inanon maiura? Ti na kanga ni kakaei kawai n rungaa katabeara ni kakoroa nanon te berita nakon Aberaam n taai aikai? Aikai tao tabeua mani kawai ake ti kona n reirei man karakinan Maria ae ootara n te riki bwa ana reirei Iesu. ■

BWAAI AIKA A NA TARAAKI

- Mataio e oota bwa Maria e na riki bwa kakoroan nanon ana taetae ni burabeti Itaia n te kibono are e na bungia te nati te mwane ae arana Emanuera (taraa Itaia 7:14). Ana koroboki ae “te kibono” bon man te kauoua n tienture IK Rairan Itaia n te taetae n ErineT, are e kabonganaaki irouua Kiritian ngkao ao ni kabonganaaki n te King James Version n Itaia 7:14.
- Te rairairi nakon ana Boki Moomon n te 1830, 1 Nibwaii 11:18 e kabwarabwara naba Maria bwa “tinan te Atua.”
- Bruce R. McConkie, *te Mesia ae Maiu*, 4 Waorium. (1981), 1:326–27, bwaai aika a na taraaki i nano 4.
- Taraa James E. Strange, “Natareta,” *Anchor Bible Dictionary*, 4:1050; Jonathan L. Reed, *Archaeology and the Galilean Jesus: A Re-examination of the Evidence* (2002), 131.

- Taraa Reed, *Archaeology and the Galilean Jesus*, 131.
- Taraa Ken Dark, “Has Jesus’ Nazareth House Been Found?” *Biblical Archaeology Review*, vol. 41, no. 2 (March/April 2015), 54–63; taraa naba Ken Dark, “Early Roman-Period Nazareth and the Sisters of Nazareth Convent,” *The Antiquities Journal*, vol. 92 (2012), 37–64.
- Thomas S. Monson, “Duty Calls,” *Ensign*, Meei 1996, 44.
- Te taeka n Erene ae rairaki bwa “rabunaki” (*episkiazō*) bon te taeka naba ae e kabonganaki n te rairairi n Erene n te Nu Tetemanti ni kabwarabwaraa te nang ae ruo iaon te tabo n nebonebo ngke e tia. E kabwarabwaraa mimitongin te Uea.
- E taekina naba aei te Uea nakon Aberaam ngke ngaia ma Tiera a ataia bwa a nang kariki n aia tai ni kara (taraa Karikan Bwai 18:14; I-Rom 4:19–21).
- Russell M. Nelson, “Teei bwa Taan Kakoaua,” *Riaona*, Okitobwa. 2016, 49.
- “Bonnie L. Cordon: te Beretitenti ni Kabuta n te Bootaki n Ataeinaine,” *Riaona*, Mee 2018, 129.

Ioane

ana Reirei Iesu ae E Tangiria

Koroboki man te Nu Tetemanti ake taekan
Ioane te tatangiraki a kaotia bwa te tia reirei ao
te banna ibukin oin rikira bwa ana reirei Iesu.

Iroun Eric D. Huntsman

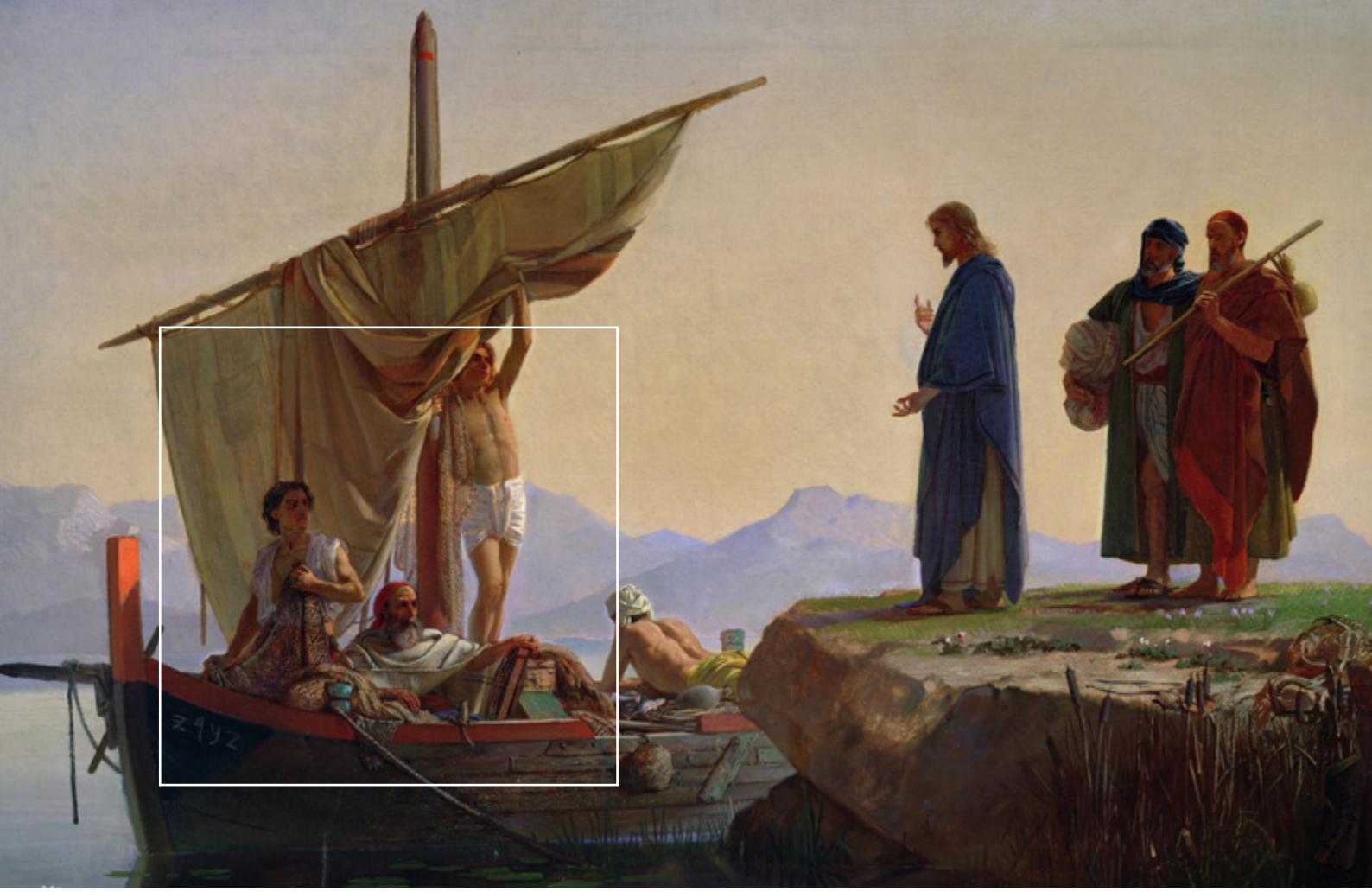
Te Burobeetia ibukin Koroboki Aika Tabu Ake Rimoa, Brigham Young Iuniwetiri

Imwin Betero, Ioane tao te kabanea ni kinaaki mai buakoia ana Abotoro Iesu ake Tengaun ma Uoman. Ngaia ma tarina, ae Iakobo, a raona Betero inanon tabeua taai aika rang kakawaki n ana mwakuri te Tia Kamaiu ngke e maiu, ao ni irekereke n aron aia katei ma nimaua booki n te Nu Tetemanti aika a kakaokoro.¹ Reitakina ae kaan ma te Uea e kaotaki ni Ioane 13:23: “Ao e rarikiriki i banibanim Iesu ana reirei temanna, are E tangiria Iesu.” Inanon rooro ma rooro, Korobanna ni kiritian a kaota te tamnei aei, ni katamneia Ioane bwa te ataeinimwaane, ae n angin te tai e mwamwaneaki ni bain te Tia Kamaiu. Aio oin raoi arana ae onoti, Ioane te Tatangiraki, ma ana kakoaua ao ana mwakuri e kaota aekan te riki bwa ana reirei Iesu ae ti kona ni bane ni karekei.

Ioane, Natin Tebetaio

Aran Ioane n Ebera, *Yohanan*, nanona “E a tia n akoi te Atua.” Angjin te kabwarabwara ae ti ataia ibukina a roko man euangkerio ake teniua, ake a taekina karakinan ana mwakuri te Tia Kamaiu n ana tai ni maiu man aia taratara ae tii te arona. A bane n titebo n aia kabwarabwara bwa Ioane bon natin te tia akawa ae kaubwai mai Kariraia ae arana Tebetaio, ae iai oin ana booti ao e kona n kamwakuriia taan mwakuri ni buokia ma natina mwaane n aia mwakuri. Ioane ao tarina, ae Iakobo, iai naba aia reitaniwaaki ma Betero ao Anterea, ao ngaia aman a kitana aia akawa ngke e weteia Iesu bwa a na Iria n riki bwa ana reirei n te tai ae bwanin.²

*Kaekaan ana wewete Iesu,
Ioane ao Iakobo a "kitana
tamaia are Tēbetaio n te
boti ma te koraki ake a
kaboaki aia mwakuri, ao
a iria" (Mareko 1:20).*

E ngae ngke taian Euangkerio a aki manga mwanewea Tebetaio, tinan Iakobo ao Ioane e riki bwa te tia iriira Iesu, n riki bwa te tia raoi nakon Iesu ibukiia natina mwaane ao n karoko naba n tain Taurakina n te Kaibangaki.³ N arana ae kinaaki iai ae Tarome, tinan Iakobo ma Ioane tao bon tarin naba Maria, are Tinan Iesu, ao aei are e karikia bwa ai taari ngaia ma Iesu ao aia koraki Ioane te tia Bwabetito.⁴

E aki maan imwin moan weteana, Ioane e noori ana kakai te Uea aika a mwaiti ao ana reirei.⁵ Noorakin taian kakai aikai ao ongoraeakin ana anga reirei n ai aron te Kabwarabwara iaon te Maunga e katauraoa raoi Ioane nakon te tai are e na weteaki iroun Iesu bwa temanna mai buakoia ana Abotoro ake Tengaun ma Uoman.⁶ Mai buakoia taan kakoaua aika onoti, Betero, Iakobo, ao Ioane a karaoa te mironron n abotoro aika a onoti ake a iri n taai aika a kakawaki n ana Mwakuri Iesu iaon te aba:

- Ni kateirakean natin Iairo te aine. nooran raoi mwaakan te Uea iaon te mate.⁷
- Iaon te Maunga ni Bitaki, are a noora iai Iesu ni kaotaki Mimitongina ao n ongo bwanaan

te Tama n kakoaua bwa Iesu bon Natina are moan te tangiraki.⁸

- Iaon te Maunga are Oriweta ibukin ana kabanea n Taetae ni burabeti n taekan kaba-nea ni bong.⁹
- N te On Aroka ae Ketetemwane, ngke a bon kaan n ana tai te Tia Kamaiu n waakina Ana mwakuri ni Kamaiu ae korakora.¹⁰

N ai aron are Iesu Kristo e angan Timon arana ae raka *Keba* ke Betero, ae nanona te "bwa," E angan naba Iakobo ao Ioane kinakiia *Boanareke*, ke "natin te baa."¹¹ Irukina bwa a titirakina Iesu bwa a na wetea te ai bwa e na ruona aia kaawa I-Tamaria ake a tia ni Katinanikua (taraa Ruka 9:51–56), te ara aei e kona ni kaotia bwa bon aomata ngaia aika a unuun ke tao a eti-matoa. Ma, tao nanona naba bwa te ara anne bon kaingaan rikiia bwa taan kakoaua aika korakora, n ai aron aran Betero are tao e aki oti ni maiuna ae e kakaonimaki man rang ienikuri mai mwaina n ai aron are e oti ni matoana ao korakorana imwin Maungautin Iesu.¹²

Ni kaotin Ioane n ana boki Mwakuri, e kabwarabwaraaki bwa e korakora, e matoa bwa toan Betero. Ioane bon raon Betero ngke

e kamarurunga te mwane ae mwauku n te tembora, ao n uaia n reirei i mataia taan kairiiri aika Iutaia i Ierutarem. A uaia, Abotoro aika uoman aikai ni mwananga nako Tamaria n anga te bwain n tituaraoi ae te Tamnei ae Raoiroi i aoia I-Tamaria ake a reireinaki ma ni bwabetitoaki iroun Biribi.¹³

Ma boni koroboki ake a irekereke ma Ioane are e nooraki bwa te tia kakoaua ae korakora ni mimotongin ana mwatita ao raoraona ae, Iesu Kristo. Booki aikai n te Nu Tetemanti a kaota Ioane bwa te tia reirei ao te banna ibukira n oin rikira bwa ana reirei.

Ana Reire ae Tatangiraki

E kakaongora bwa, Ioane e bon aki mwaneweaki n te euangkerio are e ataaki n aia katei bwa e bon kaineti nakoina. Ana Euangkerio Ioane e mwaneweia natin Tebetaio aika uoman ti teuana te tai, n te kabanea ni mwakoro, ngke a riki bwa uoman mai ibuakoia itiman ake ana reirei Iesu ake a kaaibito ma te Uea ae e a tia n utu i rarikin Naman Kariraia. Ikekei naba, ao, a bon aki mwaneweaki n araia. Ma, te katei, ae kamatoaki mani kiibu n koroboki aika tabu aika a kaokaki,¹⁴ e a tia ni kaota Ioane are e aki ataaki bwa “ana reirei Iesu are E tangiria” are e mena n tain te Te Toa are te Riao, ngke tauraki n te kaibangaki, n te nono ae akea kaaina, ao ni kabanean kaotin Iesu i rarikin Naman Kariraia.¹⁵

E kona naba n ae ngaia bon “ana rerei are temanna” are, ngaia ma Anterea, a tia n riki bwa ana reirei Ioane te tia Bwabetito ao n ongora nakoina ni kakoaua bwa Iesu bon ana Tibutetei te Atua (taraa Ioane 1:35–40). ao tao bon ngaia naba ana reirei are e raona Betero imwin katikan Iesu ao ni buoka Betero ni karekea te kona n rin n aia tabo ni moti ibonga aika rietaata (taraa Ioane 18:15–16).

N ana Euangkerio Ioane, te reirei ae tatangiraki aei e riki bwa, raoraon raoi te Uea. N raona Marea, Rataro, ao Maria, e kabwarabwaraaki Ioane n ae mataata n te euangkerio aei bwa temanna are e tangiria Iesu (taraa Ioane 11:3, 5). Nnena n te taibora n tain Te Toa are te Riao e aki tii kaota karineana ma te boonnano naba.

Riaon ana iraorao ma te Tia Kamaiu, tabeua mwakoro a kaotia bwa ngaia bon te tia kakoua ae korakora ni baika a riki aika a kakawaki aika ana mwakuri Iesu: e tei irarikin te kaibangaki ni kakoaua maten te Uea bwa te karea ibukin te bure, e biri nakon te ruanimate i mwin te Maungauti ni kamatoa bwa e bon aki kakaai, ao e noora te Tia Kamaiu ae e a maungauti.

Uoua te tai ae ana Euangkerio Ioane e mwaneweia bwa e boboto iaon ana kakoaua ana reirei Iesu ae tatangiraki ao e kabwarabwaraa bwa e koaua ana kakoaua,¹⁶ te bwai teuana ac kaueka manga korean atuun te Eunagkerio iroun Iotebwa Timiti bwa “Ana Kakoaua Ioane.”¹⁷

E ngae ngke taan rabakau a teimatoa n tuai ni boraoi bwa antai ana reirei ae tatangiraki, ngkana bon te Abotoro ae Ioane, ngkanne boni

ngaia boton te rongorongo n te euangkerio, ngkana tiaki ngaia ae koroboki.¹⁸ Bukin tera e teimatoa n tuai ataaki raoi, n tuai n ataaki raoi bwa te Abotoro ae Ioane? Mwakoron te kaeka boni ibukina bwa e tangiria bwa are e rinanona e na riki bwa are a na rinanona taan kakoaua ao ana reirei Iesu n rooro nako. N teimatoa n aki kinaaki, e kona n anganiira te kona ni kari-niira inanon are e rinanona, reiakinan aron tangiran ao te tangiraki iroun te Uea ao karekean oin ara kakoaua,

are ti katabeaki bwa ti na tibwauaia ma tabeman.

Ana boki: 1, 2, ao 3 Ioane

N ai aron ana Euangkerio Ioane, akea mai ibuakon taian reta aika teniua akanne ae e kaeti nakon Ioane ke tao a mwaneweia arana iai. E ngae n anne, 1 Ioane, are kanga bon kabwarabwaraan nanon taian reirei nakon ae tii te reta, e irekereke ma te Euangkerio n tein korobokina ao atuun reirei, n raonaki ma kakawakin te tangira ao te ongotaeka, boto n iango aika e reirei te Tia Kamaiu inanon ana koroboki Ioane n te Toa are Te Riao.

Ni koreaki imwin te Euangkerio, 1 Ioane e waaki man katanoataan ana kakoaua te tia koroboki iroun Iesu Kristo, “te baire iai ma ngke a tuai mani karikaki bwai, are ti *ongo*, are ti *nooria* ni matara *are ti tarata-raia*, *are a ririinga naba baira*, ae taekan te Rokou ae te maiu” (1 Ioane 1:1; e kairaki katuruturuana). Irarikin manga taekinan moan rain n ana Euangkerio Ioane, te tia korokaraki e katurua ana kakoaua iroun Iesu

*“Boni ngaia te reirei ae
kaotioti baikai, ao e korei
naba baikai: ao ti ataia
bwa e koaua ana kaotioti”*
(Ioane 21:24).

Kristo, ae korakora, e onoti ao ae rabwata, are bon ana Rokou te Atua ae e riki n rabwata.

Kiritian ngkaoa, ake naake taan moan ongora, n aron ae ataaki bwa a rinanon te bwenua inanoaa ma te kurubu ae e boutokai koaua aika kai-rua ibukin Iesu bwa e kitana te Ekaretia.¹⁹ N te 1 Ioane, te tia korokaraki bon tiaki tii te tia kakoaua; bon te aomata ae rietaata ae e weteaki bwa e na kaeti reirei aika kairua ao ni kaaitarai kamamaraan te onimaki iro-uuia taan kakewea Kristo ao tamnei aika a kewe (taraa 1 Ioane 2:18–27; 4:1–6). Ana mwakuri naba bwa e na kaungaia naake a teimatoa ni kakao-nimaki rinanon tibwauan koaua aika uaana n taekan te Atua ao Kristo ao kakawakin te onimaki ao te kororaoi ae reitinako.

N te 2 Ioane ao te 3 Ioane, e kabwarabwaraa ngaia bwa “te unimwaa-ne” ao e reitinako ni katurua kakawakin te tangira ma te ongotaeka ao kaangaanga mairouia taan reirei aika a kewe ao naake a aki ongotaeka nakoia taan kairiiri n te Ekaretia.²⁰

Booki aika teniuia aika a reireiniira kakawakin te reitinako n nim nakon Iesu Kristo are e kaotaki.

Te Tia Kaotioti

Ni booki aika nimaua ake a kaineti nakoina, ti Te Kaotioti ae boni kamanena raoi arana ae Ioane, ni kinaa te tia korokaraki teniuia te tai n te ara anne ni moani kibuna (taraa Te Kaotioti 1:1, 4, 9). Irarikin are e a kaotia ngaia bwa ana toro te Atua, te tia korokaraki e aki kaota nakoana ke weteana, ma angiina kiritian aika iai nakoia a kakoaua bwa boni Ioane, are natin Tebetaio.

Ana Boki Moomon ao Reirei ao Berita aika Tabu a kamatoa bwa te Abotoro Ioane e a tia n anganaki te mwakuri ae onoti ni karekei mani korei kaotioti ake e karekei.²¹ Te boki ae matoa te oota iai man onrake n te kanikina, Te Kaotioti e koreaki bwa e na karaua te nano ma ni kamatoai nanoia Kiritian ake a taonaki n te bwainikirinaki ke taian kaanganga n rooro nako ao ni kaota naba taben Iesu Kristo inanon te tai teuana ma teuana.

E ngae ngke iai uoua taai aika kakaokoro ake a uotakirakeaki bwa nningai are Ioane e korea Te Kaotioti—te tai ae rimoa n te AD 60s inanon ana tai n tautaeka te embera ae Nero ao te tai ae rimwi n te AD 90s n ana tai te embera ae Domitian—taai aika uoua boni imwin tiringan Betero, are e karika Ioane bwa te mataniwi n Abotoro ae tiku ni maiu.

Ma, Weteana, bon tiaki ti ibukin karekean ao rekootinan taian kaotioti ake inanon te boki. N teuana ana kaotioti, te anera e tuanga Ioane te Tia Kaotioti bwa e na anaa te boki ae uarereke, ke te ninira ni boki, ao ni kanna. N te moantai ao e na karewe ni wiina, ao e na kamaoa biritona, are e kaota nanona Iotebwa Timiti bwa e kaota ana mwakuri ni bootiia Tibun Iteraera bwa mwakoron manga kaokan bwaai nako (taraa Te Kaotioti 10:9–11; Reirei ao Berita aika Tabu 77:14). E kona ni karaoaki te mwakuri aei ibukina bwa ana mwakuri Ioane ae reitinako imwin are e bitaki rabwatana. E ngae ngke taan anga aia iango,

ngkaoa ao ngkai, a bwenua n nanon ana taeka Iesu nakon Betero ibukin te bwai ae e na riki nakon Ioane ni banen te euangkerio (taraa Ioane 21:20–23), Iotebwa Timiti e karekeea te kaotioti ni kamatoa bwa ana mwakuri Ioane e na reitinako bwa te aomata ae e bitaki rabwatana ni karakoa manga okin te Tia Kamaiu (taraa Reirei ao Berita aika Tabu 7:1–6). N taekana teuana, e aki ti taetae ni burabetii taian kabanea ni bong, ma ana mwakuri naba boni bukan kakoroan nanon taetae ni burabeti aikai ao kakoauan koron nanon baike a kaotaki nakoina.

*“Ti ataira bwa ti tangiriia
natin te Atua, n aei, ngkana
ti tangira te Atua, ma n tau
ana Tua” (1 Ioane 5:2).*

E ngae ngke aki bubura oin ara mwakuri, ana katooto Ioane e reireiniira bwa ara tangira ibukin Iesu Kristo e kairiira nakon butimwaean oini weteera ma kakaewenkoara inanon maiura, e ngae ngke a taraa ni matoa n taa tabetai.

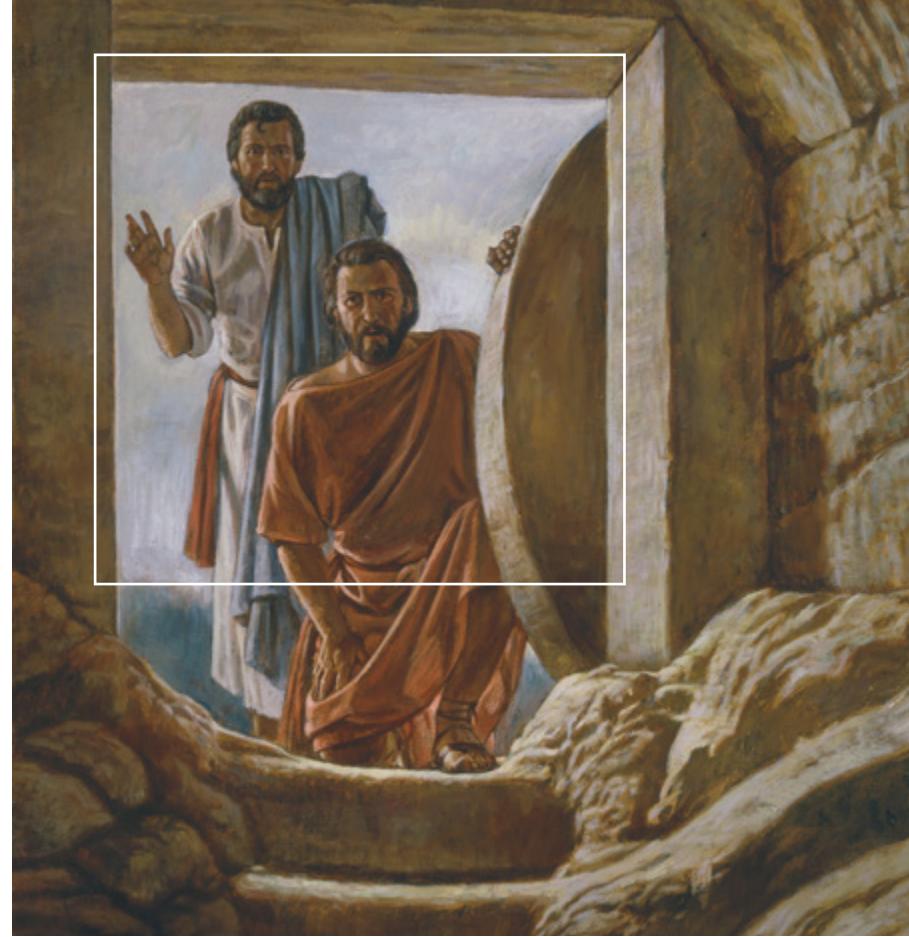
Rikira bwa Ana Relrei Iesu aika Tatangiraki

Ioane bon te membwa ae e mena imoa irouuii ana moan Abotoro Iesu ake tengaun ma uoman, temanna ae iai ana reitaki ae onoti ma te Tia Kamaiu ao e belu n taabe aika a kakawaki bwa Ana tia kakoaua, bwa te tia kariiri n te Ekaretia, ao bwa te tia kaotioti. Ma te kawai ae e rineia bwa e na kabwarabwaraa arona bwa bon ana reirei Iesu ae tatangiraki inanon te euangkerio are e mwane-wea arana e anganna te kona bwa e na riki bwa te

banna ibukira ni kabane n oin rikira bwa ana reirei Iesu. Mairouna ti reiakinna bwa ngkai taan iriira Iesu Kristo, ti kona n motirawa iaan baina n tangira, are bon te tangira ae ti na mataata riki rinanon taian otenanti n ai aron are e kateia n te Toa are Te Riao. Ti kona naba n tci irarikin te kaibangaki, ni kakoaua bwa e mate ibukira Iesu, ao ni mwananga ma te kantaninga n reiakinna i bon ioura bwa e maiu te Uea. N ai aron Ioane, bwa ana reirei Iesu aika tatangiraki ao weteara bon tibwauan te kakoaua anne ma tabeman, kakoauan koauan ao kakoroan nanon taian wewete ake a roko nakoira ni karokoa manga okin te Uea. ■

BWAII AIKA A NA TARAAKI

1. E kakaongora bwa n, tii ana boki Te Kaotioti ae kaineti n taeckina te tia korokaraki bwa Ioane (taraa Te Kaotioti 1:1, 4). Akea man te Euangkerio, n raonaki ma Ioane, ae kaota te tia korokaraki. Ma, Te KATEI ni Kiritian ngkao, e kaota tamnein ana reirei Iesu ae tatangiraki n ana Euangkerio Ioane ma te Abotoro n arana anne. Ibukin te maroro iaon te kakoaua, maroroia taan rabakau, ao iango aika a nano aika a Kaokaki n irekereke ma aio, taraa bwaai aika a na taraaki 17. Ana boki te 1 Ioane naba e aki kaota te tia korokaraki, ma n tein ao baika a koreaki e kaan ma ana Euangkerio Ioane. Ana boki 2 ao 3 Ioane a kaineti tii nakon "te unimwaane" ma te katei ni Kiritian ngkoe a reitiia ma te tia korokaraki n Ioane ao 1 Ioane.
2. Taraa Mareko 1:19–20; taraa naba Mataio 4:21–22; Ruka 5:10–11. Angiia taan rabakau a kakoaua bwa e moani koreaki Mareko, tao i nukan te 60s AD ma Mataio ao Ruka a koreia n te AD 70s ke n moan AD 80s. Ibukin aei, taian kamataata n te wareware mani Mareko e anganira te kona n nooria bwa a kanga Mataio au Ruka ni karinii riki ke ni bita te rongorongo are mai imwaina.
3. E ngae ngke Mareko 10:35–37 e taua mwina bwa Iakoko ao Ioane a bubuti bwa a na tekateka i angatain ao i angamaingin Iesu n Abanueana, Mataio 20:20–21 e reitia n taku bwa te bubuti aei e roko mai iroun tinaia. Menana ikeke ngke E tauraki n te Kaibangaki ao imwina n ruanimate are e aki kakaai, taraa Mareko 15:40; 16:1–8; taraa naba Mataio 27:55–56; Ruka 23:49, 55; 24:1–10; ao Ioane 19:25.
4. Ibukin riki te maroro n taian reitaki aikai ma Tarome, ao rongorongan te utu ao ana bitineti ae te akawa Tebetaio, Taraa R. Alan Culpepper, *Ioane, Natin Tebetaio: The Life of a Legend* (2000), 7–23.
5. Taraa Mareko 1:21–31, 40–45; 2:1–12; 3:1–6; taraa naba Mataio 8:1–4; 9:1–8; 12:9–14; Ruka 4:33–39; 5:12–15, 17–26; 6:6–11.
6. Ibukin te Kabwarabwara iaon te Maunga, taraa Mataio 5–7. Ibukin te wewete nakon Ioane ao moan Abotoro ake tabeman, taraa Mareko 3:13–19; taraa naba Mataio 10:2–4; Ruka 6:13–16.
7. Taraa Mareko 5:37; taraa naba Mataio 9:23–26; Ruka 8:51, e ngae ngke Mataio e aki korei ariau Betero, Iakoko, ao Ioane.
8. Taraa Mareko 9:2–10; taraa naba Mataio 17:1–8; Ruka 9:28–36.
9. Taara Mareko 13:3–37.
10. Taraa Mareko 14:32–34; taraa naba Mataio 26:36–38.
11. Taraa Mareko 3:17. *Boanareke* boni korean te taeka n Aramaic ae *bene regesh* ke r'm, ae nanona bon "natin te aki boraoi ao te baa."
12. Taraa Culpepper, *Ioane, natin Tebetaio te mwaane*, 38–40, 50.
13. Taraa Mwakuri 3:1–11; 4:1–21; 8:14–17.
14. Taraa Reirei ao Berita aika Tabu 7; 77; 88:141.
15. Taraa Ioane 13:23; 19:26, 34–35; 20:2–10; 21:1–14, 20–25; taraa naba Culpepper, *Ioane, natin Tebetaio te mwaane*, 57–69.
16. Taraa Ioane 19:35; 21:24–25; taraa naba Ioane 20:30–31.
17. Taraa Ana Rairairi ae Bou Iotebwa Timiti n te Bwaibwara: *Te moan maninkoroboki*, e rinanoaki iroun Scott H. Faulring, Kent P. Jackson, ao Robert J. Matthews (2004), 234.
18. Ibukin taian katoto n te maroro iaon kinakin ana reirei Iesu ae tatangiraki, taraa Culpepper, *Ioane, natin Tebetaio te mwaane*, 72–85, ao Raymond E. Brown, *Té Kabwarabwara nakon ana Euangkerio Ioane*, e rinanoaki iroun Francis J. Moloney (2003), 189–199. Ibukin te Abotoro ae Ioane bwa oin te karaki ke te tia korokaraki n ana Euangkerio Ioane, taraa Richard Neitzel Holzapfel, Eric D. Huntsman, ao Thomas A. Wayment, *Iesu Kristo ao te Aonaaba n te Nu Tētemanti* (2006), 126–127, ao oin au koroboki n "Ana Euangkerio Ioane" n Rongorongan te Nu Tētemanti, te Katei, ao te Botanaomata (2018), ed. Lincoln Blumell.
19. Taraa Raymond E. Brown, *Ana Reta Ioane* (The Anchor Bible, vol. 30 [1982]), 49–55, 71.
20. Taraa Culpepper, *Iesu Kristo ao te Aonaaba n te Nu Tētemanti*, 90–95, ao Holzapfel, Huntsman, ao Wayment, *Iesu Kristo ao te Aonaaba n te Nu Tētemanti*, 274–77.
21. Taraa Holzapfel, Huntsman, ao Wayment, *Iesu Kristo ao te Aonaaba n te Nu Tētemanti*, 281–82, ao riki 1 Nibwaai 14:18–27; Ita 4:16; ao Reirei ao Berita aika Tabu 7:1–3, 77.

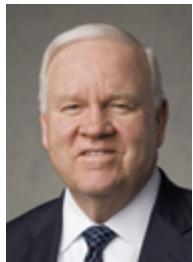
Té kakoaua ae korakora ni baika a riki aika moan te kakawaki n ana mwaakuri Iesu, E tei Ioane irarikin te kaibangaki ni kakoaua maten te Uea, e biri nakon te ruanimate imwin te Maungauti ni kamatoa bwa e bon aki kakaai, ao e noora te Tia Kamaiu ae maiu.

THE GOLDEN HARVEST, IROUN DAVID MERRIL, BWANTANGIRA MAN TE MIUTIEM N DONGORONGON TE EKARETA

Te onimaki iroun Iesu
Kristo ao Ana Mwakuri ni
Kamaiu bon te onimaki
n tai. Bon te onimaki ni
mwaakana, tiaki mai iroum.

Iroun Unimwane

Wilford W. Andersen

Man te Ittingau

Uoua Rinanin te Onimaki

Riaai ao ana utu a mena n te rereua tao inanon tabebong ngke e tuangnga te Uea bwa e na kaokii natina mwaa-ne nako Ierutarem ni karekei bwaatua aika buraati mai iroun Raban. Ti aki wawacko a taekina raoiroia natin Riaai ake uoman ake aki ongotaeka, Reimwan ao Remuera, ma a bon tangiria ni kan nako. Iai aia onimaki ae e tau are a anga bwa a na kataia.

Reimwan, ao imwina Remuera ma tarina, a bubutia Raban ibukin te bwaatua. Taari aikai e bua kaubwaia aia utu ao e kuri naba ni bua mauilia inanon aia tai ni iangoa rekena. N te tai anne, e a bua aia onimaki Reimwan ao Remuera, ao a tauraoi n oki. Nibwaai ni kaitaran aio, e tokanikai iaon te kaangaanga ao te bwaranano:

“Ngkai e maiu te Uea, ao ngkai ti maiu, ti na aki oki nakon tamara n te rereua ni karokoa ae ti tia ni kakoroa bukin te bwai are e a tia n tuatua te Uea bwa ti na karaoia.

“Mangaia ae, ti riai ni kakaonimaki ni kaawakin ana tua te Uea” (1 Nibwaai 3:15–16).

Nibwaai e kamwakura ana onimaki ae e korakora, e karekea ana bwaatua Raban, ao e oki rikaaki ma tarina nakon tamaia n te rereua.

E taraa n ae e teretere bwa uoua rinanin te onimaki. Te moan rinan bon te onimaki ni kakatai, te onimaki ni karini ara biti ni koro wiita

ibuakoni uiita. Te kauoua n rinan bon te onimaki ni mwakuri. E riaon riki te onimaki ae karinakin te biti ni koro wiita—bon te onimaki n tai.

Reimwan ao Remuera iai aia onimaki ni kataia, ma Nibwaai iai ana onimaki ni karaoia. Reimwan ao Remuera iai aia onimaki ae e bon tau ni karina aia biti ni koro wiita, ma Nibwaai iai ana onimaki n tai.

Te kona ni kunea te kakaokoro imarenan te onimaki n kari-na te biti ni koro wiita ao te onimaki n tai e kona ni kariki bita-ki inanon maium. Ni manga maeka ma Tamara are i Karawa ao ni maiuakina te maiu ae e uaana ma ni kakukurei iaon te aba, ti riai ni karikirakea te onimaki n tai.

Ti a tia ni karekei kakabwaia aika korakora mai iroun te Uea—berita ni kakukurei ao ni kimwareirei n te maiu aei ao te maiu n akea tokina n te maiu are e na roko. Ma te kakatai ao kaangaanga ni katoa bongin maiura a kataia n urua ara kanta-ninga. Abara ni berita e a taraa n rangi n raroa, e a aki taraa ni bwai, ao are tia moana n nanououa.

“E a bon aki kona ni koro bukin te kouru anne ke ni karekeia te kakabwaia anne,” ti iangoia. “N teina, te Uea e iangoa tema-na te aomata ngke E taekina te berita akanne.”

E aki, E *bon* iango ibukim ao ngai. Ti bon ti kainnanoa te onimaki ae e tau ni karekean kakabwaiara—te onimaki ae e rangi ni korakora are e na kona ni bitii kakabwaia ibukin taai aika a na roko n onikaki bwa kakabwaia aika a na namakinaki n te tai aei. Ti kainnanoa te onimaki n tai.

Tera raoi te aeka n onimaki aei, ao ti na kanga ni karikirakea?

Tataro ni katoa
bong bwa Tamara
are i Karawa E na
kakabwaiako ma te
nano ae e itiaki ni
kabooraoa nanom
ma Nanona.

Onimakina lesu Kristo

Te moan, ae tiaki aron te onimaki ni karinakin te biti ni koro wiita, te onimaki n tai bon tiaki onimakinam i bon iroum. Bon tiaki aekan onimakinan oin korakoram ke te anua ae tamara. Bon tiaki naba onimakinan am utu ke raoraom— aikai ni kabane a bon raraoi. Te onimaki ni kakoroa nanon are e tangiria te Atua bon te onimaki iroun Iesu Kristo ao Ana Mwakuri ni Kamaiu. Bon te onimaki ni mwaakana, tiaki mai iroum.

Ngke I weteaki bwa te beretitenti n te titeiki i Mesa Arizona Maricopa Titeiki, Unimwaane W. Mack Lawrence, ngke n te tai anne te Mataniwi ni Kabuta n te Itingaun, e kaoai ma kainnabau nakon ana aobiti te titeiki beretitenti ao e anganai te wewete. I a butimwaia ma te nano ae e tauraoi. Ngkane e a kairiira bwa ti na rin n aia ruu kauntira aika rietaata ao n tataroakiniia mwaane ake a na riki bwa au kauntira. Ngke I rin n te ruu, I noorii tamneia ni kabane taian beretitenti n te titeiki ake a tia ni beku n te titeiki man te tai are e moan kateaki, ao e a rootai te rawawata. Bon taan kairiiri aika korakora n te Ekaretia ao n te kawa.

I taraa kainnabau ao I taku, “Kathleen, I taku bwa I aki kona ni karoia. I bon aki tau n aekakiia.”

E taku, “Eng, tai tuangai anne. Ko riai n taetae nakon Unimwaane Lawrence.”

I kubanako bwa, ngke I tuangnga ae I taku bwa I aki kona ni karoia te wewete, e kaeka Unimwaane Lawrence, “Eng, I taku bwa ko bon koaua.”

Ma e a manga taku, “Ko aki kona ni karoia, Te Tari Andersen, ma te Uea e kona. Iai mwakana ni karoia Ana

mwakuri, ao ngkana ko kakororaoiko ao ni mwakuri korakora, E na karoia. Ko na bon nooria.”

Ao E karoia!.

Te onimaki ae karinakin te biti ni koro wiita bon te onimaki ni kakatai. Bon onimakinam i bon iroum, ao e maunanako n te tai are koa rootaki iai n te kaangaanga. Ao ngkanne ti a moana n nanououa. Ma te onimaki n tai bon te onimaki iroun te Uea Iesu Kristo. E aki kona ni kamwaingaki.

Kaeta Nanom ma Nanon te Atua

Ni kamwakuran te onimaki n tai, ti na riai ni koaua raoi bwa nanora ao ara kantaninga a na boraoi ma ana kantaninga te Atua. Tiaki kona ni kamwakura te onimaki n tai ngkana e aki kariaia te Atua ma te ikoikoti. Ni karekean ana ibuobuoki, ti riai ni katiteuana nanora ma ngaia.

Ibukina bwa te burabeti Nibwaii n ana boki Ereman bon te mwaane ae e etieti ao n onimaki, e tuanga te Uea, “N na kakabwaiako n aki toki; ao N na kakorakorako n am taetae ao n am waaki, n te onimaki ao n te mwakuri; eng, n te aro bwa bwaai ni kabane a na karoaaki nakoim n aron am taeka.” Anne bon te berita ae e kororaoi. Ao e reitia te Uea, “Bwa ko na bon aki tuatua te bwai ae e aki boraoi ma nanou” (Ereman 10:5).

Ao Moronaai e tuangiira aei; “Ao e a tia n taku Kristo: Ngkana iai onimakinau iroumi ao e na reke iroumi te mwaaka ni karoia te bwai are kam tangiria iroou” (Moronaai 7:33).

Kaetan ara iango nakon nanon te Uea bon te bwai ae e na kaman iai imwain te onimaki n tai.

Ngke a uarereke natiu mwaane, a kaina te tiim n takakaro ae te bwatiketiboro n te koraki ake a uarereke n te kauarinan

ao manga n te kauarinan irouia ake a ikawai. N te tai anne aki toki ni kakaraoa te tataro n te tiim imwain moanakin te takakaro. N au tai ni matakua man aia tabo taan matakua, I aki toki ni iangoia bwa tera ae a tataro ibukina. Ngkana a tataro ibukin ae a na moanna, aia tataro e kaota mamaaran te onimaki n tai. Aio e bon oti koauana ni mwaitin konaakii n aia takakaro. E teretere bwa te Uea e aki ira nanoia are a na riai n tokanikai n aia takakaro ni kabane.

N taekana teuana, te Atua e na buokiira ni bon tii tajan kouru ake a raoiroi ibukira. Aio i boni bukin ae E tangiriria, ao E ataa ae e tamaraoa riki ibukira nakon are ti ataia. Ao tao ti na bon karabwarabwa ibukin anne. Ti riai n tataro ni katoa bong bwa e na kakabwaiaira Tamara are i Karawa ma naano aika itiaki ni kabooraoa nanora ma Nanona. Ti riai n reiakinna n tataro n aron are e karaoia te Uea n te Onaroka are i Ketetemwane bwa nanon te Atua, tiaki nanora e na iraki (taraa Ruka 22:42). Ao mai ikanne ti a kona ni kamwakura te onimaki n tai.

Naako mwakuri

Te katenua ni bwai ae e na kaman iai imwain te onimaki n tai bon te mwakuri. Te Abotoro are Iakobo e kamataata bwa te onimaki ae aki mwakuri e bon mate. Te onimaki ae karinakin te biti ni koro wiita e kainnanoa te koaua, ma te onimaki n tai e kainnanoa riki ae iaon te koaua. Ma teuare e buakaka naba e kokoaua, e koroboki Iakobo, ao e ruru (taraa Iakobo 2:17, 19).

I ongo te karaki ibukin te karo ae e noora natina te aine ae e uarereke bwa e katorobubua irarikin ana kainiwene, n tataro nakon Tamana are i Karawa bwa E na kamanoia manikiba aika a uarereke bwa a na aki rin n te bwai ni kamwane ibukiia manikiba are e a tia ni karaoia mwanena ao e katikua i tinaniku. Imwina n te bong anne, e a moan n aki rau nanon te karo. E ataia bwa e bon rangi n nakoraoi te bwai ni kamwane. E a bon tia ni buoka natina te mwaane ni karaoia.

“I ongo bwa n te ingabong aei ko tataro nakon Tamam are i Karawa bwa e na kamanoia manikiba ake a uarereke man ana bwai ni kamwane mwanem,” e taku nakon natina te aine. “Ma n tabetai a kona n riki bwaai aika a kananokawaki e ngae ngke ti tataro bwa a na aki riki.”

E kaeka, “I ataia bwa e na bon aki reke konana manikiba, Tamau.”

“I kamamoako n am onimaki, natiu,” e taku te karo. “Ma ngkana tao e reke konana manikiba, Au iango bwa e na aki rootaki am onimaki.”

“E na bon aki reke konana, Tamau,” e taku. “I ataia e na bon aki.”

E titiraki tamana, “E kanga n iai am onimaki ae e korakora anne?”

“Ibukina bwa imwin au tataro,” e kaeka natina te aine, “I otinako tinaniku ao I urubekea ana bwai ni kamwane ni kamaenakoa.”

E raoiroi te tataro nakon Tamara are i Karawa ibukin kaka-bwaia. Ma imwin ae ti taekina amen, ti na riai n nako ni karaoa te mwakuri. Ti na aki kantaninga te Uea bwa e na kairi kawaira ngkana tiaki tauraoi n tabeki waera. Ke n tuangnga bwa E na karaoa te bwai ibukira are ti bon kona ao ae ti bon riai ni karaoia i bon iroura.

Ti na riai ni mwakuri ni kakoroa nanon ara kouru aika a raraoi, ao ni mwakuri korakora ni kawakin taian tua. Te korakora ni koaua inanon ara berita ao inanon ara onimaki n tai tiaki tii man ataakina ni koaua bwa te Atua E na kakoroa nanon ana berita ma ti na tarai a bwa e bane raoi ara iango iaon kawakinan ara berita. Te koaua ae e korakora anne bon ngaia ae e na bitii berita ake a katauaki ibukin taai aika a na roko bwa a na nama-kinaki iroura ngkai. Ti riai ni mwakuri.

E na aki bwara nanom n am aki konabwai ke am kairua, ma teimatoa n am kekeiaki, ao kakaea riki are iaona. Te onimaki n tai e aki kainnanoa te kororaoi, ma e bon kainnanoa te botumwaaka.

I kaoko bwa ko na karikirakea te onimaki n tai. Katuka am onimaki ae matoa iaon te tia Kamaiu, Iesu Kristo, ao Ana Mwakuri ni Kamaiu. Taraia bwa nanom e na boraoi ma n eti ma Ana kantaninga. Ngkanne nako beku ma nanom, marungim, am iango, ao korakoram, ma te kantaninga ae e nene ao te botumwaka. Bon akea te kakatai, kangaanga, akea te totoko are e na katoka te onimaki ibukin te tai. ■

Man te taetae n te taromauri, “Te Onimaki n Tai,” e kanakoaki n te Brigham Young Iuniwetiri–Idaho n Maati 17, 2015.

KAOTA AM ONIMAKI

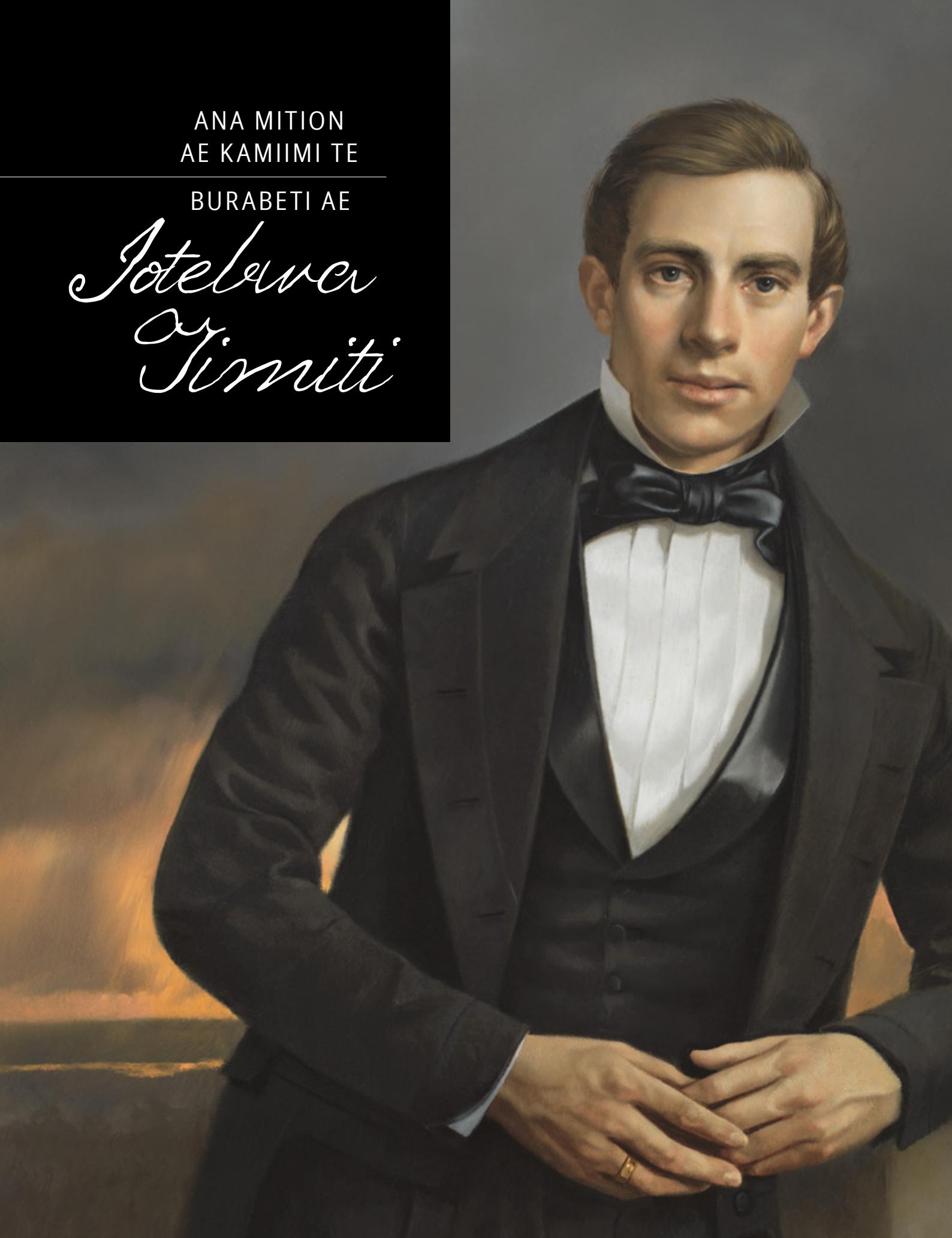
“Iai ti Temanna ae e na rau am onimaki irouna, ao anne bon iroun te Uea lesu Kristo. Ao ko na riai ni kaota am onimaki!”

Beretitenti Russell M. Nelson, “Ko na Kaota Am Onimaki,” *Riaona, Meei 2014, 29.*

ANA MITION
AE KAMIIMI TE

BURABETI AE

*Iotelava
Timiti*

JOSEPH SMITH JR., IROUN WILLIAM WHITAKER; LITHOGRAPH COURTESY OF CHURCH HISTORY LIBRARY

Ia tia n rineia bwa N na taetae ibukin Iotebwa Timiti, te Burabeti ao te aomata. Inanon au marooro iaona, au kantaninga bwa N na kona ni kaotai riki ngkami n arona n onoti ao ana mwakuri aika a kamiimi ake e a tia ni karaoi n ana kukune te burabeti ni boong aikai.

Rekerekene ana atatai ao ana koaua Iotebwa Timiti n te mwakuri ni mitinare e bon rang kakaawaki. Ti bane n ataia bwa tabeman taan kakaae a butimwaei tua n reirein te euangkerio ma a aki kona ni butimwaea te koaua are te roro ae 14-te ririki e kawaraki iroun te Tama ao te Nati ao e raira Ana Boki Moomon ao e riki bwa te burabeti are tia kina iai. Aomata ake iai aia kaangaanga ma te Burabeti Iotebwa Timiti a riai n reireiaki man te reirei aei mai iroun Beretitenti Russell M. Nelson:

“Ana mition Iotebwa n te maiu n rabwata e a kaman katabuaki. Ana iango ae itiaki e kona ni butimwaai Ana kaetieti te Uea. Ma, man ana kainibaire te aonaaba, Iotebwa e aki batu ni butimwaeaki. Ao tibwangana n riki bwa te Burabeti n te kabanea ni bong e tara n rang aki kona n riki. Te katooto aei e kaota te reirei ae e bon koaua n aron te Uea ni mwakuri. E kabonganai ae e aki kantaningaaki bwa e na katia te bwai ae aki kona ni karaoaki!”¹

E rang kakaawaki bwa ara mitinare iai aia koaua n te wewete mai karawa ao kamimiin ana mwakuri te Burabeti Iotebwa Timiti.

I a tia ni kamatebwai maiun Iotebwa Timiti inanon te maan ae 65-te ririki. I bungiaki n 1932, ngke ai tibwa 100 ana ririki te

Iroun Beretitenti
Dallin H. Oaks

Moan Kauntira n te
Moan Beretitentii

Iotebwa
Timiti e katia
ae raka iaon
are e kona
ni karaoia te
aomata ina-
nnon te tai ae
rang uarere-
ke. Ti kabwa-
ranakoana
ae e kona ni
kabwarabwa-
raaki iai bwa
bon te buoka
mai karawa.

*N te tai are e mate iai,
Joseph Smith e riki bwa
te meia mai Nauvoo ao
te tienera was serving as
both mayor of Nauvoo and
lieutenant general of the
Nauvoo Legion.*

Ekaretia. I kakoaua bwa ngai naba te kakaonimaki irouia te kauoua n roro irouia Aika Itiaki ni Boong aika Kaitira bubua n ririki n nako. Ti aki kaitibo ma Iotebwa Timiti, ma ti namakinna bwa ti kina, ao ti tangiria rinanon bwaai ake e kaoti ao ake e reireia. Ngaira taan kakoaua n te bwai are e a kaman tataekinaki bwa “mirion a na kina te ‘Tari Iotebwa.’”²

Ngai Iotebwa Timiti, te Burabeti

Ti bane n ata Iotebwa Timiti bwa bon te moan burabeti ni boong aikai, ana bwai ni mwakuri te Uea ni Kaokan ana bwai te Uea. Ma tera ae e kaokia te Uea rinanon te burabeti aei? Tiaki ni kabane aika Itiaki ni Boong Aika Kaitira (ao tabeman aika tiaki kain te aro) a atai reitan kaetieti aika bongana man manena ake e a tia n angan te Burabeti Iotebwa bwa e na karaoi nakon aia reirei Kiritian. Aio te rinan ae kimototo:

- Aron te Tama, te Nati, ao te Tamnei ae Raoiroi.
- Irekereken aia mwakuri taian Atu n Atua ao Rekerekeia ma aomata.
- Aron te Bwaka n aomata.
- Te kantaninga n te maiu n rabwata ni karakaan ana baire te Tama ibukiia Natina ni karekea tokin kawaia ae akea tokina.
- Taben Iesu Kristo n ana Mwakuri ni Kamaiu ni kakoaua bwa iai te maiu ae aki mamate ao ni katauraoa te kawai nakon te maiu ae akea tokina.
- Tibwangan te mare iaon te aba ao te mare ae akea tokina n ana baire te Tama.
- Kakaawakin te tibwanga n te nakoanibonga ao otenanti n ana baire te Tama.
- Kakaawakin te mwakuri n te tembora ao n riki bwa taan tei ibukin otenanti n ana baire te Tama.
- Te atatai are e tangiria te Atua ni kamaiuia natina ni kabane ao are a tia ni maiuakinnna aomata ni kabane iaon te aba aei—ngkana a ata Iesu Kristo inanon maiuia ke aki—ae e konabwai ni karekea are te kabanea n rietata i karawa man ngkai ao imwiin te tai aei.
- Irekereken koaua ake teniua ibukiia aomata, ao te aonaaba: tiaienti, koroboki aika a tabu, ao reitina kon te kaotioti.

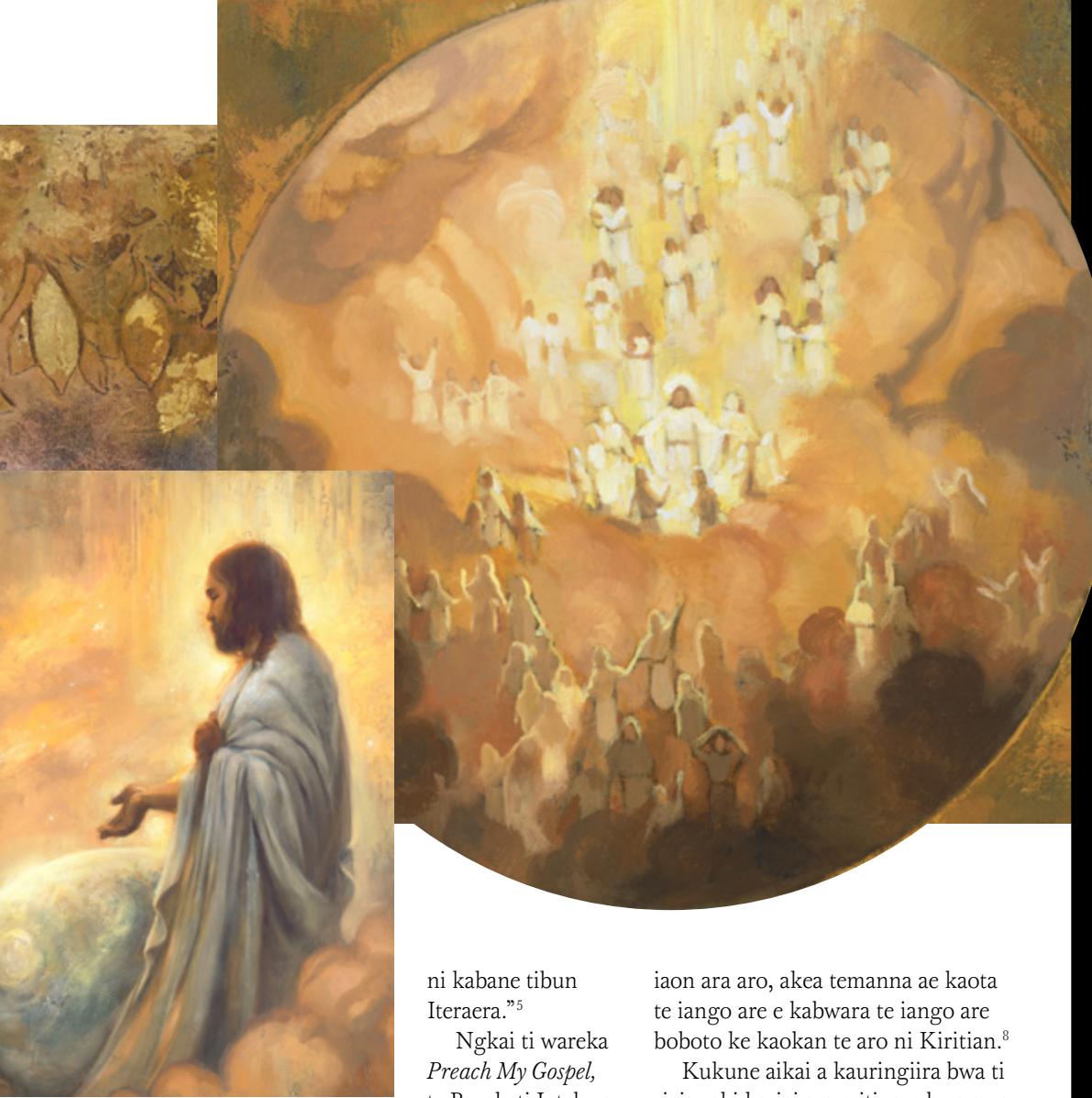
Te aomata are e kamatebwaia mwakoron te rinan ae uarereke aei—bwa taan kakoaua ke tiaki taan kakoaua—a riai n ataia bwa Iotebwa Timiti e a waakina te mwakurii ae moan te anainano iaon koauan te aro ae ninikoria ao ae boou man kakaawaki. N aron are ti warekia n *Preach My Gospel*, bwaninin te euangkerio e kaokaki nakon te aonaaba rinanon Iotebwa Timiti.³

Ko bae n tia n ataia bwa au karinan aei e aki ti taekina Iotebwa n uotarake ana Boki Moomon, te wao-rium ae boou n koroboki aika tabu are, ni koauana, e oioi iaon mwaitin iango aika a boou akanne. Te boki anne e taekinaki n arona ae onoti. Atuuna e katanoata bonganana ae moan te kakaawaki: “Kakoauan Taekan Iesu Kristo.” Ma iaon riki bonganana anne, iai riki ae mwaiti. Aio are e taekinna te tia rabakau ae rang kinaaki n te kabu boki ibukin te boki:

“Ana Boki Moomon e kaota te kantaninga ae boou ibukin America: bwa e na riki bwa nen te raoiroi nakon te tautaeka n inaomata. Ni kaitara rikiraken te kaubwai ao te kakaokoroaki, ana Boki Moomon e na boutoka tararuakiai kainnano. . . . Irouia tautaeka n inaomata, e tabekakirake te tua ae raoiroi irouia taan moti ao uea ian ana tua te Atua. Ni kaitarai aro ake aki kakoaua te boki teuana irarikin te Baibara ao aki kakoauai kakai, ana Boki Moomon e tei ibukin kaotioti aika reitinako, kakai, ao kaotioti nakoia aba nako. Ni kaitarai nanououa, e karikirakei kakoaua, ni kaitara te nano n aba, Iteraera ae tabwanin. E a kaman noori kaangaanga ibukin te aba n tangiran te kaubwai, aki butimwaean te kaotioti, ao kateia Tientaire n totoko nakon te raoiroi, kaotioti, ao Iteraera.”⁴

Ae kakawaki riki bon te bwai are e a tibwa taekinna Beretitenti Nelson ibukin Ana Boki Moomon: bon te “bwai ni mwakuri are e berita bwa e na ikotii

Iotebwa Timiti
e bungiaki n
Ritembwa 23,
1805, i Sharon,
Vermont, USA.

Iotebwa Timiti
e tei i taubukin
te ran n te
raanga n ran
ae korakora,
boou, ao ae
kakaawaki
n te iango
iaon te aro.

ni kabane tibun
Iteraera.”⁵

Ngkai ti wareka
Preach My Gospel,
te Burabeti Iotebwa
Timiti e taekinna

bwa ana Boki Moomon bon “kingin maninganigan
ara ekaretia.”⁶

Angiina ake tiaki kain te aro aki ata ana anganano
ae korakora Iotebwa Timiti n ana itera te aro. N te
kamatebwai are e ataki n te aonaaba, te tia kakaae
iaon titiraki are e reitaki ma aomata, Gary Lawrence e
kunea bwa iteran mwaitia aomata ake a kamatebwai a
taku bwa aika Itiaki ni Boong aika Kaitira a kaokoro
n iango ao kamimi aia koaua “buakaka aia koaua.”⁷
Ngke e titirakinia naake e intawiu ma ngaia, “Tera
ae a kakoaua kain te aro ae te Moomon?” ti temanna
mai irouia ake itiman ae a konani kabwarabwarabwa-
ra te iango ae kaan nakon kaokan bwaai ke manga
katean te onimaki ni Kiritian are te moan. N aron
naba anne, ngkana e manga karoaki te kakaae n te
aba teuana te tia kaeka e kabwarabwara oin aia iango

iaon ara aro, akea temanna ae kaota
te iango are e kabwara te iango are
boboto ke kaokan te aro ni Kiritian.⁸

Kukune aikai a kauringiira bwa ti
riai n aki kariai ara mitinare bwa a na
karekei atatai aika a mwaiti iaon ara
onimaki. Naake a reireiniia a bae n tia
ni kaman ongo te taeka ae *Moomon*,
ma mitinare a riai n aki kantaningia
bwa angiina iai aia atatai ae beebeete n
aan ana reirei ara ekaretia.

II. Iotebwa Timiti, te Aomata

Aikai tabeua oin au iango iaon
kamimiin maiun Iotebwa Timiti.⁹
Iotebwa Timiti are I kaitibo ma ngaia
n au kakaae ibon irou, riki i Illinois,
USA, bon te aomata ae mwaiti ana
kukune—kairake, kakai rotaki ana
namakin, kakai bilitaki, ao e tata-
ngiraki ao e kakawaraki irouia ana
aomata ake a aranna n tainako bwa

*Iotebwa Timiti bon
21 ana ririki ngke
e karekei bwatua
ake koora, ake a
taunaki n te Maunga
are Cumorah, ao
ai tibwa 23 ngke
e katia rairan Ana
Boki Moomon.*

“Tari Iotebwa.” Kabotauan rikirakena bon te bwai ae kakaongora n ana mwakuri ni burabeti. Ai tibwa 14 ana ririki n te tai are e Moan Karekea te Kaotioti, 21 ana ririki ngke e karekei bwaatua ake koora, ao ai tibwa 23 ana ririki ngke e katia n raira Ana Boki Moomon (ae kee ian 60 te bong ni mwakuri).

E raka iaon iteran ara boki ae Reirei ao Berita aika a Tabu ake e karekeaki rinanon te burabeti aei ngke 25 ke e uarereke riki. Ai tibwa 26 ana ririki ngke e kateaki te Moan Beretitenti ao ai tibwa 33 ana ririki ngke e birinako man te karabuuti i Missouri ao n okira nakoana ni kairiiri irouia aika Itiaki. Ai tibwa 38 ana ririki ao te itera ngke e tiringaki.

Inanona maiuna ae kimototo, Iotebwa Timiti e rinanon ae mwaiti riki nakon ake a tia n rinanona angiina aomata. Ngke ai tibwa itiu ana ririki, e korakai n te maraki ni korean rangana. Ibukina bwa a maiu ni kainnano ana utu, e karekeana reirei ae uarereke ao ngke e ikawai riki e kabaeaki n te mwakuri ae abwabwaki ni ibuobuoki ibukin karekean te amwarake ibukiia ana utu iaon te taibora. E korakora ikanakina n taai aika a mwaiti. I nuukan ana mwakuri ake e na katiai aika a uatao n nakoana ae tabu, e mwakuri bwa te tia ununiki ke te tia kawakin man ibukin karekan te maiu ibukiia ana utu. E karaoa aio n akean te tarena n te maiu n tamnei are e kateimatoa ni weteana n riki bwa te burabeti. Te Uea e tuangnga bwa “ni mwakurin aon te aba a na akea te korakora iroum, bwa tiaki aio weteakim” (Reirei ao Berita aika Tabu 24:9).

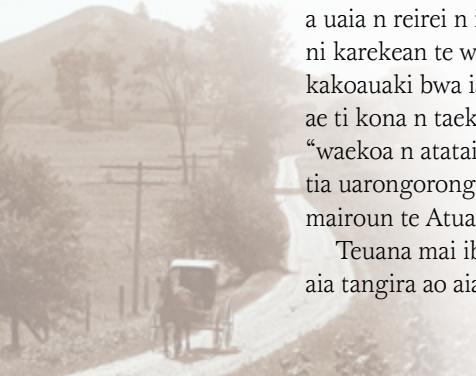
N te maiu n tamnei, akea ae iai irouna te banna ni katoto are e na kona n reirei iai Iotebwa Timiti n aron te riki ni burabeti ao n tia kairiiri. E bae ni katan irouia raona ake a tuai ni mwaatai. Ngaia ma ngaiia a uaia n reirei n ikotaki. Iotebwa e bon rang baiti ni karekean te wanawana ao te nano ni mwaane. E kokoauki bwa iai irouna te tarena ae onoti. N aron ae ti kona n taekinna n te bong aei, bon te aomata ae “waeoka n atatai.” E taku bwa e reireinaki iroun te tia uarongorongo mai karawa ao man kaotioti tabeua mairoun te Atua, ao I kakoaua.

Teuana mai ibuakon ana tarena bon kaotaki man aia tangira ao aia kakaonimaki aomata ae tamaroa

aomata ake a iriiria. Ngke e kaewenakoia taan iriiria Iotebwa bwa a na tokanikai iaon aia aki kororaoi n te maiu n rabwata, e aki kataia ni karaoiroia riki nakoia, ao a tangiria ibukin anne. N te kabwarabwara are e kabwarabwara iaona Iotebwa tabeua te namwakaina imwain tiringana, e katanoata, “I tuai man tuangi ngkami bwa I kororaoi, ma akea te kairua man kao-tioti ake I a tia n reirei iaona.”¹⁰ Iotebwa Timiti iai “anuana ni kukurei are bon rikiana” (Iotebwa Timiti —Rongorongo 1:28) are e tatangiraki man karineaki iai irouia aomata nako ake a kina. Temanna are e kina e taku, “Aia tangira aika Itiaki nakoina e aki kona ni kabwarabwaraaki.”¹¹ Raonakina irouia raraona bon te bwai ni kakukurei iroun Iotebwa, are e noora katean aroia te botannaomata ao te kaawa are bon oin ana kantaninga te euangkerio.

I taekinna n te taina: “Ni maiuna ni kabane, Iotebwa Timiti e tei i moa ni maiuna, n te tabo are mwaane a kabanei korakoraia n tokanikai iaon bwaai aika riki iaon te aba ao n tabetai ni kaitara temanna ma temanna. Bon te mwaane ae bubura, korakora ao e rang kakamwakuri. E tatangira te kabo n te takakaro, n ikotaki ma buukai are uoman aomata a kaai ni katika te kai ae ti teuana—nooran te korakora (taraa *History of the Church*, 5:302). Ara rongorongo rimoa iai inanona rongorongo aika a mwaiti n ana ikakora-kora ma raraona ao naake a kinna. N te Tabati teuana, ngaia ma Brigham Young a kabwarabwara nakoia aika Itiaki mai Ramus, Illinois, n taekan te bong are e mwananga iai mai Nauvoo. N te Moanibong, imwain kitinan Ramus, Iotebwa e kabo korakora ma temanna te mwaane ae kabwarabwaraaki bwa ‘te buurii mai Ramus’ (taraa Joseph Smith Journal, 13 March 1843, raweaki iroun Willard Richards, Joseph Smith Collection, LDS Church Archives). Iotebwa e tokanikai n te aitara anne. I karabwarabwa bwa ara maungatabu ae ngkai e aki karaoa ae aekakin anne nakoia taan kairiiri ake a roko.”¹²

Tabeman mwaane a tia n riki bwa takete n te kataaki ae mwaiti iaon aia mition ke n aia ururing nakon riki Iotebwa Timiti. I ukoukorii tabeua kaitara aikai man au kakaae iaon rekooti ake a oioi mai Illinois, te tabo are e maeka iai Iotebwa ni kabanea iai

Ririki: Bwaai aika riki:

nimaua te ririki imwain matena. Teuana te bukibuki ae tabekaki ngke Iotebwa Timiti, e riki bwa te meia n te tai anne, ao te Kauntira man te kaawa i Nauvoo ni kaitara te *Nauvoo Expositor*, te nutibeeba ni kaitara. Te kaitara aio e kaineti nakon te Ekaretia ao e kaineti riki nakon tiringan Iotebwa.

Taan koro rongorongan n taai akekei irouia aika Itiaki ni Boong aika Kaitira, n ikotaki ma Unimwaane B. H. Roberts, e taekinna bwa te mwakuri aei e tabuaki n te tua. E ngae n anne, ngke I karaoa au kakaei iaon aei ngke I moan riki bwa te bureetia n te tua, I mimi bwa I kunea aan te tua n te mwakuri aei n tuan Illinois n 1844. A mwaiti kaitaraan te nutibeeba aei n te tai aei n tian aba imwain te Buaka n te Aonaaba. Anganakin te inaomata n taabo ni boreti n tuan Amerika e aki kariaiakaki karaiana n te kaawa ao te tautaeka n te tieiki ni karokoa 1931, ao imwiin ti man te Boowi are rieta e na ti kona ni bwati iroun te rabwata are raka ana mwaiti n te kaotinano iaon manga karaoran te tua are e kabonganaaki n 1868.¹³ Temanna e riai ni motikitaeka iaon ana mwakuri Iotebwa Timiti iaon te tua are e boboto iai ao bwaai ake a riki n ana bong, tiaki ngaira.

Ngke ti riki bwa ataein te reiei n te Iuniwetiri mai Chicago, te historian Marvin S. Hill ao ngai e kakamaku iroura bwa niiman mwane ake a kabowiaki i Illinois ibukin tiringan Iotebwa Timiti. E raka iaon 10 te ririki ti kakaei raiburari ao akaiwe ni kabuta te aonaaba ni kakaea mwakoro n rongorongo iaon aei 1845 irouia ake a kabowiaki ao a irekereke iai. Ara boki e kaoti rongorongoia ao aia mwakuri kain Illinois ake a kina Iotebwa Timiti—tabeman ake a tangiria ao a anga maiuia ibukina, ao tabeman ake a ribaia ao a kamwanea bwa a na tiringa. Akea n ara

kukune n rekooti ake a nako man te boowi ke n te kokoaua n te boowi ae abwabwaki ae kaota te bwai are e kaota aki karinean te aomata are e tiringaki.¹⁴

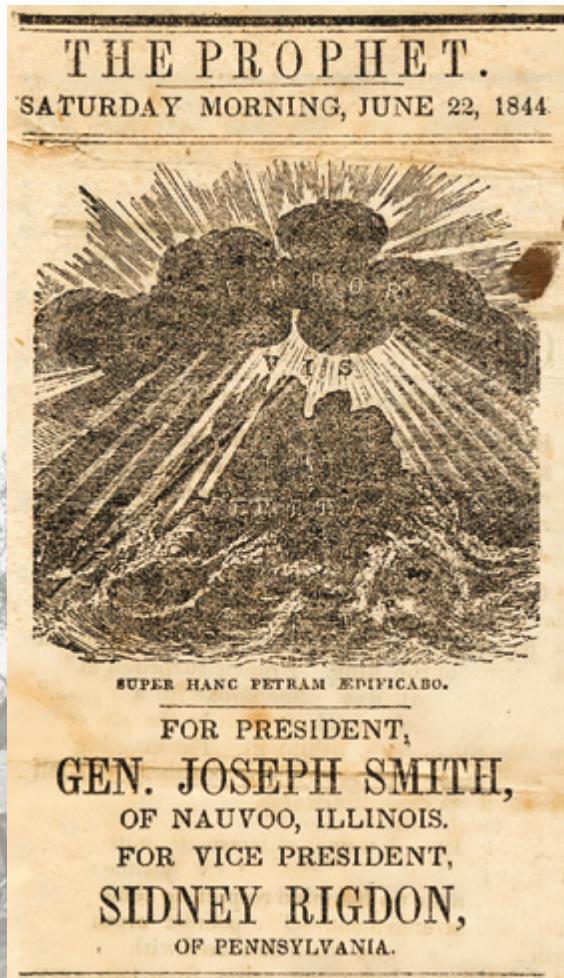
Reken rekooti man boowi mai Illinois e kairi nakon teuana te tabo ae tuai roko te aba iai n te kakaae iaon Iotebwa Timiti. Joseph I. Bentley, are a riki bwa ataein te reirei n te tai anne i Chicago, ao ngai ti kunei rekooti aika mwaiti iaon ana waaki Iotebwa Timiti. Ti uaia ni korea n 1976 *Manga Rinanoan te Tua n Brigham Young te rongorongo iaon aei*.¹⁵ Te 1840 tabun e rimwiaki ni bwakan kaubwain te aba n te aonaaba. Kaubwain te aba n tian aba iaon te titeiki n aron Illinois a

14	Karekea Te Moan Kaotioti
21	Karekei bwaatua ake koora
23	Katiaa rairan Ana Boki Moomon
25	Karekei iteran kaotioti n Reirei ao Berita aika a Tabu
26	E moan kateaki te Moan Beretitentii
33	Birinako man te karabuti i Missouri, manga okira nakoana ni kairiiri
38	Tiringaki

bon rang buakaka. Te katoto, rongorongan Abraham Lincoln a kabwarabwaraaki ana kairua iaon te mwane n ana tai n tautaeka, ngke bitineti aki kona n nakoraoi, aomata ake a tarau aki kona ni kabwarai aia taarau, ao a mwaiti katuua n te boowi ake a riki.¹⁶

Ana kairiribai Iotebwa Timiti a katuaea ni bwaai aika kairua ni bwaai aika kakaokoro ake a kabonakoaki, are angina ibukin te Ekaretia. Rinanina boowi ake a karoaaki ake a reitinako ni kaniia tebwina te ririki a rang ni bwarabwara raoi. N tokina, inanon 1852, e maan imwiin nakoia aika Itiaki' n otinaki mai Illinois (ngaia are akea te tua ae e kona n reke ke riaia ioun temanna bwa e na iraniia aika Itiaki ke aia tia kairiiri), te moti e kaotia bwa a boowi aei akea kairuan ke te bure ae karoaaki ioun Iotebwa Timiti.¹⁷

Iotebwa Timiti e anga arana bwa e na riki bwa te Beretitenti n te United States n 1844. Te beeba n anainano e katanoata te marooro are e baireaki taina bwa e na anga nimaua te bong imwain ae e tiringaki.

Taan rabakau aika atatai iaoia te botanoamata a korea aio iaon ana anai nano Iotebwa Timiti ibukin U.S. nakoia ni beretitenti:

“Ngkai e kona n aki reke irouna te tokanikai n te rinerine irouna te botanaomata n 1844 rinerine, e kateitei ma te iangoraoi ibukin katean te kateniua ni bootaki are e na kaunga manga karaoan te tua n te United States. E kantaningaia bwa e na mwakuri iaon katamaroan ana iango te botanaomata ni bwaai aika a kakaawaki n ikotaki ma te tautoronaki, inaomataia aro, taabo ni kaikain, abaia te botanaomata. Ngaia ma Robert F. Kennedy a tiku bwa ti ngaiia kain Amerika ake a tiringaki ngke a anainano ibukin ana aobiti te beretitenti n te United States.”¹⁸

Anuan Iotebwa Timiti e rang ataaki irouia aomata ake a kina ao a tei ni kaan nakoia n ana kairiiri n te Ekaretia. A neboia ao a kamatoa bwa te burabeti.

“Tarina are Hyrum e rineia bwa e na mate irarikina. John Taylor, are bon raona naba ngke e tiringaki, e taku: ‘I kakoaua imatan te Atua, anera, ao aomata, bwa bon te mwaane ae raoiroi, karineaki, te aomata ae bwaina te etieti . . . —anuana n ti ngaia ao ibuakoia te botanaomata e kaangaanga bwa kona aki kakoaua—bwa e maiu ao e mate bwa a na aomata te Atua’ (*The Gospel Kingdom* [1987], 355; taraa naba R&B 135:3). Brigham Young e taekinna: ‘I aki ataia ngkana te aomata are e maeka iaon te aba e kina [Iotebwa Timiti] riki nakoio; ao I ninikoria n taekinna bwa, Iesu Krito, akea riki irarikina ae e tia ni maeka iaon te aonaaba aei’ [‘Remarks,’ *Deseret News*, Aug. 27, 1862, 65].”¹⁹

III. Iotebwa Timiti ao te Tua

Ngkai e kakoauaki man ana banna ni katoto Ia tia ni kaman korei, te bwai ae mamate nanou iai n te tai ae maan n rongorongan rimoa n ikoaki ma rongorongan Iotebwa Timiti n irekereke ma tuan te tautaeka n Amerika n ana tai ni maiu. Taan koro rongorongan n taai ake ngkoa a tia n taekinna bwa Iotebwa Timiti e irekereke ma 40 mwakuri n te tua. N te bong aei, ma te kakabwaia n te mwakuri ake a tia ni karoaaki *The Joseph Smith Papers*, ti ataaia bwa te mwaiti e raka riki nakon 220. Mwakuri n te tua aikai e karinanaki

man “man rikoan keiti aika beebeete nakon ake a kaa-nngaanga [mwakuri ake a kaitara te tua] n irekereke ma te botoniango are te katautau. . . . Iotebwa e kabonganaia aomata ake a atatai n te tua . . . ni uoti ao ni katani [akanne] mwakuri . . . bwaai ake a irekereke ma te botanaomata ao tua ni kaburebure”²⁰

Ngkana ti taro mwaitin ao ara atatai ni maiun te burabeti, te tia rabakau ae kain te aro Jeffrey N. Walker e a tia ni koreia: “E reitinako Iotebwa Timiti ni kakamwakuri mwaaka, ao e irekereke ma waakin te tua n Amerika. Ni kaktinanikui waaki aika a kakaawaki aikai nanona kona aki tarai mwaitin ao aron kabanean ana tai ao korakorana, ni wanawana ao n nakoraoi— aika a batu are e taekinna Daniel H. Wells, are te roia, tia moti, ao attorney general, are e rang kina Timiti, e na kaotia n ana iango: ‘I kinaia mwaane aika a kinaaki n te tua inanon maiu. Iotebwa Timiti bon te roia ae te kabanea n tamaraoa are I kina inanon maiu’ [are koreaki n *The Journal of Jesse Nathaniel Smith: Six Decades in the Early West: Diaries and Papers of a Mormon Pioneer, 1834–1906* (1953), 456].”²¹

Teniman taan koroboki aika Itiaki ni Boong aika Kaitira ake a kakimototoa ni koreia n aro ae oti: “Rekerekena ae korakora iaon waakin te tua, Timiti e waekoa n atai tua n takakaro ao ni kabonganai tuua akanne nakon tamaraoaia, ni katia ni kabwanina bonganaia n aroia ae boou ao ni katantan n tua ake a kona ni kabonganaaki n tuan te aba ae tibwa tabe n rikirake. Ana rinerine ao arona ni karaoia e kamatata bwa e atatai raoi iaon te tua ao e toua te mwaneka ae kamimi ake e kona ni kabongana man te tua, ni karekean te kariaiakaki ibukin Ana boki Moomon ian te tua, ni karaoan te mare ian ana tua Ohio, ni kateiraoa tuan te kaawa i Nauvoo, n irekereke ma kabwaninan katanakin inaomataia aro, kanakoraoan kabonganaan tua aika a boou ibukin kabonakoan aban te tautae-ka, karekean [te] inaomata are te bure e uotaki nako matan te boowi bwa e bon riai kabureana, riain karaoan te tua ibukin kaetakin taabo, ke ni karaoa te katan- tan are e kaineti ibukina ian te tua n akean te mwane. Ni mwaawan ana tai, e kamatebwai booki n tua. E ata raoi tekan te Tua ao te taetae ae onoti n taekan te titeiki. Akea te nanououa bwa e bon atai karikirake aika a

mwaiti n te tua n te titeiki ao te rinan n tauaeka inanon maiuna.”²²

Ni koauana, teniman taan korea te rongorongo a karina te taeka aei: “Ngkai te tia bukinaki, e tuai man reke n urua te tua. N te tai are e ongo-raeaki iai ana bure, e kuneaki bwa bon kain te aba ae kawakin tuua ao e bwaina te kokoaua.”²³

Kakimototoan te kabwarabwara n ana mwakuri ni katana te aro are I rineia ao e taekinaki n te boki are Ia tia n taetae iaona are e boboto iaon ana mwakuri ae batu J. Reuben Clark ataein te reirei iaon te Tua are e ana ana kooti iaon te mwakoro n iango aei ao e karaoa te mwakuri ae bwarabwara raoi are e kaineti nakon te boki are e koreaki irouia taan koreia ake teniman. I rang kukurei n aia kabwarabwara ao aia iango ataein te reirei n tua aikai:

“Ataein te reirei n tua ake a tia ni kaman kabongana te boki aei bwa aia tekitiboki a teimatoa ni kaotia bwa Iotebwa iai te katabeaki irouna, e onimakinaki, kakaonimaki, e kabonganai raoi, nanoanga, taratara raoi, tabeaia-nga, irii tuua, tataona n nano, kokoa-ua, barongaaki, karinei tabeaianga, atatai, raoiroi anuana, ao e wanawana

“Iotebwa Timiti
bon te roia ae
e bane aro-
na are I ataia
inanon maiu.”

—*Unimwaane
Daniel H. Wells,
Utah territorial
attorney general*

iaon te tua (ni kabonganai aia taeka tabeman), riki ngkana e katana inaomatan te aro ao inaomata tabeman ke karaoaan tibwangana ake e a tia n onimakinaki iai. . . . Iotebwa Timiti e aki kona ni bua ana onimaki n te Tua ao e kataia ni mwakuri korakora ni kamatoa mwaakanan ni katanna, e ngae ngke e un n tabetai, bwarannano, ao e kua irouia aomata ake a roko iai.”²⁴

IV. Kabaneana

Inanon maiuna, Iotebwa Timiti e katia ae raka iaon are e kona ni karaoia te aomata inanon te tai ae rang uarereke. Ti kabwaranakoana ae e kona ni kabwarabwaraaki iai bwa bon te buoka mai karawa. I tangira te kakimototo aei:

“E rairia ao e boretia Ana Boki Moomon i New York; e katea te Ekaretia i New York, ao imwiina e manga maeka i Ohio, Missouri, ao Illinois; ni katei bootaki ni kaawa aika bubura, n raonaki ma Kirtland, Far West, ao Nauvoo; ni weteia ao ni kataniaia bubua taan kairiiri n te ekaretia; kamatebwaia taetae n Erene ao te Baibara; katea te Bootaki n Aine i Nauvoo; katei taian bitineti, n ti ngaia ao ma raona; ni katei taabo ao ni katei tembora, e korei ao e boretii rongorongo ao n etetani; ni karekea ana utu ae bubura ao e kakukureiaki n te mronron ae rababa irouia rao, ao e mwakuri n taabo ake a tabe ma kain te aba, n ikotaki ma te mataniwi ni komwaanta n te bootaki ae bubura irouia taan buaka, ao n riki naba bwa te meia n te kaawa ae Nauvoo. E tataetae n tainako ni katoa wiiki ni bootaki n taromauri, katabu, ao ni

kabane taunimate ake a ririki, ni katikiia ngaa ma ngaa, taan rairaki aika uanao ake a katikaki nanoia bwa a na mwananga nakon te United States.”²⁵

Inanon te marooro n te maungatabu ni kabuta are I anga n te maan ae raka iaon 20 te ririki n nako, I tackina aei:

“N ai aroia aika Itiaki ni Boong Aika Kaitira ake tabeman, Ia tia ni katea maiu iaon ana koaua ao ana mition te Burabeti Iotebwa. Inanon au wareware ao au kakaac are au moan, I tuai man kamwaeaki man aua koaua n weteana bwa te burabeti ao n te euangkerio ao kaokan ana nakoanibonga te Uea are e moanaki mai irouna. I kamatoa ma nanou ni koaua ana koaua Iotebwa Timiti are e kaotaki n te reta ae rang ataaki ae te Wentworth letter n 1842:

“. . . Te Kainibaire n te Koaua e a tia ni kuneaki; akea baai aika aki tabu aika ana kona ni katoka te mwakuri man waakinana; ana un taian totoko, kuru bu n aomata aika bubuaka ana reitaki, taanga ni buaka ana waaki, ana aki kinaaki rongorongo aika aki koaua, ma koauan te Atua e na waakirake ni matoatoa, n rine, ao n inaomata, ni karokoa e tokanikai n waakina ni kabanei aaba, ni kawari ni kabane taabo, kaitiaki aaba ni kabane, ao tang inanon taninga ni kabane, ni karokoa e kakoroaki oin bukin ana mwakuri te Atua, ao Iehova ae korakora ane e taetae bwa e a tia te mwakuri” (*Times and Seasons*, 1 March 1842, 709; quoted in Daniel H. Ludlow, ed., *Encyclopedia of Mormonism*, 5 vols. [1992], 4:1754).”²⁶

Tariu ao mwaneu, I kakoaua Iesu Kristo, ara Tia Kamaiu, are e kaoti ma te Atua te Tama nakon te ataeinimwaane ni burabeti are e kangai nakoina te Tama: “*Natiu ae Tangiraki Teuiae. Ongo Irouna!*” (Iotebwa Timiti—Rongorongo 1:17). Ti a tia n ongo taekan ara Uea Iesu Kristo n te kaotioti man te tai anne. Aio Ana Ekaretia. Iai iroura te kariaiakaki n taua n Ana nakoanibonga ae tabu. Ti na waakinako ma Ana mwakuri. I kakoaua wetean te Burabeti Iotebwa Timiti ao weteaia burabeti ake imwiina n te mwakuri ae korakora aei are kam kabaeki iai. ■

Man ana marooro, “Iotebwa Timiti: Té Burabeti ao te Aomata,” are e anga n te Tiemina ibukiia Taan Kairiiri n te Mition n Tuun 25, 2018.

*Te Burabeti
Iotebwa Timiti
bon 38 ana ririki
ngke e tiringaki
ma tarina Hyrum
n te Karabuti
i Carthage n
Tuun 27, 1844.*

BWAAI AIKA A NA TARAAKI

1. Russell M. Nelson, *Accomplishing the Impossible* (2015), 1–2.
2. “Neboa Teuarc,” *Kuna n Taromauri*, nambwa 27.
3. Taraa *Preach My Gospel: A Guide to Missionary Service* (2004), 37.
4. Richard Lyman Bushman, *Joseph Smith: Rough Stone Rolling* (2005), 105.
5. Russell M. Nelson, in Sarah Jane Weaver, “President Nelson Shares the ‘Hopes of My Heart’ with New Mission Leaders,” *Church News*, June 26, 2018, news.lds.org.
6. *Preach My Gospel*, 103; taraa naba te kabwarabwara nako Ana Boki Moomon.
7. Gary C. Lawrence, *How Americans View Mormonism: Seven Steps to Improve Our Image* (2008), 32.
8. Taraa Gary C. Lawrence, *How Americans View Mormonism*, 42.
9. This portion through the text at note 10 is adapted from Dallin H. Oaks, “Joseph Smith in a Personal World,” in John W. Welch, ed., *The Worlds of Joseph Smith: A Bicentennial Conference at the Library of Congress* (2006), 159.
10. *Teachings of Presidents of the Church: Joseph Smith* (2007), 522.
11. Mary Alice Cannon Lambert, in “Joseph Smith, the Prophet,” *Young Woman’s Journal*, Dec. 1905, 554.
12. Dallin H. Oaks, “Joseph, the Man and the Prophet,” *Ensign*, May 1996, 72.
13. Taraa Dallin H. Oaks, “The Suppression of the *Nauvoo Expositor*,” *Utah Law Review*, vol. 9, no. 4 (1965), 862–903.
14. Taraa Dallin H. Oaks and Marvin S. Hill, *Carthage Conspiracy: The Trial of the Accused Assassins of Joseph Smith* (1975).
15. Taraa Dallin H. Oaks and Joseph I. Bentley, “Joseph Smith and Legal Process: In the Wake of the Steamboat Nauvoo,”

BYU Law Review, vol. 1976, no. 3 (1976), 735–82.

16. Taraa David Herbert Donald, *Lincoln* (1995), 94–118.
17. Taraa Dallin H. Oaks and Joseph I. Bentley, “Joseph Smith and Legal Process,” 781.
18. Gordon A. Madsen, Jeffrey N. Walker, and John W. Welch, eds., *Sustaining the Law: Joseph Smith’s Legal Encounters* (2014), x–xi.
19. Dallin H. Oaks, “Joseph, the Man and the Prophet,” 73.
20. Jeffrey N. Walker in Gordon A. Madsen and others, eds., *Sustaining the Law*, vi.
21. Jeffrey N. Walker in Gordon A. Madsen and others, eds., *Sustaining the Law*, vii.
22. Gordon A. Madsen and others, eds., *Sustaining the Law*, xvii.
23. Gordon A. Madsen and others, eds., *Sustaining the Law*, xvii–xviii.
24. Gordon A. Madsen and others, eds., *Sustaining the Law*, xviii.
25. Gordon A. Madsen and others, eds., *Sustaining the Law*, xi–xii.
26. Dallin H. Oaks, “Joseph, te Aomata ao te Burabeti,” 73.

“Ma koauan te Atua e na waakirake ni matoatoa, n rine, ao n inaomata, ni karokoa e tokanikai n waakina ni kabanei aaba, ni kawari ni kabane tabo, kaitiaki aba ni kabane, ao tang inanona tanninga ni kabane, ni karokoa e e kakoroaki bukin ana mwakuri te Atua, ao Iehova ae korakora ane e taetae bwa e a tia te mwakuri.”

—*Joseph Smith, in the Wentworth letter, Maati 1, 1842*

Taan Kakaae A Bwaka man taian Aroka

Nakoia mitinare aika kairake aika na ririaki ni kaawan nako Buenos Aires, Argentina, n te 1995, te berita are a karekea mai iroun te membwa n te Beretitentii n te Aono e taraa ni kamimi: "Ngkana kam mwakuri korakora ao kam ongotaeka n ae bwanin, taan kakaae a bwaka man taian Aroka bwa a na bwabetitoaki." Ti kunea imwina taikan te berita anne tabeua te tai imwina.

Tamau e korei ni kauarerekei taian aroka irarikin te tabo n nakonako i moan ara auti. Ngke e mena i etan te aroka ni

korokoro, e nooria uoman ataeinimwane aika mwananga ni kainetia inanon te kawai. Ngke a riaan te aroka, e wewete nakoia ni Imatang.

E aki batu ni bwati n taetae n Imatang tamau, ma e atai tabeua taeka, ao e tabebabe nanona. Antai ataeinimwane aikai, ao tera ae a karoia n ara kaembwa?

A tei mitinare, ni mimi bwa e roko ma ia te bwana. E ruo rikaaki tamau man te aroka bwa e na kataetaeia. Ni mataaina n aia rongorongo ao aroia, e kaoia nakon mweengana.

Te bwai ae e a tia n rinanona mai imwaina tamau n reitaki ma te aro e katabeiaangaaki iai, ma rongorongan te euangkerio ae kaokaki e taetae i nanoa. E a tia ni maeka rinanon taai aika kangaanga, ao e atia ae e riai ni bitaki. E ongora raoi ngke a reireinna mitinare, n raonaki ma tinau, tinan tinau, ao ngai.

Ai tibwa 11 au ririki, ma koaua ake a reiakin a taraa ni koaua nakoiu—ao nakon tinau ma tinana. N tokina, ti bane ni bwabetitoaki tabeua namwakaina imwina, n Tebetembwa 1995.

Ngke e mena tamau i eta n kauarereke aroka, e nooria uoman ataeinimwane aika mwananga ni kainetia inanon te kawai.

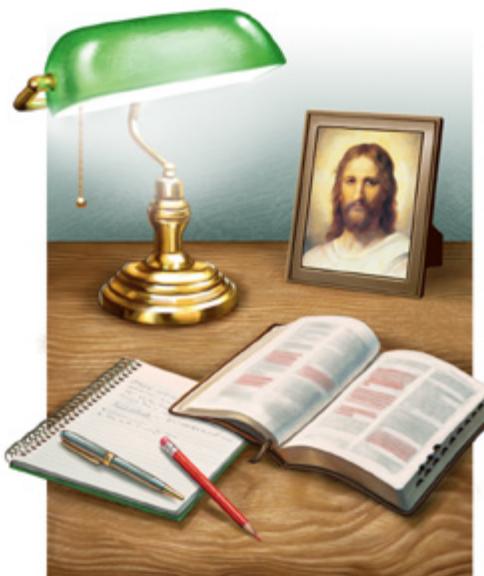

Atin te onimaki are a unikia mitinare i nanora a rikirake man aia iraorao raaon te taromauri, tabeua riki reirei n te euangkerio, ao baika tamaroa ake a rina-nona taan kairiiri n te Ekaretia aika a korakora. Ibukin te butimwaae ae mwai-toro are ti karekea, atin ara onimaki “a bwaka i aon te tano ae raoiroi, ao a riki rake, ao a kariki ua aika tatabebubua” (Ruka 8:8).

Atin ara onimaki are ti kimwareirei iai ngkai—e kaaniia 25 te ririki imwina —n ikotaki ma te motinnano ae matoa nakon ana euangkerio Iesu Kristo ae kaokaki, kakabwaia man te tembora, ao te maiu ae kakukurei man bwanin ma te roro ae boou aika kaain te utu aika ikotaki ibukin te tai ae akeea tokina.

Ti na teimatoa ni karabwarabwa nakoia uoman mitinare aika kakaonimaki ake a kataa te berita mani karaoana. ■

Yamila Caminos, Buenos Aires, Argentina

uoua irou ibukin te Ekaretia n te moan tai inanon maiu. Au nanououa e a karika te maaku ibukin taaia aika a na roko. N taaia tabetai, I a rootaki n te bwarannano.

N tain te karawawata aio, I a bon imanonoai bwa N na kaea te maungatabu n te titeiki. N ana tai n taetae te beretitenti n te titeiki, e taku, “Ngkana ti na tokankai iaon taaia ni kaangaanga aika imwaira, ti na riai ni mwaing man tautauan nanora n tain te baka n amwarake nakon te ienikuri n tain te baka n amwarake iaon ana taeka te Atua. Ti riai ni karaoa n taainako ao ni katurua ara kamatebwai ni koroboki aika tabu bwa te moan bwai ni maiura. Ngkana ti karaoia, I berita bwa ti na bon aki maaku.”

Te taeka ae “maaku” e katika nanou ni kan ongora. I ataia bwa I a tia ni kariaia ae e na rangi uarereke au tai ni kamatebwai n te euangkerio. Ao n tokina, e a taonai te maaku ni maiu. I a iangoia bwa N nang karaoa nanon ana reirei te beretitenti n te titeiki.

I okira mweengau ao I karaoa te tabo ni kamatebwai ibukin te euangkerio. Ni koonan te ruu, I a bairea te taibora ae e uarereke ao te kaintekateka ae e kamweengaraoi iai. I a katekei tabeua tamnein te tia Kamaui iaon te oo. I a botii au boki

Man te Maaku nakon te Baka n Amwarake

I rang ni kakaonimaki n te Ekaretia inanon maiu. I a tia ni beku n au tai ae e bwanin n te mition, ni mareaki n te tembora, ao I buokiia ni karikirakeia natiu aman ataeinaine aika a kakateke. Inanon te ririki teuana ma teuana, I ataia ae tabeman raoraou a kitana te Ekaretia. Tabeman kain te utu a kabonganai taian rongorongo ake iaon te intanete n titiraki ao ni kabuakakaia taan kairiiri n te Ekaretia. Ao e a moanna n reke te nano

I bairea nnen te taibora ae e uarereke ma te kaintekateka ae e kamweengaraoi ao ni moana au kamatebwai n te eungkerio ma te tataro.

aika tabu, tabeua bentira, ao te boki ni koroboki. I moana au kamatebwai ma te tataro.

Imwin teuana ke uoua te wiiki, e a reke aron au kamatebwai ni katoabong. N na riai moa n ongora nakon taian marooro man te maungatabu ni kabuta ao imwina I a kamatebwai teuana rei-rein te euangkerio. Ngkane N a manga wareware n tabeua mwakoro man Ana Boki Moomon ao I a kabanea au kamatebwai n te tataro ae I bon nanonna nakon Tamau are i Karawa.

E ngae ngke a rawata bwaai ni katabetabe, e bon aki bua au bong ni kamatebwai n te euangkerio inanon onoua namakaina. E rikirake ni korakora mataatau iaon reirein te euangkerio aika batia ao e korakora reitakiu ma Tamau are i Karawa rinanon te tataro ni katoa bong.

Au koaua e a manga riki bwa te bwai ae I kona ni katan iaana. E a moana ni mauna te nanokokoraki ibukin te kakoaua ae e boou are I a tia ni karekea n te euangkerio are e kaokaki. I ataia bwa e a karako raraomau ibukina bwa I a onimakina riki te Atua. I namakina ae te maaku ao te bwaranano akeia mai irou. E a bua naba te nano ni karaoan waaki ni kakukurei ake a kabanetai ao I a ataia ae I a moanna n rang n akoi ao n tangira nakoia tabeman.

Ngkai I a tia n ongo nakon ana reirei au titeiki beretitenti, e a kona te Atua ni bitai. I kamaIuaki ao ni kaokaki i bon iro-un te Mataniwi ngkai I a tia n amwarake n Ana taeka. ■

Matt Maxwell, Utah, USA

Ti a tia ni mwakuri korakora inanon te ngaina.
Ti a bon baki. Tao kuneakin te mwane bon te
kakabwaia ibukin ara beku.

Ma Ngai I baki!

Te bong teuana ae kakarau iaon au mition i Colombia, ngai ma toau iai nikiran ara aoa imwain ae ti na okira mweengara. Ti taonaki n te baki ao tia kua imwiin te ririanna inanon te ngaina. Akea ae ti a tia ni kunea ae ti na reireinna.

Akea naba ara mwane inanon baira, ao ti tuai ni boobwai. Ti ataia bwa ngaka na ti roko ni mweengara ao akea te bwai ae ti na kanna. I kataia ni kararaoi iango aika aki raraoi ao ni kabotoa riki iaon te mwakuri.

“Noora te bwai ae I kunea!” E waekoa n takarua toau.

Iai te mwane ae kunea iaon tano. Man te bwai are I nooria i moana, I kona n ataia bwa e iangoa te bwai are I iangoia. Ti a kona ni kabooa te bwai ae ti na kanna!

Ma teutana te tai imwiina, toau e taku, “Tiaki, te mwane aei tiaki ara mwane!”

“Ma ngai I baki!” I iangoia.
“Ma antai are ana mwane, ti aki kona n ataia n taina aei ae e a bong,” I tuanga toau.

E kaotinano bwa ti na tataro. I ataia bwa anne ae eti, ma iterau are teuana e taku bwa e baba. Ti a tia ni mwakuri korakora inanon te ngaina. Ti a bon baki. Tao kuneakin te mwane bon te kakabwaia ibukin ara mwakuri.

Imwiina I a uringa tinau. Ngke I uarereke, e reireiniia tariu ao ngai bwa ti na kokoaua n tainako. Bon te banna ni katooto nakoiria ao n tataro bwa e na reke iroura te ninikoria ni kokoaua. I ataia bwa ngke e mena ikekei, e na bon nanokawaki ngkana I aki karaoa te baire ae eti.

Ngaia are ti a tataro. Ti bubutia Tamara arei I Karawa bwa e na buokiira ni kakaea are ana mwane. Tabuea te miniti imwiina, te ataeinimwaane e kaoti, ni kakaea te bwai teuana. Iai rannimata

i matana ao e taraa n aki rau nanona. Ngai ma toau ti nakoina ao ti kunea bwa iai iroura te bwai ae e kakaea.

Ti kaoka ana mwane nakoina, ao e okioki ana karabwarabwa. E taku bwa e kainnanoia bwa e na kabwaka roona n te reirei. Ngkana akea, e na bon aki bae arana. E kaonaki matau n rannimata, ao I rairannano man au kantaninga are mai imwaina ibukin kabonganaan te mwane. Ti karekea ana nambwa, ao ti a kona n reitaki ma ngaia n reireinna ma niiman riki aomata. Te tairiki anne I kaaitaua toau ibukin ana banna ni katooto ae tamaroa.

I ataia bwa e kakabwaiara te Atua ngkana ti bwaina te kokoaua. Akea te bwai ae ti kanna n te tairiki anne, ma I uringnga bwa ti matu n aki namakina te baki. Kuneakin te mwane bon te kakabwaia, iaon bwaai ni kabane. ■

Isadora Marques Garcia, São Paulo, Brazil

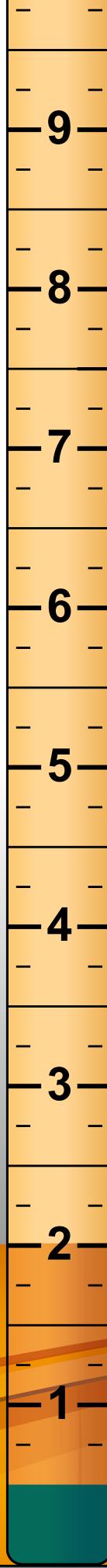
Ara Bwai ni Kaabue E Mwakuri iaon te Onimaki

Ngke kainnabau, Mark, ao ngai ma natira niiman aika uarereke ti maeaka i maeaon mataniwiin taari n te United States, ti maeka n te auti ae iai ana bwai ni kaabue ae maiu man te oera. Ngkana ti na tuoa tian te oera, ti karina te kai n tau abwaki inanon te tangke. Ao ngkana e uarereke te oera, ti bae ni wetea te kambwana n oera bwa e na roko ni kanoia.

N tain te mwaitoro ae aki batu n riiriki n Tianuare, ti a rinanon te kangaanga n te mwane. I ngae n itera n tai ni mwakuri n te tairiki n te tabo n amwarake ni buoka au karekemwane, ma ti teimatoa n iai ara kaangaanga ni karekean tokin bwaai aika ti kainnanoi. N tokina e a roko n te rinerine ni kabwakaan ara kabwianibwai ke kabwakaan boon te bwai ni kaabue n ara auti. Ti noora tian te oera ao e a roko n tii uoua te inti (5 cm). Anne e na bon ti kona ni mwakuri inanon tebongina ke uabong. Ma ti baireia bwa ti na katuka ara onimaki iroun te Uea ao ti kabwaka ara kabwianibwai.

Te bong are imwiina, Mareko e a manga noora riki mwaitin te oera. E bon tiku iaon uoua te inti. Mark e manga nooria riki n te bong are imwiina, ao e bon teimatoa n tiku iaon uoua te inti. Te kabuebue e bon teimatoa n roko, ma te oera e aki kerikaaki. Boong aika uoua ake imwiina, te oera e teimatoa n tiku iaon uoua te inti. I uringnga ngke I tang ni kukurei n te tairiki ngke I ongo

Ti noora mwaitin te oera n te bwai ni kaabue, ao e a roko n uoua te inti (5 cm). Anne e na bon tii kona ni buti inanon tebongina ke uabong.

tangin te bwai ni kabuebue ni maiu. Ara bwai ni kaabue e aki maiu iaon te oera, e mwakuri iaon te onimaki.

I namakinna bwa kanga ai aron te aine are akea buuna are e kamwarakea te burabeti Eria ao e kunea bwa “e aki kenako kanoan te bwaketi ni baraua, ao e aki bane naba kanoan te batoro ni bwa” (1 Uea 17:16). Ngke e a roko te tai ni bwakabwai, Mark e a manga noora naba mwaitin te oera. N te tai aei e a roko n teuana te inti (2.5 cm). N te tai aei e a kerikaaki te oera, ma e a reke ara mwane ni manga kanoa te tangke.

Ara utu ti a tia ni kataaki n ana berita te uea are e reke ni Maraki 3:10: “Ao kam na katai ngkai n aei; e taku aia Uea Taanga ni Buaka, bwa tao N na aki kauki wintoon karawa, ma ni kabwaroa te kakabwaia i aomi n te aro are kam na aki kona ni butimwaei.”

Nakoia ake a nanokokoraki n te kakabwaia ni kabwakaan te kabwianibwai, I kaungaiia bwa a na butimwae aana kakao te Uea bwa a na “kakoaua ngkai n aei.” Kabwakaan kabwianibwai e kauki mataroan karawa, ao rinanona te ongotaeka ao te kakaonimaki nakon ana tua te Uea ao ana tua nako, ti na kakabwaiaaki n aro aika a mwaiti.

Ara utu aki kona ni mwaninga ngke ara bwai ni kaabue ae maiu man te oera e mwakuri iaon te onimaki n onea mwiin te oera. ■

Lois Mansius, Texas, USA

Reirei iaon Karaaoan Mwin Am Mwakuri

Ni katoa tai are I iangoa aron te riki n toronibwai, ana kibuntaeka au beretitenti n te mition e roko n au iango: "Karaao mwin am mwakuri ma tai anganiia tabeman." Eng bon te mwakoro n taeka ae kamiiim, ma e batte te koaua n te iango ae **iai bwaai aika a matoatoa inanon maiura** are tiaki kona n tuangiia tabeman bwa a na karaoi ibukira.

Ngaia are ti na kanga ni "karaao mwin ara mwakuri ma ti na aki anganiia tabeman" ni kaineti ma toronibwain ara namakin? Ti na kanga n buoka aron te nano ae e aki kukurei ao **n reireiniira ni katamaroai ara namakin?**

Ti kakaitau, bwa ti aki katukaki n te roo—a mwaiti bwaai n ibuobuki. Ti kona ni kunei aikai n "14 Kawai ibukin Kaokan Marurungin Am lango bwa E na Okira Arona." Ae e kakawaki riki, **ti kona ni kabebe-tea te maiu** ngkai ti kawakin tuua (taraa iteraniba 44).

N reiakina totokoan bwaai ni kabane ake a reke nakoira man te maiu aei bon te bwai ae e na waakinako. Te riki n toronibwai n te namakin e aki nanonaki bwa ti na namakinna n tainako te bwai are ti tangiria. E nanonaki bwa, rinanon ana nanoanga Iesu Kristo ao n oin ara kekeiaki, **ti na kona n taua aron ara namakin n te aro ae marurung ao bongana.** Beretitenti M. Russell Ballard e anganiira tabeua taeka n reirei aika a kona ni kabaeranta aio (taraa interaniba 48).

Ngkai ti **keiaki ibukin karekean te toronibwai n te iango**, ti na bae n namakina ae ti a nimamate n aron te mannikiba ae e uare-reke (taraa iteraniba 46), ma ngkana ti keiaki ao n raona Tamara are i Karawa, ti na kona n ataia raoi bwa n te taina ti na "mwemwe rake ni baia ni kiba n ai aroia ikare" (Itaia 40:31), are bon katamaroan taekan ae iai korakorara n karaoi mwin ara mwakuri.

A bane n raraoi,

TIBWAUA AM KARAKI

Iai am karaki ae kakaongora ae ko na tibwauaia? Ke ko tangiria n noora te bwai ae e onoti iaon atuun tain rongorongo? Ngkana ngaia anne, ao ti tangiria ni kan ongo mai iroum! Kanakoa am karaki ae ko koreia ke am kaeka iaon liahona.lds.org.

KAIRAKE N IKAWAI

REIREI AIKA RARAOI . . .

A tibwai taeka n reirei aika a raraoi kairake n ikawai ake a tia ni karekei ibukin taraan marurungin aia nama-kin ao aia iango:

"Karekea te tai ibukim ni karoao te kamarurung, ni kaitiaka nanomi ao ni kanakoi taian iango ao namakin aika kamamate."

—*Brianna Forrester, Washington, USA*

"Tai maaku ni kawara te aomata are e kona ni buokiko n aekakin aoraki nako. Man taraan raoi ikotakin koton te aoraki n tamnei ao n rabwata, I a tia ni kona ni maiuakina maiu ao n tatatinga weteu man te mition bwa I aonga ni beku ibukin te Uea."

—*Nate Seal, Utah, USA*

"Karoai bwaai aika raoiroi ma te karaurau ngkai ko kabotoa maium iaon Kristo."

—*Nan Crews, Louisiana, USA*

"Uringnga ni karekea te motirawa ae e tau. E taraa ni kamanga, ma bon te kabanea ni kakawak!"

—*Sydney Smith, California, USA*

Teraa te kabanea n tamaraa n reirei ae ko karekea ibukin ae ko na aki rang karawawatako? Kanakoa am kaeka iaon liahona.lds.org n Tianuare 31, 2019.

Lori Fuller bon te eteta n te *Friend* maekatin.

E mamate nanona ni kakaeiai kain te band aika a boou, n ongongora nakon te rongorongo n te reerio, ao ni kukani aekakin amwarake man tabo nako. N tabetai e koroi bwaai riki tabeua.

Valerie Durrant bon kain California, USA

ao e a tia ni mareaki ma kainnabana ae Ryan, inanon au te riri. E a bon tibwa riki bwa te tina iroun natina te mwaana. E mamate nanona n te yoga, te korobanna, te wareware, ao n rianna n te kawai ae abwabwaki.

Heather J. Johnson bon te tia koro rongorongo

ao te eteta. E mamate nanona n te karebabai i taari ao n nako n neweabai taabo aika a kamiimi n tain te mwitorotoro n te maunga. E tangirii riki rongorongo aika koreaki mai Buritan ao ni kaunga kabonganan "y'all" inanon te tai ni kakarabaku.

Dave Clarke e tatangiria ni kabanea ana tai ma

kainnabana ao natina te aine. Ngkana e aki taotaonii nambwa ngkai bon te tia kawakina te mwane, e konaa ni kuneaki i tinaniku, ni biribiri, ni bwabwatika, ke ni matakau n te bwatiketiboro.

AIKAI RIKI IBUKIM

Noora "Kairake n ikawai ni Katoa Wiiki," ae kuneaki n aia iteraniba kairake ni ikawai iaon te Gospel Library app, bwaai aika a maiu man te iti ni kabwarabwaraana ae e tauraoi ni katoa wiiki, ao kawariira n facebook.com/liahona ni karekei rongorongo n tii te aonraain ao kanuangan rongorongo.

N TE MWAKORO AIO

44 Te Euangkerio: Te Kawai ae Bebete nakon te Maiu ae Akea Tokina

Iroun Lori Fuller

46 Reireinai ni Kiba: Karekean te Toronibwai n te Namakin n Ana Kawai te Uea

Iroun Valerie Durrant

48 8 Iango ni Ibuobuoki ibukin Kabaerantan Kaangaangan te Maiu

Iroun Beretitenti M. Russell Ballard

N TII TE AONRAAIN

Kakaean te tia Rabakau iaon Marurungin te lango ae e Tau Ibukim

Iroun Kevin Theriot

14 Kawai ibukin Kaakan Marurungin Am lango bwa E na Okira Arona

Iroun Heather J. Johnson

Bukin Tera I a Aki Manga Maaku nakon te Reirei iaon Marurungin te lango

Iroun Dave Clarke

TE EUANGKERIO

Te Kawai ae Beebete
ni Karekean te Maiu ae
Akea Tokina

Iroun Lori Fuller

Ana Maekatiin te Ekaretia

Nte namwakaina ae nako, ngai ma raraou tabeman ti karakina kanoan ara wiiki. Temanna te rao e tibwaia bwa e korakora uotana ni kamarurungan tinana man kabonganaan te kamanging. Teuae i euarereke riki nakoiu, ao anne taraan te mwakuri ae rang rawawata nakoina.

Imwiina n te tairiki anne, e a bitaki te maroro nakon aron te kabanemwane iaon te moko ao aron temanna ae ti kina e a tia ni kabanea te bakete n tikareti n te bongina. (Karaoa te numera; bon te mwane ae mwaiti!) E kataia ni katokia ao neiei e a rinanon kangaanga ni katokan te moko. Natina te mwaane e a rang kukurei ngkai e a katokia. Tamana e a tia ni mate man aki kabonganaan raoi te turaki, are e a karika te kakamaaku iroun te ataei aei ni kabonganaan aekakin nako te turaki.

N tokina, ara maroro e a toki iaon te kobee—mwaitira nimakina irouia aomata ni katoa ingabong (ao ni bwakantaai ao n tabetai n te tairiki) ao aroia n aki kabongana ngkai a bon aki kona ni kabanemwane iaona ni katoabong.

Ngke I buti n okira mweengau, n iangoi maroro aikai ni kabane, e reke n au iango, "Taeka ni Wanawana bon aan te kawai are kabebetea maiun te aomata ae moan te bubura." (Ngkana ko aki ataia, "kabebetean te maiu" bon te kawai ae e na kanakoraoa riki maium, ni maiuraoi riki iai, ao a batiriki. Ngke e kabwarabwara temanna

Ko a tia n iangoa
aron kawakinan
tuua e kabebetea
riki maium?

iaon raain, kabebetean te maiu bon te bwai ae ataaki bwa "te iango ae tamaroa." Kaanga ai aron ae taekinna te Atua, "Aio te kawai ae kona kawakina iai am mwane, ni buokiko bwa ko na marurung, kawakinia am ataei, ao n totokoi karawawata n te namakin, n ikotaki ma anuam ao tabeman aika kareke." Kaanga ai aron ae te Atua E rinanon kaanganga ni kabane ake ti kaaitarai ao e anganiira te kawai n totokoi iteran mwaitia. . . .

Man ana tua nako te Atua, iai inaomata n rinea bwa ti na iria ke ti na katinankui. Ma ngke I iangoa Taeka ni Wanawana bwa te bwariko ni kairi mairoun te Atua are e uaia ni kataniira man kaangaanga aika a mwaiti, I iango, "Tera ngke arona bwa ni kabane ana tua te Atua a bane ni mwakuri n te kawai anne?" Ao ngkana tao Tamara are i Karawa ae tatangira, are e a tia ni rinanon te maiu aei ao ana kangaanga, e a tia n anganiira te boki ni kairi bwa e na buokiira n rinanon te maiu ni kauarekeea te maraki? Ao ngkana E anganiira ibukina bwa E tangiriira ao e tangiria ni kataniira?

Ko tangiria n rauaki ni bwaai ake ko karekei, ni kukurei ao ni kakaitau?

"Ko na tai mataiakina ana auti raom" (Te Otinako 20:17).

Ko tangiria n totokoa te bure, kabureaki, kabwakamwane ibukin te kaotinakoaki ao roo ibukin boowi? Tangiria ni kawakina aia onimaki ao aia karinerine aomata—ao am mwakuri? "Ko na tai ira" (Te Otinako 20:15).

Tangiria n tiku ni kaan nakon te Atua bwa E aonga ni kona ni kairiko ao ni buokiko ni uoti uotam? "Ko na tangira lehova ae Atuam n nanom ni kabanea, ao n tamneim ni kabanea, ao ni wanawanam ni kabanea" (Mataio 22:37).

Te rinan e reitinako ma e reitinako. Ni kabane tuua nako a kona ni kawakinira man te maraki n nano, kabebetei maiura, kararoaira man te kangaanga, e na buokiira ni karekea te rau. Ao ni kabane ma te kabanemwane iai ae rang karako ke aki angaraoi. (Ao akea te kabanemwane iai ae kabwarabwaraaki!)

Ma te koaua I aki tangiria ni kauarere-kei ana tua te Atua bwa tii bwaai ni kairi ke bwaai ni ibuobuoki ni kabebetean te maiu. A bubura riki nakon akanne. Ma a bon rang ni beelete naba. Tamara are i Karawa e aki kona ni kataniira man bwaai ni kabane. Ma ngkai te karo ae tatangira, E tangiria ni katauraoiria

ao ni kataniira man mwiin ara rinerine—man kairakira nakon ara rinerine aika a tamaroa riki.

E koaua, ti kona ni kawakin tuua ao e na bon riki naba bwaai aika aki raoiroi. Ngaia are e aera ti na tabe iai?

Ibukiina bwa ti aki kona n ataia bwa ti *bon* rang kawakinaki rinanon ara ongotaeka. Ibukina bwa e buokiira ni kainao-mataira man te maiu ke ikoakin nanora. Ibukina bwa te ongotaeka e buokiira ni kaniira nakon te Atua. Ibukina bwa e karokoira n te tai n rairannano ngkana ti rinea ae kairua. Ibukina bwa ti onimakina te Atua bwa e ata aron kakabwaiakira ao kawakinara.

Te rinan e reitinako ma e a reitinako. E rang n abwabwaki riki nakon rinan ibukin *aki* kani kawakinan tuua.

Ibukin ae tamaroa ke ae buakaka, te Atua e anganai bwa N na rinea arou n ongotaeka are I tangiria. / kan kaan riki nakon mwaitin kaukan nanou nakon kakabwaiakira ake E katauraoi ibukiu. Ngaia are bukin tera ti kawakin tuua? Ibukina bwa I tangira maiu bwa e na tangaina nakon ana ibuobuoki te Atua are e kataia n anga. ■

Ti kainnanoia n
onimakina Tamara
are i Karawa ao Iesu
Kristo ao n anga
oin ara kekeiaki
ngkai ti kataia bwa
ti na marurung n te
namakin.

Reireinai ni Kiba

Karekean te Marurung n te Namakin
n Toronibwai n ana Kawai te Uea

Iroun Valerie Durrant

Ngkana ti iangoa te mannikiba ae uarereke ae reireinna ni kiba, n angin te tai ti katamneia ana kabanea ni kekeiaki ae bubura: moani kibana mani ngaona, karobaan baina, ao te kiba i karawa. Imwain te kabanea n tokanikai, e ngae ngke, iai kabwaka aika mwaiti ae e uota te mannikiba n aki kiba nako karawa ma e bwaka ni kaineta aontano.

N ai aron te mannikiba ae e reireinna ni kiba, ngaira naba ti kona ni bwaka n ae okioki n ara tai ni kakaea karekean te marurung n ara namakin n toronibwai i bon ioura. Ma ngkana ti nakon te Uea ibukin te ibuobuoki ao n anga ara kekeiaki, ti kona n reiakinna bwa ti na kanga ni waekoa ni bitiira ngkana e aki nakoraoi te maiu n aron ae baireaki ao n Onimakinna ao ngkana a matoa kaangaanga ibukira bwa ti na rinanoi n tii ngaira.

Reiakinan te Kiba

Ngkana reiakinan te kiba bon te waaki ae kammaraki, bukin tera e na kitana ngaona te mannikiba n te moan tai? Ibukin tinana. Ni moan mwakoron maiua natina, te tina ni mannikiba e na uota te amwarake nakoia ni ngaoia. Ma inanon taina, e waaki ni katuka te amwarake itinanikun te ngao bwa aonga mannikiba aika a uarereke n otinako man mweengaraoa ni karekea nuaia.

Bon te waaki ae titebo ae ti rinanona ngkai ti reiakina te riki n toronibwai n te namakin—ma tiaki kantaningaki bwa ti kona ni kiba raoi n ti ngaira ngkai.

N te arona ma tinaia mannikiba ae kariaia natina bwa a na bwaka mani ngaoia, Tamara are i Karawa e kariaia bwa ti na rinanon kaanganga ao waaki aika a kona ni kammaraki, ni kaun, ao ni kamamaara. Ana babaire ni kamaiu e karaoaki bwa e na buokira bwa ti na riki n ai Arona, ngai a are ni kabane kakaewenako ae ti kaitarai a kona n riki bwa te tai n reirei ao n rikirake. N ai aron tinaia mannikiba, Tamara are i Karawa e teimatoa i katauraoa te rau ao te kawai ibukin ae tii man ana Ibukin tei tei kona ni karekea ao ni kateimatoa marurungira n ara iango ao n ara namakin.

Karobaan Oin Baira ni Kiba

E ngae ngke Tamara are i Karawa bon raora, ti riai n aki iangoia bwa e a karaoi bwai ni kabane ibukira. E tangiriira bwa ti na kabongana inaomatara n rinerine ao buoka ake E a tia n anganiira ni kawaira nakon te namakin n toronibwai.

Te katooto, ngkana ti rinanon te rawawata n nano, te un, te nanokawaki, E tangiriira bwa ti na maroro ma Ngaia, ma ti riai n aki toki ikanne—ti kainnanoia ni karaoa ara kabanea ni kona n mwakuri wirikiriki ake e anganiira; ni kawakini tuua; kawaran te tempora ni kakaea te rau, rau-nano, ao taian reke; n iangoi raoi reirei mai irouwia burabet ao n onimakina ana Babaire ibukira.

Tamara are i Karawa e a tia n anganiira bwaai ni mwakuri aika a mwaiti ibukin karekean te marurung n te namakin, ma ngkana ti a tia n anga ara kabanea n tamaroa ao ni kunea bwa e aki ibuobuoki ke n iai ara kaangaanga ma aorakin ara iango, bwaai n ibuobuoki aika raka a kainnanoaki. Iai taai ake ti kainnanoa te nako nakon te tia rabakau ibukin marurungin te iango ke ni karekei reirei ma iroun am bitiobi ibukin kaetieti bwa ko aonga n reitinako.

Katikua n am iango, bwa, e ngae ngke ti kakaea te kairi mai irouwia tabeman ni katoa tai are ti rinanon te kaangaanga, ti kona ni kabuui taai n reirei ao n rikirake i bon iroura. Ni kaokia riki, ti kainnanoia n anga oin ara kekeiaki ae tau ni waaki nako.

Iran Nanon ana Baaten te Uea

N Reirei ao Berita aika Tabu mwakoro 9, Oliver Cowdery e boaaki ibukin ae e kataia n rairi bwaatua aika ana Boki Moomon n akea "iangoana iroum ma tii te kan bubutia te [Atua]" (te kibu 7). I mwina E reireinaki bwa e na "kamatebwaia n [ana] iango." ni karekea ana reke, ao imwina e na "titirakina te [Atua] ngkana e bon eti" (te kibu 8).

Ngkana ti ira te baaten aei, Tamara are i karawa e na aki katikuira n ti ngaira bwa ti na onimakina oin konabwaira ma ara iango n ara tai n tabeakina marurungin ara iango. E anganira ara tai bwa ti na reiakina aron kabonganana inaomatara n rinerine. Kakaeen kaekaan ara titiraki ao kakaeen tobwaan ara kaangaanga ma ana Ibuobuoki boni ngaia ae e na buokira raoi n riki n ai Arona. Ma aio n ara iango, ti kona ni Butiia bwa e kaota

nakoira arora bwa ti na baeranti riki n ara namakin nakon are ti Butiia bwa e na kamarurungira.

Ngkai ti kammwakura inaomatara n rinerine n te aro aei n ae okioki n te tai are e kataaki iai marurungira, ti rikirake ni marurung n ae karaurau ao n iai iroura te onimaki. E ngae ngke ti aki kainnanoia bwa ti na mwatita n te kiba ngkai, ti kona n anganaki te raunnano bwa E mena irarikira inanon te kawai ao ni kimwareirei n te koaua are E buokiira bwa ti na marurung teutana imwin teutana. Ni katoa bong bon iai te tai teuana bwa ti na rikirake—katauraoira ibukin te bong are ti na kona iai ni kiba i bon iroura. ■

E maeka te tia korokaraki i California, USA.

**Beretitenti
M. Russell
Ballard**

Bonomwi ni
Beretitenti n
te Kooram n
Abotoro n te
Tengaun ma
Uoman

Iai tabeua iango
ake au kantanninga
bwa a na uaana
nakoimi ake a
tabeaianga ma
kabaerantan te
maiue ae kairoro.

WANIUA IANGO IBUKIN

Kabaerantan te Maiu ae Kairoro

1. *Té Moan, iangoa maium ao katei am moanibwai.* Kakaea tabeua te tai ae rau ni katoa tai ni iango raoi bwa ko na nakea ao tera ae ko kainnanoia ni karaoria bwa ko na roko ikekei. Iesu, ara Banna, n angin te tai “e nako ni maeka n te rereua, ao E tataro” (Ruka 5:16). Ti kainnanoa karaoran aekakin aei n taai tabetai ni manga kakorakoraira n tamneira n ai aron are e karaoria te Tia Kamaiu. Korei mwakuri ake ko kan kakoroi nanoia ni katoa bong. Moanibwai a am iango berita aika tabu ake ko a tia ni karaori ma te Uea n am tai ni korei babairean am bong.

2. *Té Kauoua, katei kouru ibukin te tai ae aki maan ae ko kona ni kakoroi nanoia.* Katei kouru aika a baeranti raoi—aki rang mwaiti ke aki rang uarereke, ma e aki rang rietaata ke n rang rinano. Korei am kouru aika kona n reke ao mwakuri ni kaineti ma kakawakiia. Tataro ibukin te kairi mai i eta ni katean am kouru.

3. *Té Kateniua, rinanon te kataumwane ae wanawana, babairea oin kainnanom ao katinei raoi ma baike ko tangiri ni maium.* E rang mwaiti aomata ao utu aika a kabaeia ma te tarau ae riao. Tarai ngkam man taian anainano aika mwaiti n tango mwane. E rang bebetu te tango mwane nakon kabwarana. Akea te kawai ae kimototo nakon te riki n toronibwai n ara kataumwane. Ti na bon aki kareka te baeranti ni maiuira ma ti ngkana ti bairea raoi ara kataumwane.

Uringngi kabwaka am kabwianibwai n taainako.

4. *Te kaaua, tee ni kaan ma kainnabam, natim, am koraki, ao raoraom.* A na buokiko n kaberaanta maium. Karekei reitaki ma am utu ao raoraom rinanon te reitaki ae uki ao ae e koaua.

Te mare ae tamaroa ao te reitaki ae tamaroa n te utu e kona n kateimatoaki rinanon te reitaki ae amarau, ae tatangira, ao ae iaiango n reitaki. Uringnga bwa n angin te tai, tarakin temanna n ae wae-koia, kakeean te mata, katouan te atu, ke ringan temanna e korakora riki nanona nakon tain taeka. Te anua ni kamanga ao te ongora raoi boni mwakoron te reitaki aika kakawaki.

5. *Te kanimaua, kamatebwai koroboki aika tabu.* A anga teuana bwaai n ibuobuoko aika moan te tamaroa bwa ti na teimatoa n reitaki ma Tamnein te Uea. Teuana te kawai are I karekea iai au atatai ae aki nanokokoraki bwa lesu bon te Kristo bon rinanon au kamatebwai ni koroboki aika tabu. Beretidenti Russell M. Nelson e a tia n tuangjia membwa n te Ekaretia bwa a na kamatebwai ana Boki Momon ma te tataro ni katoa bong.

6. *Te kaonoua, Ti riai n bairei taai iaon ara karenta ibukin te motirawa ae tau, te kamarurung, ao te kabebe* ngkana ti na kimwareirei n te maiu ae marurung mani baeranti.

Tarakin tinanikura ae tamaroa e na kamatoa karineakira ao onimakinara i bon iroura.

7. *Te kaitiua, karaoa bootakin te utu n te tairiki ni katoa wiiki.* Ti riai n aki kabuua te tai ae onoti aei n "reiakini imarenami reirein te abanua." (R&B 88:77) are e kairia utu nakon te maiu ae akea tokina.

Tatan e mwakuri n taainako n uri ara koaua, ma e aki kona n reke mwaakana n kaririira ke ni kamangaoira n ae riaon ara korakora ni kaaitara ngkana ti kamate-bwaia te euangkerio ao ti maiukini tuua.

8. *Au kabanea n iango bon te tataro n taainako.* Ko kona n ata te rinerine ae eti ae ko na karaoa ni katoa bong rinanon te tataro ae teimatoa ao ae man te nano. Ngkana I reitaki inanon te tamnei, i kunea bwa i kona n kabaerantii bwaai ni kabane ni maiu n ae bebete riki.

I a atai a kona n ikotaki iango riki tabeua ma aikai. Ma, I kakoaua bwa ngkana ti katurua ara taratara iaon bwaai aika ti konaa ni kakoroi nanoia aika bebete, ti na kona riki n babairei ana kairoro te maiu are e anganira. Uringnga, ngkana e riao mwaitin te bwai teuana ni maiuira e na kona n tewenakoira man ara baeranti. N reitaki ma aei, uarereken baika a kakawaki e kona ni karaoa ai aron aei. E reirei te uea ae Beniamina "bwa a na karaoaki

bwaai aikai ni kabane n te wanawana ao n te tangira" (Motiae 4:27).

N angin te tai bon aki taun te kaetieti ae itiaki ao kouru a kona n kabanebuaka ara tai ao korakorara ao n anganiira te aki baeranti ni maiura. Oin ara kouru bon ukoukoran te "aki mamate ao te maiu ae akea tokina" (Mote 1:39). Ma aei bwa ara kouru, bukin tera ti na aki kanakoi mani maiura bwaai aika a kaberoroi mani roota ara iango, namakin, ao korakora n akea buokan kakoroan nanon te kouru anne?

Tii karaoa am kabanea n tamaroa ni katoa bong. Karaoi baika a bebete ao, imwain ae ko ataia, ae maium e na onrake ma te ataibwai n tamnei ae e na kamatoaa nakoi bwa e tangiriko Tamam are i Karawa. Ngkana e ataa aei te aomata, ngkanne te maiu aei e na onrake ma te kantaninga ao ae e bongana, ni kabebetea kateimatoan te baeranti. ■

Man te marooro n te maungatabu ni kabuta n Eberi 1987.

KAIRAKE

INANON TE MWAKORO AEI

Tera ngkana arona bwa I nako?

Ngke I moan mwaing nako ikai, bon tii uoman ataeinaine inanon au mwaanga. Ti a riki bwa raao ngaira ao I a moanna ni kinaiia raoi. Ma a ikoa manga nanako n taromauri.

Teuana te tai ngke I nako n te tembora, I noora te beretitenti n te mition. I tuangnga taekaia raoraou ao n titiraki bwa tera ae I kona ni karaoia ni buokiia bwa a na kona n oki nakon te Ekaretia. E tuangai bwa N na tiku n arou are I mena iai, n na kakorakorai ao n tataro ibukia.

Imwina n te tai ae waekoa, I noora temanna te ataeinaine, ao I rangin kukurei n nooria. Ngke I okira mweengau n te tai-riki anne, I tataro ao n namakina te korakora bwa I riai n tiku n arou are I mena iai ao n teimatoa n nanako n taromauri, n nanako ni kaea te tieminari, ao n teimatoa n riki bwa te katooto nakoia raoraou. Ngkana tao I nako ao n aki manga oki ao temanna raoraou e a manga okira te aro? Antai ae e na riki bwa raoraoria ao ni buokiia bwa a na oki?

A bebete karaoan bwaai ngkana ti kaai ni karaoi ni kabane.

Alyona,
Kharkiv Oblast, Ukraine

52 N aron te Tia Kamaiu:
Rikirake inanon Aua Taabo
aika a Kakawaki
Iroun Diane Thomas

56 Kairan te Tia Tabé Rawawata
bwa e na Tei ni Korakora
Iroun Kuinini Manumua

58 2019 Botoniango ibukin
te Iwawaki: "Ngkana Ko
Tangirai, Kawakin Au Tua"
Man te Beretitenti ni Kabuta
n te Bootaki n Ataeinimwaane
ao n Ataeinaine

60 2019 Te
Anene ibukin
te Botoniango
n te Iwawaki:
Ngkana Ti Tangiria
Iroun Nik Day

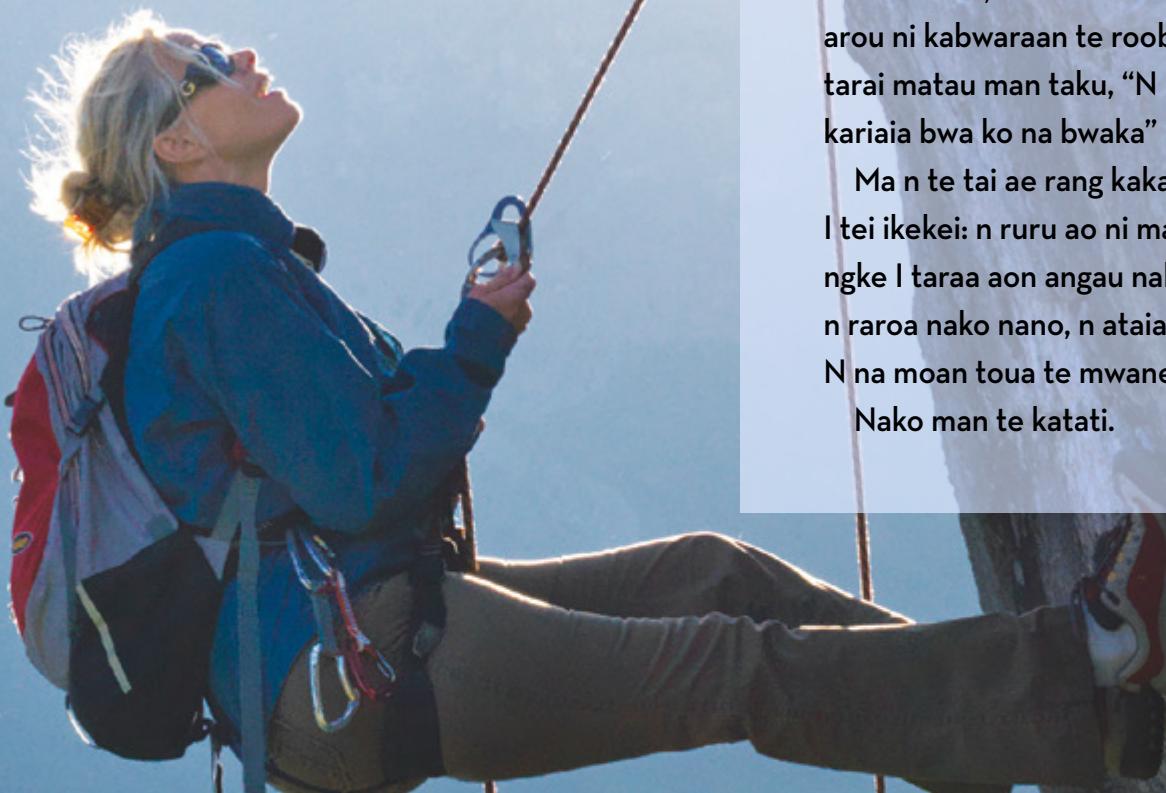

64 Te Kabanea n Taeka: Te Toa
ao n Riki n Ai aron Kristo
Iroun Unimwaane D. Todd
Christofferson

N AI ARON TE TIA KAMAIU:

N Rikirake ni Mwakoro aika Aua Aika a Kakaawaki

*Ti aki rang n atatai n aron lesu Kristo
ngke e ikawairake, ma Ruka 2:52 e
anganiira tabeua rongorongona.*

“**N**gaia are, I kantaningaaki bwa...
N aera?”

I a tia ni kakauongo. Te koaua, I a tia.
Te tia kairiiri e a tia n tuo a kabaeau
bwa e mano, e a tia ni kaota nakou
arou ni kabwaraan te roobu, ao e bon
tarai matau man taku, “N na bon AKI
kariaia bwa ko na bwaka”

Ma n te tai ae rang kakaawaki anne,
I tei ikekei: n ruru ao ni maonotiti,
ngke I taraa aon angau nako naano ...
n raroa nako nano, n ataia bwa ngai ae
N na moan toua te mwaneka anne.

Nako man te katati.

Ko a mena ikekei,
n tei n rengerenge
ni katatin te maiu n
tamnei, n aki koaua
ngkana iai iroum
bwai aika a riai ke
n tauraoi ni mwakuri
iaon te koaua are ko
a tia ni karekei.

Ngkai tao ko tuai n rinanon te bwai ae I rinanona, are ko nang nako n ewenako man te katati, ma te kantninga bwa ko na tauraoi n ruo rikaaki ao ni kamanoaki. Ma ko a tia ni mena ikekei n te maiu n tamnei. Ko ataia, ngkana ko a tia ni kamatebwai koroboki aika a tabu i bon iroum ao ko a tia n ongo irouia taan reirei ni kakoaua ni koauan te reirei ao reirei iai. Ko namakina te Tamnei ni kaoko bwa ko na karaoia n te kawai are e na buokiko n riki riki n ai aron te Tia Kamaiu. Ko ingainga n toua te mwaneka aei ao ni kaotia nakon te Uea bwa ko kabaeaki nakon Ana euangkerio.

Ngkanne ko iangoia, “N na kanga ni karaoa anne?”

Ao te bwai are e taraa ni maatata ao ni kona ni karaoaki n te tai ae nako e a bon bua naba. Ko a mena ikekei, n tei n rengerenge ni katatin te maiu n tamnei, n aki koaua ngkana iai iroum bwai aika a riai ke n tauraoi ni mwakuri iaon te koaua are ko a tia ni karekei.

N riki n ai aron Iesu Kristo: Ko na kanga ni *karaoa* anne?

Moanna mai Moana

Te Tia Kamaiu e moana maiuna ae mamate n ai arom ao n arou: ngke ti uarereke. Ao inanon te tai, n ai arora, Iesu e a ikawairake (taraa Reirei ao Berita aika Tabu 93:11–17). E reireinna arona n nakonako, n taetae, ao ni ngare. E reireinna arona ni mwakuri, wareware, ao n reitaki ma aomata.

Ni koauana, aron te Uea “n ikawairake” e koreaki n Ruka 2:52: “Ao Iesu e riki rake n rabakau ma n ikawai, ma n akoaki iroun te Atua ao aomata.”

Ngkana ko kan riki n ai aron te Tia Kamaiu, ti kona n irii Ana banna ni katooto.

Ngaia are ti na taraa te baeten aei i bon iroura bwa e na kanga te riki n ai aron Iesu Kristo *e bon* kona n riki!

“Karikirakea te ataibwai”

Te Atua e a tia ni kariki ara iango ni karekei mwaitin ara konabwai aika kamimi n tibwatibwai, karaoi, ao ni karikirakea te ataibwai. Koaua, tamnei, konabwai, ao aron karaoaia—mwaitin te rongorongo are ti kona ni karaoi e bon aki tiatianaki!

Ma n aron te Tia Kamaiu, ti ukoukoria bwa ti na rikirake inanon *te ataibwai*, tiaki tii n rongorongo. Te ataibwai bon te kona ni kabonganai rongorongo n ae eti, n oota n ara rinerine, ao ni karaoi babaire aika a raraoi.

“Kabonganaan raoi te atatai e karekeea te rabakau,” e reirei

Unimwaane James E. Talmage (1862–1933) man te Kooram n Abotoro n te Tengaun ma Uoman.¹ E kabwarabwaraa naba aron te Tia Kamaiu ni karekeea te ataibwai: “E karikirakea wanawanana man ana kamatebwai, ao e karekeea te ataibwai man te tataro, iango ao te mwakuri.”² Aramwa e reireina natina ae Ereman, “O, uringnga, natiu te mwaane, ao reireiniko *te wanawana* i nanon ataeim; eng, reireiniko n am tai n ataei bwa ko na kaawakin ana tua te Atua” (Aramwa 37:35; kairaki katuruturuana). Iangoia: Te Onimaki, te kamatebwai ao te ongotaeka a karekeea te atatai ma ni karikirake te wanawana!

TE ATAIBWAI

Ko na kanga ni karaoi reirein te onimaki ao te ongotaeka ni buokiko ni karikirakea riki am ataibwai?
N te kawai raa ae kona ni karikirakeko n te ataibwai ni buokiko n riki n ai aron riki te Tia Kamaiu?

REIAKINNA RIKI:

Taraa 2 Nibwaii
9:28–29; Reirei
ao Berita aika
Tabu 130:18–19.

"Rikirake n ikawai"

Nibwaai e bubura ao e korakora. Ngaia are e kabwabwaraaki n koroboki aika a tabu are e aranaki bwa "e bon rangi ni korakora rabwatau" (1 Nibwaai 2:16). Tiaki ngai. Rabwatan Nibwaai e karoaki bwa e na uotii kaangaangan waaki nakon tein rabwatana ibukina bwa iai tibwangan Nibwaai irouna aika a kakaokoro. Nibwaii e kabaa te kaibuke, e kakaei amwarake ibukiia ana utu, ao e buokiia ni mwananga rinanon te rereua.

TEIN RABWATAM

N te kawai raa ae kawakinan rabwatam e irekereke ma am tararua nakon tamneim?
Tera ae ko na bitia ke ni katamaroa n arom ni kawakina rabwatam?

Iai n rabwatara bwaai aika ti kainnanoi bwa ti aonga ni kona ni maiu ao ni kimwareirei n te maiu n rabwata. Ibuin ana baire te Atua ae akea tokina, te ataei ae tibwa bungiaki e rikirake rabwatana n ikawai inanon te tai. Ti aki kainnanoia bwa ti na karikii riki bwain rabwatara ke toman riira ngkai tia kara—bwaai akanne a kaman tia ni karikaki bwa mwakorokon rabwatara. Akea riki rakan bwain te rabwata ae kainnanoaki! Ma arora ae ti na kona iai ni buoka te Atua ao naake irarikira, ti riai ni kateimatoa te marurung n rabwatara.

Rabwatara bon mwaneaban te Atua, ke nnen tamneira (taraa 1 I-Korinto 3:16–17; 6:19–20). Beretitenti Russell M. Nelson e reirei: "Rabwatami, bon te bwaintangira ae karikaki, bon ana karikbwai ae moan te tamaroa te Atua. Bon umwan te iriko—mwaneaban tamneimi."⁵

Rabwatara a kona n rinanon kaangaanga aika korakora, te aki toamau, ao te maraki ibukina bwa ti rinanon te maiu n rabwata, ma Tamara are i Karawa e karoaki rabwatara bwa e na rokoraoi ni katiai tibwangara n te maiu.

"Karikirakea te akoaki iroun te Atua"

Unimwaane Jeffrey R. Holland man te Kooram n Abotoro n te Tengaun ma Uoman e reirei bwa "te moan korakora ni *koaua* iaon bwaai ni kabane ae akea tokina bwa e tangiriira te Atua *ngaira* ma ni kabane *Are* nanona, korakorana, ana iango, ao marurungina."⁴

Te Atua e tangiri *ko*. Riki ko kona n namakonna ae ko aki nakoraoi ke n taraaraoi, E tangiri *ko*—ma ni kabane korakoram, kabwakam, am titiraki, ao am kantaninga. Ngaia are kona kanga ni "karikirakea akoakim iroun te Atua"? Ko kaotia NakoIna bwa ko tangiria naba!

E taekinna Iesu nakoia Ana Abotoro, "Ngkana kam tangirai, ao kam na tou mwin au tua" (Ioane 14:15). Ami ongotaeka e kaota ami tangira nakon te Atua. Ami ingainga n nano n ongotaeka n ae uarereke, n ami mwakuri ni katoabong e kona ni katauraoi ngkami ni kae-ka, ngkana e roko Ana kakao n taai aika a na roko, ao ni katiai bwaai aika a rang ni bubura.

AKOAKI IROUN TE ATUA

E kanga te Tia Kamaiu ni kaotia bwa E tangira Tamara are i Karawa? Tera ae e reireiniko n aei ibukin lesu? Tera ae nakoraoi, mwakuri ae raoiroi ae kona n uotiko n te bong aei ni kaota am tangira ibukin te Atua?

REIAKINNA RIKI:

Taraa Motiae 2:22, 41.
"Ngkai ti reiakina riki taeken lesu Kristo, ti karikirakea riki Onimakinana ao ti tangiria ni kan iriira Ana banna ni katooto ma nanora."

Jean B. Bingham, "Bwa E na Kaonaki Kimwareireim," *Riaona*, Nob. 2017, 87.

"Karikirakea akoakimi irouia aomata"

Kakubanako! Karekeia aika a iriiriko iaon bwaai n reitaki e *aki* nanonaki bwa e a reke "akoakim irouia aomata."

Iesu e kabwarabwaraa te kawai ae okoro ni kairakii tabeman—ao ake E kariaia bwa a na bitaki mai Irouna. E "nakonako ni karaoa ae raoiroi, . . . bwa e kabiria te Atua" (Makuri 10:38).

Beretitenti Henry B. Eyring, te Kauoman ni Kauntira n te Moan Beretitentii, e tae-kinna n te taina, "I kona n uringnga,

REIAKINNA RIKI:

Riki bwa te rao n aron Amon nakon te Uea Ramonaa. Taraa Aramwa 17:19–18:41.

AKOAKI IROUIA AOMATA

Tera kawai tabeua are ko kona iai n riki bwa te rao ae tamaroa riki nakoia ake irarikim? E na kanga iririrakin ana banna ni katooto te Tia Kamaiu n "nakonako ni karaoa ae raoiroi" ni karaka am bitaki aika raraoi nakoia tabeman?

are ngke arona bwa n te bong aei, rao ake a tia ni kaira maiu nakon ae tamaroa n te tai ae maan ae tia n nako. A tia ni bua, ma ururingakin aia tangira, banna ni katooto, onimaki, ao aia koaua e teimatoa ni kaungaaki."⁵

Ko kona ni karaka kairakim n riki bwa te rao ae bitii maiu nakon ae tamaroa! *Ibukin Kakorakorakiia te Rororrikirake* reireiniko arom: "Kaota nanom ni koaua ae korakora irouia tabeman; moangare ao ni kaotia bwa ko tabeakinii. Akoia aomata nako ao karineia, ao kataka te motikitaeka ao kabuakakakiia naake irarikim . . . Karaoa te mwakuri ae onoti n riki bwa te rao nakoia naake a mamaama ke a maroa, ake iai kainnanoia, ke a namakina te katinanikuaki."⁶

Iangoa temanna ae ko rang tatangiria ao ko karinea—temanna are ko *akoia*. Tera anuaia ae a tia ni karikirakea are e kauringko iai iroun Iesu Kristo? Ibukin tamaroaia n ai aroia raoraora, raoraora ae ti tatangiria bon Iesu Kristo, ao Ana banna ni katooto bon ngaia are ti na iriiria!

A bane n irekereke ni kabane

"Ao E riki rake Iesu n rabakau ma n ikawai, ma n akoaki iroun te Atua ma aomata" (Ruka 2:52). Ngkai ko iriira bannan te Tia Kamaiu n rikirake, ko na kunea bwa bwaai ni kabane a nakoraoi ni kabane, ao kam *na* riki n ai Arona. Ami iango, rabwatami, ao tamneimi a na mwakuri ni kabane ibukin kabwaiami, ao kam na kona ni kakabwaia maiuiia aika a mwaiti riki ao ni "beku iroun [te Atua] ma nanomi, marurungimi, ami iango ao korakorami ni kabane"! (Reirei ao Berita aika Tabu 4:2). ■

BWAAI AIKA A NA TARAAKI

1. James E. Talmage, *Taekan te Onimaki*, 12th ed. (1924), 90.
2. James E. Talmage, *Jesus the Christ* (1916), 112.
3. Russell M. Nelson, "We Are Children of God," *Ensign*, Nov. 1998, 85.
4. Jeffrey R. Holland, "E na Karaoi Kamimi Jehova Ningabong I Buakomi," *Riaona*, Meei 2016, 127.
5. Henry B. Eyring, "Rao ni Koaua," *Riaona*, Meei 2002, 29.
6. Ibukin Kakorakoraiia Kairake (boki ae uarereke, 2011), 16.

Iroun Kuinini Manumua

Ngke I moana reireiu n te kauarinan, e kaoai te tia kairi n te tabe rawawata bwa N na tabe rawawata.

"Mmm . . . e rabwa moa," I kaeka.
"Tiaki au taarena."

Ma e teimatoa ni kaoai. I nanon wiiki.

N tokina, I a kataia. E bon eti: I rang tangira te tabe rawawata. E rang kaoko-ro n te moan tai; rabwatau e tuai man kakaraoa aei mai mwaina. Ma i rikirake n tangira te namakin ni kataneiai. I tangiriia naba kaain au tiim ao taian kaboo. Ao e rikirake n tamaroa au kekeiaki!

Ngkai te tabe rawawata ai bon mwakorona raoi maiu. I kataneiai ni katoa bong uoua ke teniua te aoa, ni karaoa te toro iaon te bukiniwae, itiaki ao n ikatikitiki, ao n rarawekai. (Ao ko aki ataia bwa tera bwaai akanne, tai raraoma—ai uana naba ma Ngai!)

N aron bwaai aika mwaiti, te tabe rawawata e tangira te tai ae maan ao te tataonannano, ao n tabetai e kona ni matoatoa anne. Raoiroina bwa, au utu a bon kakaungai naba, e ngae ngkana I ngureakina maraku (e riki n angjiin te tai). Tamau e katauraoa te aiti ni kamwaitoro ao taeka ni kaunganano ibukiu n okiu man au kataneiai. Ao tinau

**TE KAIRI NAKON TE
TIA TABE RAWAWATA
BWA E NA**

TEI NI

Teuana te kibu e kona ni karekea te bitaki korakora—n te kaboo n te tabe rawawata naba.

n taainako e keiaki n anganano bwa i aonga n ira te kauaba.

Tabeua te ririki n nako, l kaea teuana te kauaba i Philadelphia, Pennsylvania, USA. I rang ingainga ni kauaba ni kaai-taraia taan tabe rawawata man aanon nako te aba, ma i raraoma teutana ibukin raroau mairouia au utu. Ni kabe-betea, e berita tinau bwa e na kanakoa ana rongorongo iaon koroboki aika tabu rinanon te tareboon ao iango aika tamaroa ni katoa bong.

Te tairiki are i mwain te kauaba, tabeman ataei a botaki ni kukurei. N au iango e na rang nakoraoi te nako, ngaia are ngai ao raoraou ti nako n nooria. Ma n te tai ae e waekoa l ataia bwa tiaki aei ibuki. Iai ataeinimwane aika a manging, a moko, ao a taetae buaka, ao ni mwaie n ae aki riai. I ataia bwa l riai n aki mena ikekei, ma l raraoma bwa mwina a na kangaa kain au ruu. Ke a na kangaa taan kabotoa ake tabeman.

Ngkanne iai te bwai ae roko n au iango:

"Teei n Taabo Aika Tabu."

Bon teuana mai ibuakon au kibu aika maten nanou, ao teuana are e kanakoa nakou tinau n te ingabong anne: Reirei ao Berita Aika Tabu 87:8: "Mangaia are,

teei n taabo aika tabu, ao n aki mwaing, ni karokoa bongin rokon te Uea; bwa nooria, e tawe rokona, e taku te Uea. Amen."

I aki ataia bwa bukin tera tinau e kanakoa nakou te kibu anne n te bong anne, ma bon teuana ae l a tia ni mateakinna ni maiu ae bwanin. I kamatenanoa ngke waniua au ririki, ao n ae okioki e kauringai n ninikoria, n ongotaeka, ao n tei ibukin baike l kakoauai.

"Teei n Taabo Aika Tabu."

"Nang maawa nako," l tuanga kain au ruu. I kabwarabwara taekan te kibu are e kanakoa nakou tinau n te moanigabong anne. "Aio tiaki te tabo ae l riai n tei iai."

Raou n au ruu e tuangai neiei bwa e aki kan mena ikekei, naba. Neiei e bon mweengabuaka naba ma e aki kan tao-nako n tii ngaia bwa e rawa n nooraki bwa e konaaki. E karabwaai ibukin are l karaoia, ao ti oki rikaaki.

N te ingabong are imwina, ti kunea bwa imwin are ti nako, ataei ake a mena n te botaki ni kukurei a reke ao a kamaunaaki araia man te kauaba ibukin te manging ao kabonganaan taian turaki.

Ngke tao l aki wirikirikinaki bwa N na uringa ana kibu tinau, tao e na

kamaunaaki naba arau man te kauaba. I moanna n te tai anne, ngaia are l rang karabwarabwa bwa l ira te kauaba. (Ngai irou l karabwa tinau ni katoa bong ibukin ana rongorongo are e kanokoi n te tareboon.)

Te tokanikai n te tabe rawawata e bon rang ootara ao waekoan karekean te kakabwaia mani kawakinan tuua.

Ma Reirei ao Berita Aika Tabu 87:8 e aki kangai, "Teei n Taabo aika Tabu bwa ko aonga n tokanikai n te kauaba n te tabe rawawata." Ao loane 14:15 e aki kangai, "Ngkana ko tangira te kakabwai ae tawe, kawakini au tua nako." Te Uea e kakabwaiaira ibukina bwa E tangiriira. Ao ti kataia n riki n tabu ao n ongotaeka ibukina ti kakoaua ao ti tangira te Uea. ■

E maeka te tia korokaraki i California, USA.

KORAKORA

"NGKANA KAM TANGIRAI, AO KAM NA TOU MWIN AU TUA" IOANE 14:15

Te Beretitenti ni Kabuta n te Bootaki n Ataeinaine
ae Titita Bonnie H. Cordon (nuuka), Titita Michelle D.
Craig, te Moan Kauntira (maing), ao Titita Becky
Craven, te Kauoman ni Kauntira (atai).

Te Beretitenti ni Kabuta n te Bootaki n
Ataeinimwaane Stephen W. Owen (nuuka),
Te Tari Douglas D. Holmes, te Moan Kauntira
(maing), ao Te Tari M. Joseph Brough, te Kauoman
ni Kauntira (atai).

NGKANA KO TANGIRAI

Iroun te Beretitenti ni Kabuta n te Bootaki
n Ataeinaine

Te boto ni iango irouia kairake
ni katoa ririki 2019 bon te
wewete ni mwakuri—te kakao ae
e onoti mai iroun ara tia Kamaiu.
Kam a bane n rin? Ko tatangira
te Uea? Ko tauraoi n toua mwin
kawaina?

Ara tia Kamaiu Jesu Kristo e karaoa
ibukira te bwai are ti aki kona ni kara
oia i bon iroura. Ao tera are E tuangi
ra bwa boon mwiina? E tuangiira bwa
ti na kaawakin Ana tua bwa ti aonga
ni kakaabwaiaaki ao ni karekea n tai
nako Tamneina bwa e na memena
iroura (taraa Moronaa 4:3).

Taian tuua bon bwai n tangira n
akoi. E taku te tia Kamaiu "Ngkana
kam tangirai, kam na tou mwin au
tua," ma *bukin tera?* Ibukina bwa
E TANGIRIKO! E *tangiriko* bwa ko
na kukurei. E *tangira* maium bwa
e na on n te kukurei ao n akea
tokin bwai aika a na riki ni maium.
E *tangiriko* bwa ko na mauri ao
ni kawakinaki man buakakan te
aonaaba. E tangiria ni kabwaroa te
kakabwaia *iaom* ake a rang korak
kora "n te aro are kam na aki kona
ni butimwaei" (3 Nibwaai 24:10). E

tangiriko bwa kona oki ni maeka
ma Ngaia ao ni karekei *ni kabane*
kakabwaia are ea tia ni berita iai ma
Tamara are i Karawa.

Ururinga n tai nako bwa mwaiti
ra ana tangira Tamara are i Karawa
nakoia Natina. Iai ana tangira ae e
kororaoi ibukim. Ko kona ni kaota
am tangira Ibukina ni kawakinan Ana
tua nako. Am mwakuri aika a raraoi a
na uota te kakabwaia ae batu nakoim
ao nakoia ake a mena irarikim.

Ngkai bon ara burabeti,
Beretitenti Russell M. Nelson, e
taku: "Ti kainnanoiko bwa ko na
raoniira bwa ana taanga ni bua
ka aika kairake te Uea. E na bon
korakora te kaokoro ngkana akea
ngkoe!" E kaoko bwa ko na "tei
n okoro [ao] n aki katotoonga
te aonaaba" n mauakina *Ibukin
Kakorakorakiia Kairake* ao man
kawakinan taian tua—n "taraaki n
aron, taetae n aron, ni mwakuri n
aron, ao ni kunnikainiko n aron ana
reirei ni koaua Jesu Kristo" ("Hope
of Israel" [taromauri n te aonaaba
ni kabuta ibukiia kairake, Tuun 3,
2018], 8, HopeofIsrael_lds.org).

N am tai ni keiaki ni ongotaeka iroun te Uea ao Ana burabeti, e na kaoniko te Tamnei ae e Raioroi n ana tangira te Uea ao ni kakoaua nakoim n aron rikim mai iroun te Atua ngkai bon naati mwaane ao aine iroun te Uea. Kakabwaia aka-nne a na rikirake ngkana ko keiaki n mauakina te raoiroi. Te Uea ao te burabeti a onimakiniko. A tangirii ngkami. Ti berita bwa e na rikirake te nanomwaaka, onimakinam, ao te rau ngkana ko ongotaeka ao ni kawakini taian tuua.

KAWAKIN AU TUA

Iroun te Beretitentii ni Kabuta n te Bootaki n Ataeinimwaane

K o a tia n iango, “N na kanga ni kaotia bwa I rang n tangiria bwa Tamara are i Karawa E na kaekai au tataro ao e na kakabwaiai?” Te Tia Kamaiu Jesu Kristo e a tia n anganiira te kiing ngke E taku “Ngkana kam tangirai, ao tou mwiin au tua” (Ioane 14:15).

N taekana teuana, ti kaota ara tangira nakon Tamara arei Karawa

man kawakinan Ana tua nako.

N tabetai te kaeka e aki roko ngkana ke n aron are ti kantaningaia, ao ti kona ni kataaki bwa ti na bwarrannano ke ti na toki man te ongotaeka. Ma ngkana ti taotaonannano ao ni kakauongo, te Uea e na kaekai n oin Ana tai ao n ana kawai. E kaekai n taainako tataro aika a raoiroi. E kakabwaiaia n taainako ake a ongo-taeka (taraa Motiae 2:21-24).

Te aonaaba e reirei bwa te tangira akea katabeana. Ma Kaitaraana e boni koaua. Ara tangira nakon te Atua e kaotaki man ara anganano ao ara mwakuri korakora ni kawakin Ana tua.

E reirei te Tia Kamaiu, “E na kai-naomatai ngkami te koaua” (Ioane 8:32). E kabwaranakoa riki te burabeti are Aramwa, “te aro ae buakaka e bon aki kona ni karekea te kaku-kurei” (Aramwa 41:10). Ao rinanon te Burabeti Iotebwia Timiti, e reirei te Uea, “Iai te tua ae e aki kona ni bilitaki are e kateaki i karawa imwain karikan te aonaaba aei, ake e boto iaona kakabwaia ni kabane —ao ngkana ti karekei kakabwaia

nako mai iroun te Atua bon man te ongeaba nakon te tua anne are e boboto iaona” (Reirei ao Berita aika Tabu 130:20-21).

Kukurei, kakabwaia, ao te kairaki e roko rinanon te ongotaeka. Tamara are i Karawa e tangiriko bwa ko na kukurei ma n inaomata ibukina bwa E tangiriko, ao anne bukina ngkai E anga ana tua. Karekean te rau are e aki reke n te aonaaba aei, ti riai n ataia bwa nanora n anganga nakon ana kantaninga Tamara are i Karawa bon tii ngaia te kawai nakon te kakukurei.

Tamara are i Karawa e tangiria bwa ko na karekea te kukurei ae akea tokina. Ana burabeti a tangiriko bwa ko na karekea te kimwarerei ae akea kabotauana. Ti tangiria bwa ko na karekea te rau are ti a tia ni karekea n iriirakin te Tia Kamaiu. Toua te kawai are E a tia ni kaotia (taraa “Lord, I Would Follow Thee,” *Kuna n Taromauri*, nambwa 220). Rineia bwa ko na ongotaeka. Nanom ni kan ongeaba e na kairiko nakon te kainaomataaki ni koaua ao te kukurei. ■

NGKANA TI TANGIRIA

2019 te Anene ibukin te Botoniango n te Miutuo

Taekana ao Anenena iroun Nik Day

Korakora $\text{♩} = 96\text{--}108$

Musical score for measures 1-4. The score consists of two staves. The top staff is in treble clef and the bottom staff is in bass clef. The key signature changes every two measures: F major (F), G minor (Gm), D minor (Dm), and B♭ major (B♭). The tempo is indicated as $\text{♩} = 96\text{--}108$.

Musical score for measures 5-7. The score consists of two staves. The top staff shows lyrics in two lines:

1. Te ta - ngi - ra iaon te tae - ka; Ao te na - ma - kin i - ro - u - ra.
2. E a - nga - ni - ra te a - nga bwae na ka - ka - bwa - i - a - i - ra.

The key signature changes every two measures: F major (F), G minor (Gm), D minor (Dm), and B♭ major (B♭).

Musical score for measures 8-10. The score consists of two staves. The top staff shows lyrics in two lines:

Oin ro - ko - na te ta - ngi - ra, Bwa nne - ra ng -
Ng - ka - na ti ta - ngi - ri - a, Ti ira - a - na -

The key signature changes every two measures: B♭ major (B♭), F major (F), and G minor (Gm).

Musical score for measures 11-13. The score consists of two staves. The top staff shows lyrics in two lines:

ka - na Ti bon ma - ro - a.____ Ti na bon ka - to - to -
rei - rei, Ti - na bi - ta - ki.____

The key signature changes every two measures: D minor (Dm), B♭ major (B♭), and F major (F).

© 2018 iroun Interlectual Reserve, Inc. A bane n tauaki mwiin taian kariaia ibukin katootongana.
Te anene aei e kona ni katootongaki ibukin kaboonganakina, ae aki kareke mwane n te ekaretia ke n te mweenga.
Te kaetieti aei e riai ni kaotaki iaon kaobi ni kabane aika karaoaki.

14

14 Gm Dm B♭

17

17 F Gm Dm

20

%

20 B♭ F Gm⁷

23

23 F B♭ F

26

26
na rei - rei. Ta - ngi - ri - a.
Gm⁷ F B^b

29

29
a.
1. 2. 3.
a.
F Gm Dm B^b F

34

Nakon Coda Φ

34
Ta - ngi - ri - a.
Ta - ngi - ra.
Gm⁷ Dm⁷ B^b C

38

38
Ti na bi - ta - ki E bu - o - ki - ra - uo - ta - te
Dm B^b F C

42

— Ta - ngi - ra a - nga - ni - ra A - nga - ni - ra Ti na
Dm C7

45

F Gm Dm

— bu - o - ki - a rao - ra ma na - no - ra, Ai - ka ra - wa - wa - ta ao ta -

48

be - ki - a Maeu ae ka - ki - na tou mwin a - na rei - rei ta - ngi - ri - a.
Bb F Gm Dm

D.S. al Coda ♩ CODA rit.

52

Ti na
Bb

53

Bb F Gm Dm Bb
rit.

*E bungiaki i
American
Fork, Utah,
n Tianuare 21, 1945*

*E mwakuri bwa te
rooia*

*E kamatoaki bwa
te membwa n te
**Kooram n
Abotoro
n te Tengaun
ma Uoman**
n Eberi 2008*

*Ngke 13, e
ibuobuoki imwin
ana korokoro
tinana mani
**kamwaakin
kariki.***

*E teimatoa ni
karaoa anne ni
karokoa e nako n
te kura n reirei.*

*E mare ma
Katherine Jacob
n 1968 n te
**Salt Lake
Tembora***

*Iai 5 natina
ao 16 tibuna*

Te Bootaki n Toa ao Karekean Anuan Kristo

Iroun Unimwaane D. Todd Christofferson

Man te Kooram n Abotoro n te Tengaun ma Uoman

Kanikinaean te toa n ana kabanea n amwarake te Uea e rang tamaraia iangoana. Te berena ao te ran a tei ibukin irikona ao raraana are Ngaia te Berena ni Kamaiu ao te Ran ni Kamaiu (taraa Ioane 4:10), e ringa te nano ni kauringiira boon kamaiuara are E kabooira iai. Ngkai e uruakaki te berena, ti uringa uruakakin irikon te Tia Kamaiu. Ngkai ti nima te ran, ti iangoa raraana are E bwaro i Ketetemwane ao iaon te kaibangaki ao mwaakana ni kaitiaki (taraa Mote 6:60).

Ma katamneian kanakin irikona ao nimakin raraana e mwaiti riki nanona, ao anne bon namakinana inanora raoiroin ao anuan Kristo. . . . Ngkai ti kana te berena n toa ao te ran ni katoa wiiki, ti karaoia n iangoa tabwaninin are ti riai ni karekerekei Anuana ao tein maiuna ae akea kairuana nakon maiura ao arora. Iesu e aki kona ni mate ibukin aia bure aomata ma ti ngkana akea Ngaia Ana bure.

Ngkai akea korakoran te motikitaeka Iaona, E kona n anga Ngaia n onei mwiira ni kakoroa bukin te motikitae ka ao n anga te nanoanga. . . .

Kanakin irikon ao nimakin raraan te Tia Kamaiu nanona kaotinakoan bwaai man maiura ake aki teimatoa ni kaineti ma anuan Kristo ao ni karika Anuana bwa anuara. Aio nanon te rairannano ae rabaaba; tiaki tii n tannako man buure rimoa ma “bitakin te nano ao te kantalinga nakon te Atua” ni waaki rake (taraa Rikitionare n te Baibwara, “Rairanano”). Te Atua e na kaoti kai ruara ao kabwakara, ma E na buokii ra naba ni bita te mamaara nakon te korakora (taraa Ita 12:27). Ngkana ti titiraki ma nanora, “Tera ae I kabwaka iai?” (Mataio 19:20) E na bon aki kati kuiira bwa ti na keeti, ma inanon te tangira E na kaeka ibukin kukureira. Ao E anganiira te kantaninga. ■

*Man te marooro n te maungatabu ni kabuta
n Okitobwa 2017.*

NGKANA KAM TANGIRAI,
AO KAM NA TOU MWIN AU TUA.
IOANE 14:15

ANA EKARETIA
IESU KRISTO
IBUKIJA AIKA ITIAKI
NI BOONG AIKA KAITIRA

KAIRAKE N IKAWAI

**KO TAONAKI
NI KAANGAANGAN
TE MAIU?**

*Te mwakoro are e katauaki n
te namakaina aio bon tii ibukin
buokam ni karikirakea maunraoin
am namakin ao am fango.*

42

IOTEBWA TIMITI

**MANGA IKOTAKIN
RAOIROIN AO AROARON
TE BURABETI**

28

KAIRAKE

**AUA KAWAI N ARON
KATOTOONGAN
IESU KRISTO**

52

BOTONIANGO IBUKIN
TE IWAWAKI AE BOOU

**TE KAKAO MAIROUN
TE TIA KAMAIU**

58

ANA EKARETIA
IESU KRISTO
IBUKIIA AIKA ITIAKI
NI BOONG AIKA KAITIRA

Te Rao

Aia
tiektion
ataei ae boou
IBUKIM!

Iroun Beretitenti
Russell M. Nelson

Reiakina taekan Iesu

Te Atua e kanakoa Natina ae Iesu Kristo bwa e na buokira. E kona n reke korakoram mai iroun Iesu Kristo ngkana ko karaoi bwaai aikai:

Kamatebwai “Te Kristo ae Maiu.”

Bon te kakoua ibukin Iesu Kristo mai irouia Burabeti ao Abotoro.

Reiakina taekan te Tia Kamaiu.

Tabeua te ririki n nako I wareka ao I raaini aan *kiibu nako* inanon koroboki aika tabu ake taekan Iesu Kristo. Ngke e bane, I tuanga kainnabau, “Ngai te mwaane ae e a bitaki!”

Kariaia bwa ko na kaokoro
taetae, ao kaokoroko ma irouia aomatan te aonaaba.

**Iesu bon te
Kristo! Mwaakana
e tauraoi nakoira
n tatabemaniira
nako.**

Kataia Taraia
n am iango n taainako (taraa
Reirei ao Berita aika Tabu 6:36).
Ngkana ko karaoa aei, am raraoma
ao maakum a bua.

Karaoi berita aika tabu
ao kawakini.

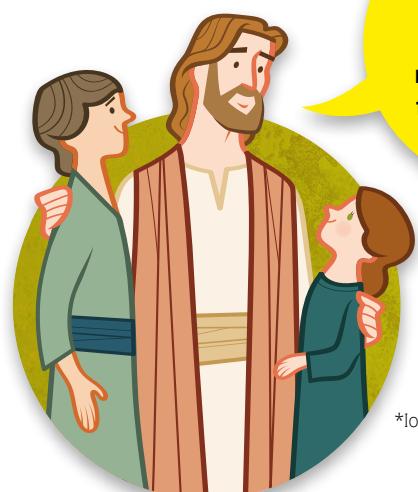
Man “Karekean Mwaakan Iesu Kristo nakon Maiura,” Riaona, Meei 2017, 39–42.

BUOKA ARA ONAROKA N RIKIRAKE!

Ngke e mena Iesu iaon te aba, E rang akoia tabeman n taainako. Ngkana ti akoi, ti bon Iriiria.

N ai aron rikirakeia aroka aika kakaokoro, uee, ao aroka aika akea botoia n te onaroka, ti kona n akoi ni kawai aika a kakaokoro.

N te ririki aei ti unika te onaroka n akoi! Ngkana ko kaota te akoi nakon temanna, koreia iaon tamnein te uee ae kona ni koreaki, te kakitati, te baa, te aroka, aroka ae akea botona, ke manin te on aroka ae bongana! Imwina kanakoa nakoira. Nanoaan te kabanea n iteraniba e na tuangko arona. Ke karaoa oin am onaroka n akoi ao kanakoa nakoira tamneim de ko "mwakuri" iai!

"Aio au tua,
Bwa kam na
i tangitangiri,
n ai arou ngkai I
tangiringkami.*

*Ioane 15:12

Ataein te Buraimwari mai **Osun State, Nigeria**, a karaoi ue n rengana iai te onaroka n akoi!

Te Aroka ae e Tei ibukin te Kakoaua

Tera ae e bon nanonaki n reken te kakoaua?

Iroun Maryssa Dennis

Ana Maekatiin te Ekaretia
E boboto i oon te karaki ae
koaua

E rinnako Elis nakon
te Moanrinan ao e
tekateka irarikin rao-
raona ae Armando.

“Mauri!” E taku
Titita Russo. “Tia kau-
kiira n te anene.”

E anene Elisa ma
kain ana kiraati. “Te
onimaki titebo ma te
koraa ae uarereke: ngkana
e unikaki, e rikirake” (*Aia
Boki n Anene Ataei*, 96).

E tibwatibwai beebwa ao kureia-
on titita Russo. “Iangoa nanon te bwai ae
ti aneneia,” e taku. “Ngkana ko unika koraan te
onimaki, e rikirake nakon te koaua. Ngkai korea tamneina
bwa e kanga taraan am koaua ngkana ai aron te aroka.”

E a kamwataua taraakin ana beebwa Elisa ae akea
kanoana. Ataei ake tabeman a moana aia korotamnei.
Elisa e kaninganiga ana korotanmei Armando. Arokana
are e korea tamneina iai kaina ae eti rake ma baana aika
rawata. E taraa n ae titebo ma te basil are e rikirake iaon
ana kamama n ana auti. Tao anne kanga bon aekan taraan
ana koaua naba! E koona ana kureiaon ao e korea tam-
nein teuana ae aekakin naba ana tamnei Armando.

“Taiaoka kauka ami boki aika tabu nakon Aramwa
32,” e taku titita Russo.

A wareka aron unikan te koraa inanom ao n nama-
kina rikirakena. Elisa e taraa arokana are e tei ibukin te
koaua. *Iai* ana koaua? Tera ae tao e nanonaki n anne? E
tangiria ni kan titiraki ma e rootia te maamaa.

Ngke e a bwaro te kiraati, e kawara Elisa Titita Russo.

“Ko taraa n ae e aki rau am iango. Iai te bwai ae riki?”
E titiraki Titita Russo.

E a manga baraaki n taraa riki ana korotamnei. “I
aki koaua raoi bwa iai au koaua. I aki ataia bwa tera
nanon anne.”

E moangare Titita
Russo ma te tangira
nakon Elisa. “Akea
te Kaangaanga. Ko
uringnga bwa tera te
onimaki?”

E katoua atuna Elisa.
“Kakoauaan baika ti aki
noori?”

“Eti anne!” E taku Titita
Russo. “Baikara bwaai tabe-
ua aika ko onimakinii?”

E rang bebete te titiraki anne.

“I kakoaua Tamara are i Karawa ao
Iesu Kristo. I ataia bwa A tangirai.”

E moangare Titita Russo. “Ko a tibwa tia n
tibwaua am koaua! Te koaua bon te bwai ae ko kakoa-
ua ibukin te euangkerio.”

E iangoia teutana Elisa. “Nanona bon iai au koaua?”

“Eng!” E tabekarake ana boki aika tabu Titita Russo.
“Ao ko uringa bwa teraa ae ti warekia n te bong aei?
Ko ribanaa te koraa ni karoan bwaaai n aron te roko
nakon te taromauri. Ngkanne am koaua e na rikirake
ni matoatoa.”

E namakinna Elisa bwa kanga e a mataata. “Ngaia
anne bukin ae ti korei tamnein ara koaua n aron te
aroka?”

“Bon ngaia raoi anne. Ibukina bwa te aroka e rikirake
teutana imwin teutana,” e taku Titita Russo. “Ai bon aron
naba taian koaua. A aki bane ni kaoti n tii te taina. A
rikirake teutana inanon taia.”

E a rau nanon Elisa ibukin arokana are e a tia ni
korea tamneina. Ngke e roko ni mweengana, e korea
“Arokau ae e Tei ibukin Au Koaua” irarikin ana korotamnei. E katekeia ieta irarikin ana kainiwene. E ataia
bwa ana koaua e a moanna n rikirake. Ao e tangiria
n reitanako irirakin Iesu bwa e aonga ni rikirake ni
bubura! ●

KARIKIRAKEA AM KOAUA

Te koaua

bon te bwai ae ko ataia
ae eti, n aron "E tangirai te Atua"
ke "I kakoaua bwa te utu bon
akea tokina."

Te aroka e kainnanao

te ran ao te riringa bwa e
na rikirake. Koroboki aika tabu, te
tataro, ao umwantabu bon titebo
ma te ran ao te ota ibukin
ara koaua.

Taian Wakaa

a karika te aroka bwa e na
korakora. Tia karika ara koaua bwa
ana korakora n ururingan Tamara are
i Karawa ao Iesu ni katoa bong!

N aron te aroka,

dia koaua domata n tatabemaniia
a kakaokoro aron rikirakeia. E
kukurei Tamara are i Karawa ngkana
am atatai e rikirake teutana.

Atin te Onimaki

Te burabeti Aramwa e kabota-ua rikiraken te koaua nakon unikan te ati (taraa Aramwa 32). Ngkana ko tataro, ni wareki koroboki aika tabu, ao ni buokiia tabeman, e na rikirake am onimaki! Kataa te kakatai aei n noora te ati ae e bwebwerake.

Tera ae Ko na Kainnanoia:

- 1 Karina te beebwa ni kaobai ae mwaimwai ke te beebwa ae manii ae bebete inanon te buratitiki baeki. Katuka te biin mai ieta ao kaina raoi te baeki.
- 2 Katuka te baeki n te tabo ae e riringa. Imwin tao teuana te wiiki, e na riai ni moanna ni bweberake te ati!
- 3 Kariaia bwa e na bwebwerake te aroka n te tai ae maan. Ngkana ko noorii wakaa, unika te bwebwe anne n te tano. Tebokia n te ran ao kamenaa n te riringa ao taraia bwa e kanga rikirakena ni bubura!

Unika Kaitaraana

E kakaokoro rikiraken ara koaua iroura n tatabemanira nako. Ko kona ni katitebooi aroka akanne ma nuun tamneia?

Te Onimaki

Ma te nanomataoa

$\text{♩} = 80-92$

Taekana iroun Beatrice Goff Jackson
Anenena iroun Michael Finlinson Moody

1. Te Oni - ma - ki e kao - ta taai ni ka - to - a - bong.
2. I ma - e - ka ma te U - ea i - mwain bu - ngi - a - kiu.

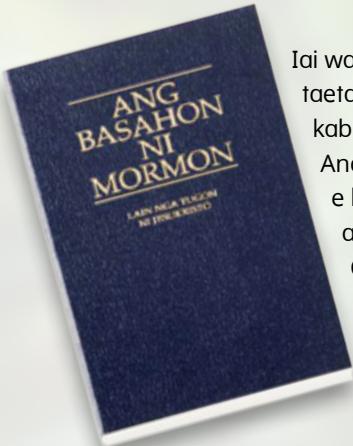
Te Oni - ma - ki ea - ta te Uea buae ongo au ta - ta - ro.
Te Oni - ma - ki ea - tai - a bwa Nna ma - nga bon o - ki.

Te Oni - ma - ki bon te ati: E na bwe - bwe - ra - ke.
O - ni - ma - ki - na te Uea; Kris - to te ka - wa - i.

E ko - ra - ko - ra i - na - no - u. Ka - rao - a - kin te eti.
E ma - to - a te O - ni - ma - ki Nna o - nge - a - ba.

© 2018 by Intellectual Reserve, Inc. All rights reserved.
Te anene aei e kona ni karaoaki kaobina ibukin kabonganakina ae aki karekemwane, n te ekaretia ke n te mwenga.
Te kaetieti aei e riai ni kaairaki iaon te kaobi are e karaoaki.

Mauri mai Biribin!

Iai waniua mwaitin taetae aika a kabonganaaki i Biribin. Ana Boki Moomon aei e boretiaki n te taetae ae aranaki bwa te Cebuano.

E nakon te mwaiti ae tebubua te mirion aomata aika a maeka i Biribin, n raonaki ma maan aika a kamimi!

Ko kanga n nako n taromauri? Tabeman utu aika kain Biribin a toka n te jeepneys n nakon taabo ake a na nako iai!

Aio te mwamwa ae CTR n te taetae ni Biribin e aranaki bwa te Tagalog. Aio aron taekinan "rinea ae eti": *piliin ang tama.*

Aikai tembora ni kaawa aika Cebu ao Manila. Ao keeti bwa tera? Te kauoua n tembora e kateaki i Manila! Ao tembora a na kateaki riki ni kaawa aika uoua, Urdaneta ao Cagayan de Oro.

Ataein Biribin a takakarona te takakaro ae *luksong tinik*, ke "kibakiba iaon te kateketek." Temanna ke uoman ataei a tekateka iaon te timanti ao a katokai rangaia ma baia ni kauaotaoi. Ngkanne ataei ake tabeman a kiba iaoia n aki toko iaoia.

Ko rabwa ibukin raonakira n neweabaakin Biribin! Tiabo rimwi!

Kaitibo ma raora tabeman mai Biribin!

"I ingainga n tainako nakon ara wareware n utu iaon koroboki aika tabu n te tai-riki. I namakina ae raoiroi ni katoa te tai are I warekii iai koroboki aika tabu."

Lanneah D., ana ririki 10, mai Central Luzon, Biribin

"Ngke I moan reireinai ni wareware, I nanonakawaki ibukina bwa I aki kona ni kabaitii ni wareware. Au karao tariu a buokai, ao ngkai I a rang kukurei ni wareware ni koroboki aika tabu."

Acumen D., ana ririki 7, mai Central Luzon, Biribin

Ngkoe kain Biribin? Koroboki nakaira! Ti rang kan ongora mai iroum!

Te KANRE-AITI te Buoka nakon te Mition

Iroun McKenna Clarke

E boboto iaon te karaki ae koaua

"E taku Iesu nako ina, Kakawakinia au tibu"

(Ioane 21:17).

E rianna n okira mweengana Iareta man te taromauri i aan kirokiron te riringa ma Tinana ao Tamana. E iangoa reireiana n ana reirei n te Moanrinan. Ibukina bwa e aki raoiroi ana kakauongo, Iareta e riai n tarai tamnei ake e kaotii ana tia reirei ao taeka ake e korei i aon te burakibooti.

N te bong anne a reiakinna bwa Iesu e tua nakoia ana reirei bwa a na riki bwa mitinare. E iango Iareta bwa tera

ae kona ni karoia n tibwaa te euangkerio, n aron are e tua Iesu. E ataia ae e tuai roro n te nako ni mitinare n te tai aei. Ngkanne e reke ana iango ae tamaraoa. Tao e kona ni waakina kawakinan te mwane ibukina!

Ngke e roko ni mweengana, e biri Iareta rirakin Umber, ana man te kooti, ao e rin nako n te auti. E anaa te turumwa ao e karaua ni korea te bwangabwanga mai i etana. E korea ae kangai "Te Buoka nakon te Mition" irarikina. Imwina e nakon ana ruu ao n anaa ana mwane mai i aan ana kainiwene. Teuana imwin teuana e kabwakai ni kabane tianti. Ma ni kabane ana mwane e kuri ni kaona kabin te turumwa. E na kanga riki ni kareke mwane?

E a iango ma e a iango. E taraa taai ae kirokiro man te wintoo. E bon rangi ni kabuehue aoni Biribin. Iareta ao raoraona a kana te kanre aiti e kuri ni katoa bwakan-taai imwin te reirei. "Ngaia anne!" e iango. Tao e kona n karaoa te kanre aiti ao ni kabonakoa nakoia aomata ake a kani kamwaitororia.

E biri ni kakaea Tinana. "Ko kona n reireinai aron karaon te kanre aiti?" E taetae ma baina. A kabongana te taetae n tiaina, te aeka n taetae ae ko taetae ma baim. E wingare Tinana ma ni katoutoua atuna.

N te bong are imwina, Iareta ao Tinana a nakon te mwakete ae bubura ao ni kabooi bwaina. Ngke a okira mweengaia, Iareta e anaa te boora ae bubura ao n rengana te raniben, te mirikibua, te vanilla, ao ai te ben ae kokoaki. Ngaia ma Tinana a kabongana te mamata ni kaboroa are e a tia nako nanon taian aiti baeki aika a uarereke. A karini aiti baeki inanon te aitibwaoki. "E tamaroa!" E taetae ni baina Tinana.

E anaa te tai ae maan kaburaokan te kanre aiti. Ma n te bong are imwina imwin te reirei, e a tauraoi raoi! E toka iaon te kaintekateka ao n anaa te kuura ae mai-naina ae e mena iaon te aitibwaoki. E karini taara tabeua

i kabin te kuura ao ni katokai taian kanre aiti iaona. E rangi n ingainga ni kabonakoa.

E biri nako tinaniku nakon te kawai ae bubu. A takakaro raoraona ma utuao aika oin aia kakaraoi ao a kare tiin ni kabonganai aia kauniwae.

Irarikin te kawai, e kamena ana taibora ma te koroboki ae bubura ae kangai, "Kanre Aiti, 5 te pesos." Raoraona ae Jhonne e biri nako na ma ni kotekotea te kuura. E angan Iareta nimaua te peso, ao Iareta e anganna teuana te kanre aiti. A orobai.

Imwina iai riki raoraon Iareta aika a roko naba ni kabooa te kanre aiti. Tabeuia te aoa imwina ngke e wewe-te tinana nakoina, ai bon tabeuia nikaran te kanre aiti.

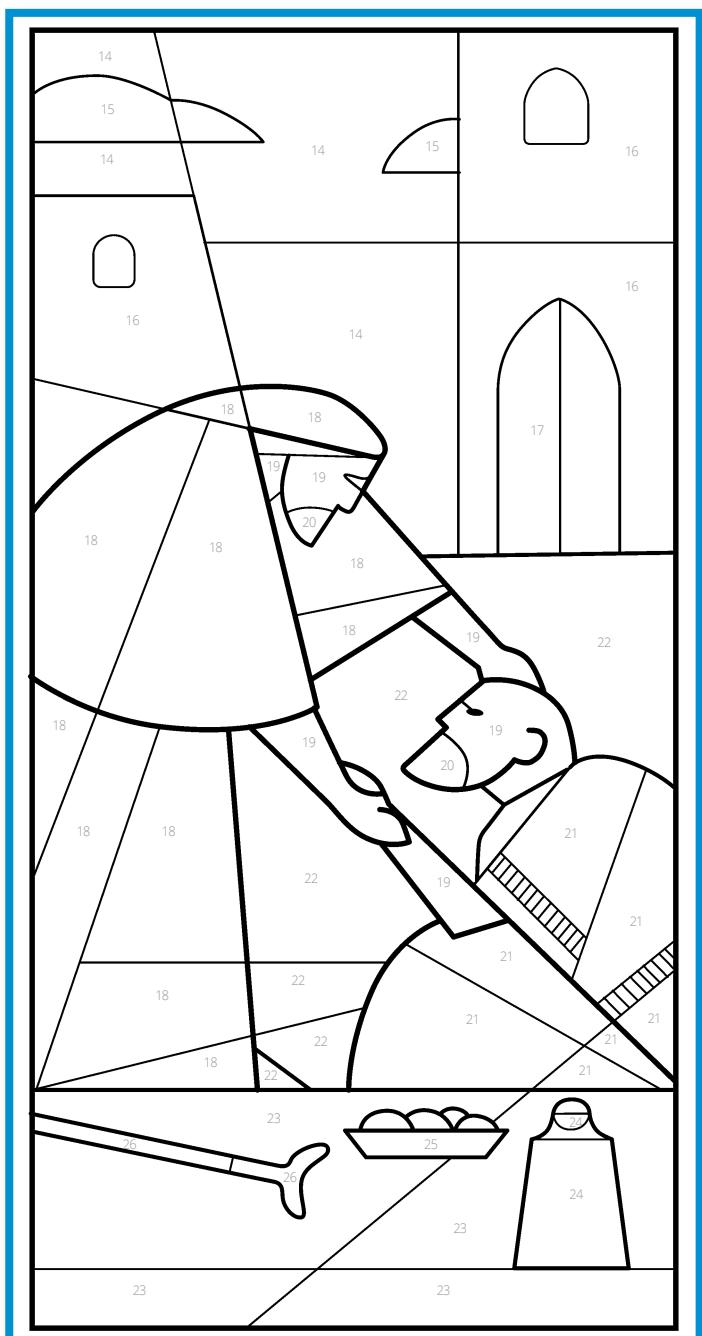
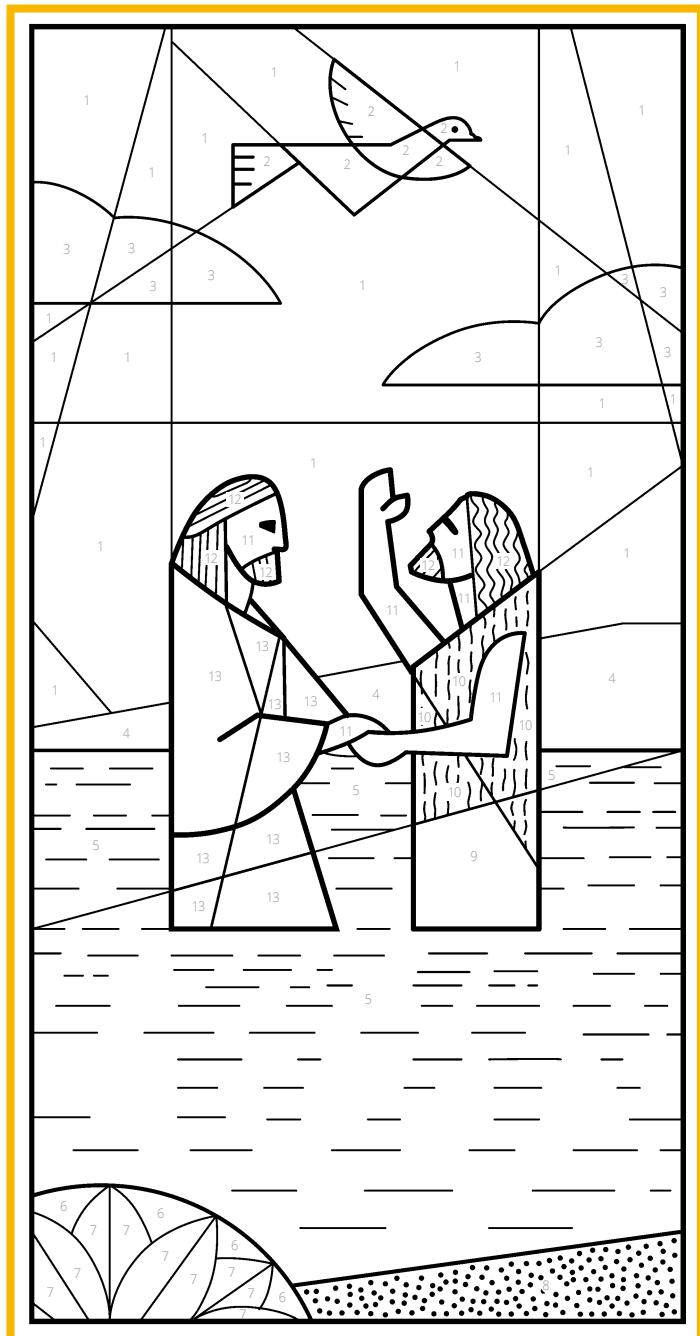
E anaa te kuura ae e a kabi kanoana n ikotaki ma taian tanti. Ni buuana teuana, e karin tabeuia tanti bwa ana kabwianibwai. E karina nikiran te tanti inanon buuana are teuana. E ingainga nanona ni kan noora ana bangke bwa e na onrake.

Ni mweengana e karin tanti ibukin buokan te mition nako nanon te turumwa. E mwaiti riki ae e tuai kakanona! Ma e namakina te rau Iareta n iangoan te beku n te mition n te bong teuana. E iangoia bwa e na kabonakoa te kanre aiti ni katoa bong ni karokoa e onrake ana turumwa. Bon te namakin ae tamaroa karekean te mwane bwa e aonga n riki bwa te mitinare are e tua Iesu nakoina. ●

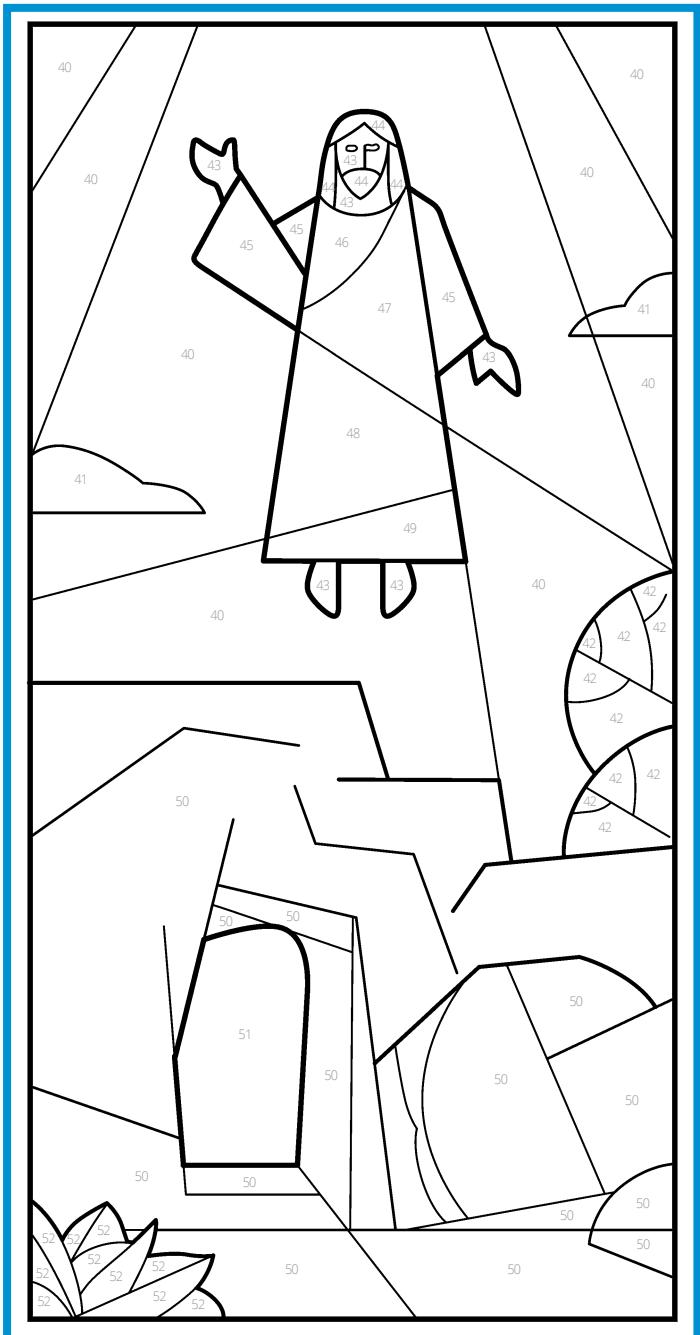
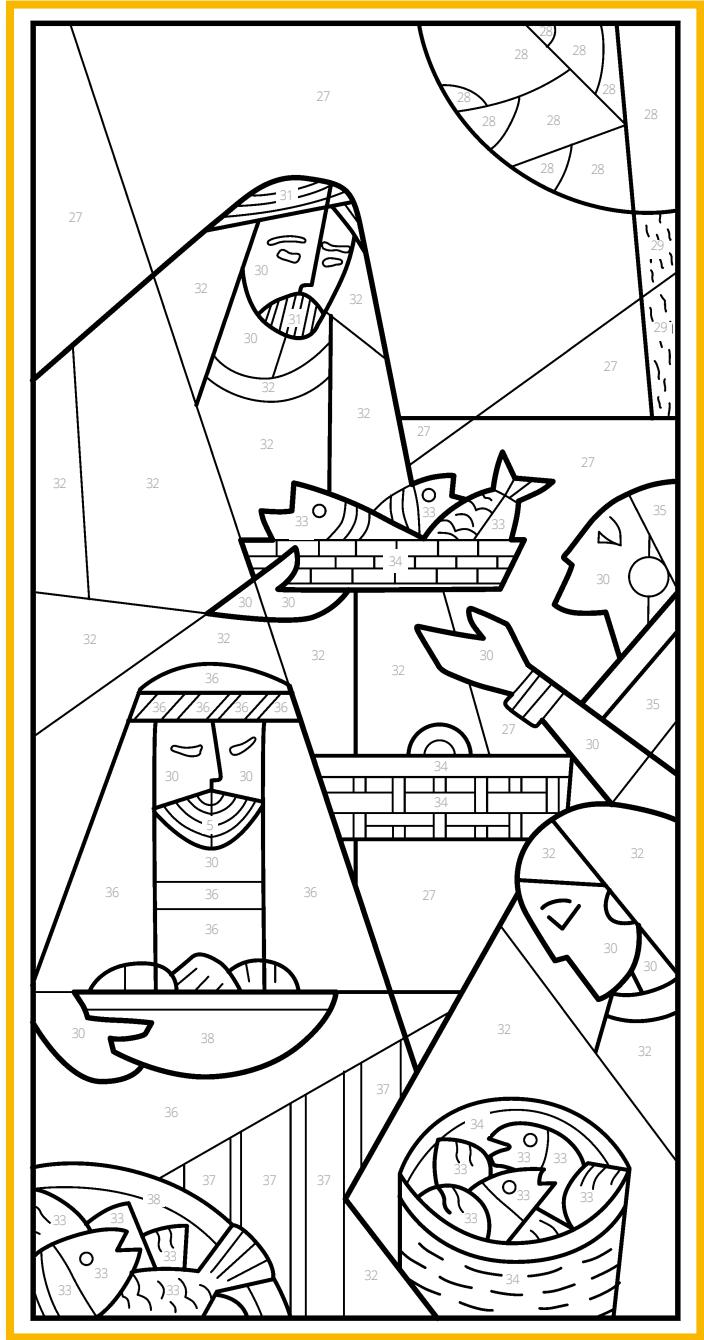
Te tia korokaraki e mwakuri bwa te mitinare i Biribin ao ngkai e a maeka i Virginia, USA.

Te Tiata ibukin te Wareware n te Nu Tetemanti

Nte ririki aio ko kona n ataa riki ae e mwaiti ibukin lesu ngkai ko wareka te Nu Tetemanti! Ni katoa wiiki, ko kona n tauraoi ibukin am reirei ibukin te Moanrinan man warekan kiibu aika a karinanaki n te iteraniba F14. Karana te nne anne imwin am wareware.

TE TIATA IBUKIN WAREKAN TE NU TETEMANTI

Koroboki aika a tabu aikai a raonii taian wareware ni katoa wiiki ibukin te karikiram 2019.

1. Mataio 25:1–4, 8–13	27. Mwakuri 9:1–6, 18–20
2. Ruka 1:30–38	28. Mwakuri 3:1–10
3. Ruka 2:40–49, 52	29. Mwakuri 12:5–11
4. Ioane 1:1–5	30. Mwakuri 17:22–31
5. Mataio 3:11–17	31. Mwakuri 26:12–20
6. Mataio 4:1–10	32. I-Rom 6:3–11
7. Ioane 3:1–5, 14–17	33. I-Rom 10:13–17
8. Mataio 5:14–16	34. 1 I-Korinto 2:11–14
9. Mataio 6:5–8	35. 1 I-Korinto 13:1–8
10. Mareko 4:35–41	36. 1 I-Korinto 15:13–22
11. Mataio 12:6–13	37. 2 I-Korinto 1:3–7
12. Mataio 13:1–9	38. 2 I-Korinto 9:6–9
13. Mataio 14:22–31	39. I-Karatia 6:1–10
14. Mataio 16:13–19	40. I-Ebeto 2:4–10
15. Mataio 17:14–20	41. I-Ebeto 6:10–18
16. Ioane 20:10–18	42. I-Korote 2:2–7
17. Ruka 10:30–37	43. 2 I-Tetaronike 3:7–13
18. Ioane 10:9–18	44. 2 Timoteo 3:14–17
19. Ruka 17:11–19	45. Ebera 1:2–10
20. Mareko 10:13–22	46. Ebera 7:1–6
21. Mataio 21:12–17	47. Iakobo 3:1–10
22. Mataio 25:31–40	48. 1 Betero 3:12–18
23. Ioane 13:33–35	49. 1 Ioane 5:2–5
24. Mareko 14:22–24	50. Te Kaotioti 5:1–10
25. Ruka 23:32–34, 39–43	51. Ruka 2:4–12
26. Ioane 20:24–29	52. Te Kaotioti 12:7–11

I kona n tataro n te tai are I tangiria iai,
n taabo nako, ibukin bwaai nako. Te Tama
are i Karawa e ongo ao e kaekai au tataro.

Beretitenti Ballard e Kawara Texas, USA

*Abotoro a mwananga ni katobibia te aonaaba n ibuobuoki
nakoia aomata ao n reireinia taekan Iesu Kristo.*

Ngke e oreia Houston te angibuaka ae korakora ae arana Hurricane Harvey, Texas, USA e mwaiti mweengaia aomata aika a iekaki ao a uruaki. Beretitenti M. Russell Ballard e kiba nako ikekei n ibuobuoki!

1

2

3

E kaitibo ma mitinare ao tabeman
kain te Ekaretia ake a ibuobuoki.

Imwina e kawari taabo ike a mwaiti mweenga aika a iekaki.
Tabeua kawai a kainaki, ngaia are e rianna man te auti teuana
nakon teuana. E ongora irovia aomata ao e tibwaua ana tangira
Tamara are i Karawa nakoia.

4

E taetae n teuana te bwabwaro ao n teniua bootaki n toa bwa e aonga ni kona n tibwaua ana tangira Tamara are i Karawa ma aomata aika mwaiti!

5

Ngke e katibo ma temanna te unimwane are e rootaki naba mweenga, e taku Beretiteti Ballard:

“Ngai temanna
mai buakoia Abotoro n Ana
Ekaretia lesu Kristo ibukia Aika Itiaki
ni Boong aika Kaitira.... Ti tangiria bwa
ko na ataia ae ti tangiriko. Ao ti roko
ikai kioina bwa anne ana katani-
nga lesu Kristo ibukira.

Ibuobuoki

Kakauongo

Kakabwaia

Tibwauaia

Bwainan te
nanoanga

TERA AE NANONAKI BWA KO NA IBUOBUOKI?

Iesu Kristo e mwakuri n ibuobouki nakoia aomata, ao ai arona naba ma Ana Abotoro. Katomai taeka nakon tamnei aika a kaota aroia aomata n ibuobuoki ngkai!

Ko na kanga ni buoka temanna ngkai?

Te Kaubwai ae e Kororaoi are Ko na Tibwauuaia

Iroun Eric B. Murdock

E boboto iaon te karaki ae koaua

“Ningabong bon te bong ae e kakawaki,” e taku ana tia reirei Diego. “Ti na karaoa are Kaotia ao Karakinia!”

E wingare Diego. E tatangira Kaotia ao Karakinna! E aki kona n tataninga ni kan kaota nakoia raoraona te bwai ae e rang kakawaki.

Imwin te reirei, Diego e tuanga Mama te rongorongo ae kakukurei.

“Tera ae N na uotia?” e titiraki.

“Te bwai ae e rang kakawaki iroum,” e taku Mama.

“I kona ni uota Lobo!”

“I taku bwa tiaki kona ni kaira te kamea nakon te reirei,” e taku Mama. “Ma iai riki tabeua am bwai aika a rang kakawaki ae ko kona n tibwauuaia.”

E a moana ana kakae Diego ibukin ana bwai ae e kakawaki! E kunea te taore ae te mangkii are e kanoaaki. Tao e na uotia? Ma e reitinako ana kakae Diego.

E kakae ibukin kaintekatekan te umwani-kuka. E taraa aon te tabo ni boki. E aki kan motirawa ni karokoa e bon reke te bwai are e rang tamaroa.

Ngkanne e a kakae irarikin ana kainiwe-ne. E kunea te bwai ae moan te raoiroi!

E biri Diego bwa e na kaotia nakon Mama. E taua ni kamatoa ana bwai are e kakawaki.

“Mama!” e taku. Taraia! I kunea te bwai ae moan te tamaroa.”

E tabekaarake te tamnei ae e uarereke bwa e na nooria Mama. Bon tamnein Iesu ngke te

teinimwaane ae e uarereke. E namakina te kukurei Diego ngke e taraa te tamnei. E tangiriia raoraona n te reirei bwa a na namakina naba te kukurei.

“Anne bon te bwai ae e kakawaki ibukin Kaotia ao Karakinna,” e taku Mama. “Tera ae ko na tuangiiia kain am kiraati ibukin Iesu?”

“Bwa a bon kona ni
kukurei aomata
nako,” e taku.
“Ibukina bwa
Iesu e tangiriia
aomata nako!” ●

E Reirei ao e Rikirake Iesu

Marissa Widdison
Ana Maekatiin te Ekaretiia

E bungiaki Iesu bwa
te tei ae e uarereke.

I a bon tia n riki
bwa te teei ngkoa!

Maria ao Iotebwa a
buoka tararuakin Iesu.
Antai ae e buokai?

E rikirake Iesu n ai arou
naba n rikirake. E rikirake
ni *wanawana*. Nanona E
reiakinii bwai aika a boou.

E rikirake ni *marurung*.
Nanona rabwatana e rikirake
ni bubura.

E rikirake n akoaki *iroun te Atua*.
Nanona E reiakina aron Tamana are
i Karawa. E reirei n tataro. E wareki
koroboki aika tabu.

E rikirake n akoaki
irouia aomata. Nanona
E karekeia raoraona
aika a boou. E akoi
nakoia tabeman. E
buokiiia ana utu.

I kona ni buoka au iango ao rabwatau bwa a na rikirake. I kona n reiakinna ni iriira te Atua. I kona n riki bwa te rao ae tamaroa.
N na rikirake inanon kawai aika a raraoi, n aekakin Iesu! ●

Wareka rongorongan Iesu ngke e uarereke n Ruka 2:40–52.

I a Ikawairake

Nakoia kaaro

Ti kukurei ni kabwarabwaraa te *Rao* ae Boou! Te maekatiin aei e kaai n roko ma te *Riaona*. Ngkana akea ataei inanon mweengam, ara kantaninga bwa ko na tibwauaia ma tibum ke ataein te Moanrinan.

Aikai baika ko na kunei inanon te *Rao* te maekatiin ae boou:

- E raka riki iaon 20 iteraniba n taian karaki, anene, ao waaki ni kakukurei
- Te beebwa ae boou ae kabebetea aron te kara, korotamnei, ao te korokoro
- Te rongorongo man te Moan Beretitentii
- Karakinan aia mwakuri n te aonaaba kaain te Kooram n Abotoro n te Tengaun ma Uoman
- Karakinaia ataei man te aonaaba ni kabuta
- Bwaai n ibuobuoki ibukin te bootaki ni utu n te tairiki ao kamatebwaiān booki aika tabu n te utu

Ti tangiria ni kan ongoraeakina am iango n taikan:

- Bwaai ake a rinanona am utu ni kabonganān te *Rao* ae boou.
- Bwaai ake ko rinanona n tibwauakina ma tabeman.
- Iango riki ibukin katamaroa.

New Friend

50 E. North Temple Street, Room 2393

Salt Lake City, UT 84105 USA

liahona@ldschurch.org

Ma te tangira,
Te *Rao*

**Kakaea te Riaona ae
e karabaaki inanona!**

KANOANA

- R2** Man te Moan Beretitentii:
Reiakinan taikan Iesu
- R4** Te Aroka ibukin te Koaua
- R6** Te Waaki ni Kakukurei ae e na Karaoaki:
Atin te Onimaki
- R7** Katangitang: Te Onimaki
- R8** Mauri mai Biribin!
- R10** Mwanen te Mition man te Kanre-Aiti
- R12** Te Tiata ni Wareware n te Nu Tetemanti
- R15** Iango aika a Tamāroa iaon te Boutita: Tatāro
- R16** Abotoro ni katobibia te Aonaaba:
Beretitenti Ballard e Nako Texas, USA
- R18** Te Kaubwai ae Kororaoi are Ko na Tibwauaia
- R20** Iriirakin Iesu: Iesu e Reirei ao e Rikirake
- R23** Te Iteraniba ae e na Karanaki: I a Ikawai